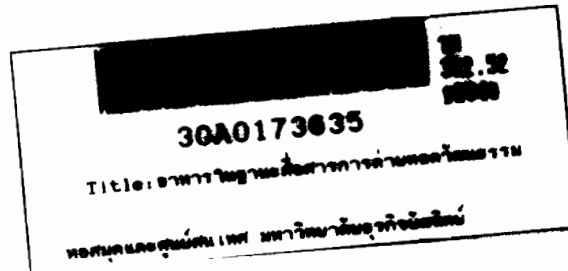

อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
กรณีศึกษา ชุมชนเกาะปันหยี่

ธนิยาภรณ์ ไตรศรีธนนนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ.ศ. 2547

ISBN 974-281-931-9

CULTURAL TRANSFER THROUGH FOOD

A CASE STUDY OF KOH PANYEE

THANIYAPORN TRAISRITANANON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2004

เลขทะเบียน.....	0173635	ISBN 974-281-931-9
วันที่พิมพ์.....	27 มี.ค. 2548	
เลขเรียกหนังสือ.....	งค 302.52	
	ธ๒๒๐ [๒๕๔๗]	

๒๒

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม กรณีศึกษา ชุมชนเกาะปันหยี

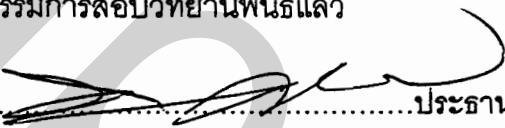
เสนอโดย น.ส.ธนิยาภรณ์ ไตรศรีธนนท์

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ กลุ่มวิชา นิเทศศาสตร์ธุรกิจ

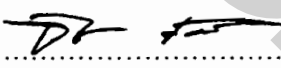
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.พัฒน์พงษ์ จาติเกตุ

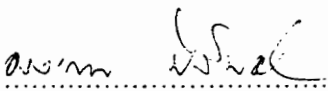
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

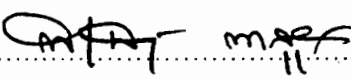

.....ประธานกรรมการ
(รศ.ดร.บุญเลิศ ศุภติลก)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.พัฒน์พงษ์ จาติเกตุ)

.....กรรมการ
(ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

.....กรรมการ
(รศ.ดร.อรรณพ ปิรันธน์โอวาท)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 15 เดือน กันยายน พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ดร.พัฒนพงษ์ จาคิเกตุ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณามีความเมตตาดูแลและเอาใจใส่ในการ ให้การแนะนำด้วยดีและได้เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณ รศ. ดร. บุญเลิศ สุภคติก ปธานกรรมการ รศ. ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย และ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาชี้แนะและให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ญาติพี่น้องที่เป็นชาวมุสลิมแห่งเกาะกลางทะเลนามว่า “ป็นหยี” คุณน้ำล่อเกียะ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านน้ำหมาดหริ่ม และมะไซเฟีย มัชฌากุล ที่กรุณาให้การต้อนรับผู้วิจัยทุกครั้งที่ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูล และช่วยเหลือในการสื่อสารภาษาที่เป็นภาษาท้องถิ่น รวมถึงการเลี้ยงอาหารการกินจนจบจนกระทั่งที่พักอาศัยซึ่งได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นมาก

ในเบื้องหลังการทำงานวิจัยครั้งนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่ออรุณ คุณแม่อุบล ไตรศรี และคุณป้าเตือนจิตต์ มหิตพงษ์ ซึ่งได้เป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ และช่วยในการสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลต่างๆ ให้ผู้วิจัย รวมถึงน้องสาวและน้องชายของผู้วิจัยเอง พี่ๆ และเพื่อนๆ ทุกคน ซึ่งเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรที่คอยให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือมาโดยตลอดจนกระทั่งสามารถฝ่าฝันอุปสรรคทุกประการมาได้

สุดท้ายที่จะลืมไม่ได้คือ พ.ต.ท.ยุทธภูมิ ปันลายนาค ที่จุดประกายและเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี และที่อยากจะขอบคุณที่สุดคือ สถาบันมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ “รั้วไผ่” ที่เป็นสถานที่ให้ความรู้กับนักศึกษาตลอดจนถึงคณาจารย์ทุกท่าน ที่เป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาของผู้วิจัยจนกระทั่งประสบความสำเร็จในครั้งนี้

อนึ่ง หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจ ผู้วิจัยขอมอบความดีนี้ให้กับผู้มีพระคุณทุกท่าน หากส่วนข้อผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ธนิยาภรณ์ ไตรศรีธนนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาของชุมชนเกาะปันหยี	2
2. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	10
3. วัตถุประสงค์	18
4. ปัญหาคำวิจัย	18
5. ขอบเขตของการวิจัย	19
6. คำนียามศัพท์	19
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
8. CONCEPTUAL FRAMEWORK	21
2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
1 แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	22
2. อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์	27
3. ลักษณะเชิงโครงสร้างของโลกาภิวัตน์	27
4. อัตลักษณ์กับพลวัตทางวัฒนธรรมระบบโลก	28
5. แนวความคิดและปรัชญาการศึกษาชุมชนและตัวบุคคล	30
6. วิธีการศึกษาเน้นการศึกษาถึงวัฒนธรรมชุมชนและตัวบุคคล	32
7. แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของการบริโภค	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย	39
1 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย	39
2 การกำหนดเครื่องมือ	42
3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
4 ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล	44
5 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
6 การนำเสนอข้อมูล	46
4 ผลของการวิจัย	46
1 แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ของอาหารเกาะปันหยี	47
2 บทบาทของร้านอาหารอิสลามที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้าน อาหารในครอบครัวบนเกาะหยี	56
3 รูปแบบการดำเนินการ	57
4 ผลกระทบต่ออัตลักษณ์ด้านอาหารในครัวเรือน	64
5 บทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยีในด้าน เศรษฐกิจ สังคมการเมือง	69
6 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	79
1 สรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	93
ประวัติผู้เขียน	97

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	จำแนกกลุ่มตัวอย่าง	41
2	อาหารคาว	49
3	ของหวาน	50
4	เครื่องดื่ม	51
5	เครื่องปรุง	51
6	ความแตกต่างของอาหารพื้นเมือง และอาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยวบน เกาะปันหยี	52
7	ความเปลี่ยนแปลงปัจจัย รวมทั้งผลกระทบของร้านอาหารต่ออาหารใน ครอบครัวคนบนเกาะปันหยี	67
8	สรุปบทบาทของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยีด้านต่าง ๆ	74
9	เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้เอกลักษณ์ด้านอาหารของเกาะปันหยี ควรอยู่และ เปลี่ยนแปลงไป	88
10	บทบาทของร้านอาหารต่อเอกลักษณ์ด้านอาหารในครัวเรือนเกาะปันหยี	91

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพความสัมพันธ์ของธุรกิจร้านอาหารในเกาะปันหยี	9
2 การเลี้ยงสัตว์ในระบบเครือข่ายร้านอาหาร	73
3 ภาพความเชื่อมโยงของผลกระทบที่เกิดจากธุรกิจร้านอาหาร	75
4 การดำรงชีวิตของคนบนเกาะปันหยี	81
5 แสดงการให้ความหมายวันอัตลักษณ์ร่วมด้านอาหารพหุชุมชนปันหยี	84
6 ปัจจัยจากโลกภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเกาะปันหยี	89

ชื่อวิทยานิพนธ์	อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม กรณีศึกษา:ชุมชนเกาะปันหยี
ชื่อนักศึกษา	ธนียาภรณ์ ไตรศรีธนนนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.พัฒนพงษ์ จาติเกตุ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์(ธุรกิจ)
ปีการศึกษา	2547

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านอาหาร โดยมุ่งเน้นที่การให้ความหมายและคุณค่าของชาวชุมชนเกาะปันหยี และเพื่อทราบถึงกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมด้านอาหารรวมถึงการหลอมรวมและการปรับเปลี่ยนเพื่อทรงคุณค่ารักษาไว้ โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน คือ กลุ่มคนรุ่นเก่า กลุ่มคนรุ่นกลางและกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอาหาร โดยการบริโภค จำนวน 29 ราย รวมถึงพ่อครัวและแม่ครัวที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในร้านอาหารเกาะปันหยี โดยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผลจากการวิจัย พบว่า การที่นักท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกาะปันหยีเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและ สังคม โดยในด้านการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจนั้น นักท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้ที่ทำให้ชาวเกาะปันหยีเปลี่ยนอาชีพจากการทำประมงเป็นค้าขาย เช่น การค้าอาหารสดให้ภัตตาคาร และการทำร้านอาหาร

การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมสังเกตได้จากการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางอาหาร พบว่า กลุ่มคนรุ่นเก่าก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมการบริโภคดั้งเดิมอยู่ส่วน กลุ่มคนรุ่นกลางก็ยังคงรักษาเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้และรวมถึงการหลอมรวมนำเอาวัฒนธรรมการบริโภคอาหารภายนอกเข้ามาด้วย กลุ่มคนรุ่นเก่าและรุ่นกลางเน้นทำหน้าที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชน

ส่วนร่วมในการรักษาอัตลักษณ์ร่วมของชุมชน ด้วยการถ่ายทอดการปรุงอาหารและสูตรต่างๆ ที่มีมาแต่สมัยโบราณมาถึงคนรุ่นกลางและรุ่นใหม่ โดยการเรียนรู้ผ่านการบอกเล่า ส่วนกลุ่มรุ่นใหม่ปรับตำหรับอาหารต่างถิ่นให้มีอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมเกาะปันหยีเข้าไปด้วย เพื่อ บริการนักท่องเที่ยว

วัฒนธรรมอาหารต่างถิ่นที่ปรากฏในเมนูอาหารของร้านอาหาร สามารถสื่อถึงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม ชาวเกาะปันหยียังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง ผ่านทางอาหารซึ่งบริโภคร่วมกันในครัวเรือน

This Title   Cultural transfer through food : A case study of Koh Panyee
Name   Thaniyaporn Traisritananon
Thesis Advisor   Dr.Pattanapong Chatiketu
Department   Communication Arts
Academic Year   2547

ABSTRACT

In recent years, tourism became a major source of income Koh Panyee, a small Muslim community in Pang-nga province, many local restaurants was established to serve the tourists who visited the island. This research investigated cultural changes through food that was served in restaurants and at homes. The researcher gathered information through the interview of 29 informants, comprising of elderly, middle – aged and young generations, who got involved with cooking such as chefs in the restaurants in Koh Panyee.

The research revealed that Tourism changes the Panyee community economically and socially. Economically, Panyee natives perceived tourists as a source of income. Many islanders switched their jobs from fishermen to restaurant owners and suppliers.

Societal changes can be observed through old, middle, and new generations. Old generation still maintained Panyee food identity. Middle generation blended both Panyee and mainland food together. Old and middle generations attempted to maintain the island food identities through home cooking. New generation Panyee islanders cooked mainland food to serve tourists' need.

Mainland food served in the restaurants could describe changes in the community. The islanders, however, still maintained the island identity through food cooked and served at home.

april

บทที่ 1

บทนำ

กินเพื่ออยู่ หรือ อยู่เพื่อกิน? เหล่านี้ คงจะมีคำตอบที่แตกต่างกันไปแล้ว แต่ทัศนคติ ทัศนคติ และความเชื่อส่วนตัวของแต่ละท่านซึ่งไม่อาจไปก้าวล่วงได้ วิถีชีวิตประจำวันของคนไทยเราทุกวันนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิถีชีวิตของคนเมืองใน “สังคมทุนนิยม” ยุคดิจิทัลในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า เวลาทุกวินาทีมีค่าอย่างยิ่งในยุคของการแข่งขันที่มีใช้เป็นเพียงการแข่งขันระหว่างเพื่อนฝูงในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย ในชุมชนหมู่บ้าน หรือในองค์กรหน่วยงานต่างๆ เท่านั้น หากแต่เป็นยุคที่เราต้องแข่งขันกับโลก อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การคมนาคม การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ กิจกรรมพิเศษธุรกิจ การค้าระหว่างประเทศฯ

การดำเนินชีวิตประจำวันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์เช่นนี้ สิ่งที่มีความเปราะบางและอ่อนไหวที่สุดต่อการถูกทำลาย ก็คือ “วัฒนธรรมของชาติ” นั่นเองทุกวันนี้วัฒนธรรมทางด้านต่างๆ เช่น การแต่งกายของวัยรุ่น การดำเนินกิจกรรมประจำวันของคนไทย ได้ถูกแทรกแซงจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะผ่านทาง การโฆษณาแบบที่ใช้เทคนิคการสื่อสารการตลาด (IMC: Integrated Marketing Communication) ภาพยนตร์ ละครต่างชาติ

วัฒนธรรมของชาติไทยได้รับผลกระทบ ทั้งทางด้านการแต่งกาย วิถีชีวิตประจำวัน ฯลฯ หรือแม้กระทั่ง “วัฒนธรรมการกินอาหาร ” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนานประการหนึ่งในสังคมไทย หากมองย้อนกลับ ไปจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการกินของคนไทยได้รับผลกระทบมาโดยตลอด

ปัจจุบันวัฒนธรรมการกินอาหารในสังคมดิจิทัล ก็ได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิต กระแสโลกาภิวัตน์และการโฆษณาเป็นอย่างมาก อาหารต่างชาติต่างคำมากมายได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทย ทั้งที่เป็นรูปแบบต่างชาติเต็มตัวทั้งสินค้าหรืออาหารและการตกแต่งร้าน เช่น แซมเบอร์เกอร์ พิซซ่า สเต็ก เครื่องดื่ม ร้านอาหารแฟรนไชส์ต่างๆ ทั้งของไทย ของต่างชาติ และรูปแบบที่เป็น

“ลูกครึ่งปนไทย” โดยพยายามเอาสินค้าเหล่านั้นมาปรุงแต่งรสแบบไทยๆ เช่น รสกระเพราะไก่ ส้มตำฝรั่ง รสแซบแบบไทย ฯลฯ

ดังเช่นผู้ที่อาศัยอยู่บนเกาะปันหยีซึ่งเป็นชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามและเป็นชุมชนมุสลิมที่อยู่กลางน้ำที่ใหญ่ที่สุดในโลก เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ ได้เข้ามาสู่เกาะปันหยี ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และอัตลักษณ์ดั้งเดิมอาหารของผู้คนบนเกาะปันหยีจะมีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่ อย่างไรซึ่งในงานวิจัยนี้จะศึกษาอัตลักษณ์ของอาหารด้านรสชาติของเกาะปันหยี ศึกษาบทบาทของร้านอาหารซึ่งมีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ ด้านอาหารในครอบครัวคนบนเกาะปันหยี ศึกษาว่าร้านอาหารมีความหมายแน่นอนต่อชุมชนเกาะปันหยีในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อให้ได้คำตอบว่าอาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม มีผลอย่างไรต่อคนบนเกาะปันหยี ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาความเป็นมุสลิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ความเป็นมาของชุมชนเกาะปันหยี

เกาะปันหยี เป็นเกาะที่น่าสนใจเกาะหนึ่งของจังหวัดพังงา และเป็นชุมชนที่ถูกเปิดโดยสภาพภูมิประเทศโดยทางธรรมชาติ ทำให้การคมนาคมการติดต่อสื่อสารกับภายนอกทำได้ไม่สะดวก ทำให้การบริโภคอาหารและรูปแบบอาหารที่ประกอบขึ้นเพื่อบริโภคในครัวเรือนมีข้อจำกัดและถูกจำกัดทางภูมิประเทศและศาสนา เพื่อให้สามารถมองเห็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกาะปันหยีได้อย่างชัดเจน อาจแบ่งพัฒนาการออกเป็นช่วงระยะเวลาได้ประมาณ 3 ยุคดังนี้

ยุคที่ 1 คือ ช่วงระยะตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชุมชนถึงปีที่ได้รับการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.2457

ยุคที่ 2 คือ ช่วงระยะตั้งแต่การประกาศเป็นหมู่บ้านในปี พ.ศ.2457 ถึงปีที่ได้รับการประกาศเป็นแหล่งท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2527

ยุคที่ 3 คือ ช่วงระยะตั้งแต่ได้รับการประกาศเป็นแหล่งท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2527 จนถึงช่วงระยะปัจจุบัน

เนื่องจากเหตุการณ์สำคัญที่นำมากำหนดช่วงเวลาไม่อาจเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ชัดเจนว่า แต่ช่วงเวลาแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด ปรากฏการณ์สำคัญต่างๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อเนื่องและคาบเกี่ยวระหว่างเวลากับบางปรากฏการณ์ ซึ่งอาจไม่มีนัยสำคัญระหว่างกันหรือไม่ให้เห็นภาพที่ชัดเจนนัก แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดช่วงเวลาจะให้ความสะดวกในการพิจารณาความเคลื่อนไหว และแลเห็นภาพอิทธิพลบางอย่างที่เป็นปัจจัยภายนอกต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

เกาะปันหยีเป็นเกาะเล็กๆ (พิทยา นุชวรรัตน์ 2544) เกาะหนึ่งในจำนวนหลายสิบเกาะของอำเภอพังงา เป็นเกาะที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงา ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติอำเภอพังงา เกาะปันหยีอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองพังงาประมาณ 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 17 ตารางกิโลเมตร ชุมชนเกาะปันหยีมีประชากรทั้งหมด 4,017 คน จาก 774 ครัวเรือน มีประชากรชาย 2,018 คน ประชากรหญิง 1,999 คน ประชาชนส่วนใหญ่ของเกาะนับถือศาสนาอิสลาม ประชากรทั้งเกาะนับถือศาสนาอิสลาม

หลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะปันหยี ยังคงอาศัยจากเรื่องเล่าของชาวชุมชนที่เล่าสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมี 3 กระแส ซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่าเรื่องเล่าใดเป็นที่มาของชุมชนเกาะปันหยี บ้างก็เล่าว่า เมื่อ 200 ปีก่อน มีครอบครัวมุสลิมสามครอบครัว จากชาวมลายู ชาวนครศรีธรรมราช และตรัง ได้เดินเรือมาพบเกาะเล็กๆ แห่งนี้ และพบว่าเป็นแหล่งที่มีปลาชุกชุมมาก จึงตั้งหลักแหล่งอยู่เป็นพวกแรก และตั้งชื่อเป็นภาษามลายูว่า “ปันยี” แปลว่า “ธง” ต่อมาในปัจจุบันเป็น “ปันหยี”

ส่วนเรื่องเล่าที่สอง กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกาะปันหยีว่า เมื่อ 200 ปีก่อนที่ผ่านมา ชาวมลายูกลุ่มหนึ่งพากันอพยพจากอินโดนีเซีย เพื่อหาที่อยู่อาศัย และแหล่งที่ทำมาหากินใหม่ เมื่อเดินเรือมาถึงอำเภอพังงา ได้ผจญกับพายุจนเรืออัปปางลง ผู้รอดชีวิตพากันว่ายน้ำขึ้นไปยังเกาะแห่งนี้ ได้ปักธงไว้บนภูเขา เพื่อเป็นเครื่องหมายขอความช่วยเหลือ คนที่ผ่านไปมาเห็นธงเข้าก็จะร้องตะโกนบอกต่อๆ กันว่า “ปันยี...ปันยี” ชื่อนี้จึงกลายเป็นชื่อเกาะมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนเรื่องเล่าที่สาม เป็นการสันนิษฐานแนวใหม่ กล่าวกันว่า คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเกาะปันหยี น่าจะเป็นกลุ่มชาวเรือที่ออกหาปลาในทะเล เมื่อเกิดพายุ คลื่นลมแรง ได้อาศัยเกาะนี้เป็นที่หลบพายุ เพราะมีทำเลที่เหมาะสม บางโอกาสอาจใช้เป็นที่พักนอนตอนกลางคืนด้วย นานวันเข้าก็พัฒนาเป็นบ้านเรือนที่มั่นคงขึ้น และกลายเป็นที่พักอาศัยอย่างถาวรในเวลาต่อมา

การปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังคาเรือน จะยกพื้นสูงโดยปักเสาไม้อยู่ในน้ำ บ้านเรือนรุ่นเก่าจะใช้ไม้กลมทั้งคันทันเป็นเครื่องเรือน พื้นเรือนฟากไม้หมาก หรือไม้กลม ต่อมาพัฒนาเป็นพื้นกระดาน บ้านที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่จะใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเป็นโครงสร้างทั้งหมด มีการออกแบบรูปทรงตามแบบสมัยใหม่ เหมือนบ้านบนบกในเขตเมือง หลังคาบ้านทุกหลังจะใช้กระเบื้องลอนคู่ ซึ่งมีสีต่าง ๆ เช่น สีเขียว สีแดง หรือสีฟ้า เป็นต้น

บ้านทุกหลังจะเชื่อมต่อกันด้วยทางเดินคอนกรีต (เดิมเป็นทางเดินที่ทำด้วยไม้ ต่อมาได้รับงบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้พัฒนาทางเดินเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก) ติดต่อกันทั่วทั้งหมู่บ้าน เว้นแต่บ้านที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือบ้านที่อยู่ถัดเข้าไปด้านในไม่ติดทางเดินสายหลัก ทางเดินเข้าสู่ตัวบ้านที่สร้างเชื่อมกับทิศทางสายหลัก จะยังคงใช้ไม้อยู่อย่างเดิม

บ้านเรือนทุกหลังจะหันหน้าเข้าหาทางเดิน โดยเฉพาะทางเดิน “หน้าบ้าน” ซึ่งเป็นย่านการค้าของชุมชน หรือที่ชาวบ้านบางคนเรียกว่า “ย่านศูนย์การค้า” บ้านที่ประกอบการค้าจะถูกดัดแปลง ให้ประตูหน้าบ้านสามารถเปิดออกได้กว้าง เต็มพื้นที่วางสินค้าจำพวกของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง เสื้อผ้า เครื่องประดับต่างๆ ที่จะจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนด้านหลังหรือด้านบนของตัวบ้าน จะเป็นที่พักอาศัย

สำหรับบ้านเรือนที่อยู่อาศัยถัดเข้าไปจากถนนสายหน้าบ้าน หรือย่านการค้า จะเป็นบ้านเรือนของกลุ่มผู้ประกอบการประมงเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะบ้านเรือนมีหลายรูปแบบ แต่ที่เหมือนกันคือ จะมีห้องโล่งภายในบ้าน นอกบ้านด้านหน้า หรือด้านข้างจะเป็นระเบียงยกพื้นสำหรับเป็นที่ทำงานเกี่ยวกับอาชีพ เช่น เย็บ ถัก ซ่อมอวน หรือทำอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ หรือเป็นที่ตากปลา หรือสินค้าทะเลอื่นๆ

บ้านแต่ละหลังภายในหมู่บ้านจะใช้ไฟฟ้าจาก เครื่องปั่น ไฟฟ้าส่วนตัวหรือบางครอบครัวอาจรวมกัน 3-4 ครอบครัว ต่อเครื่องปั่นไฟฟ้า 1 เครื่อง บ้านใดที่ไม่มีกำลังซื้อเครื่องปั่นไฟฟ้าเอง ก็จะต้องต่อพ่วงกับเพื่อนบ้าน โดยจ่ายค่าใช้กระแสไฟฟ้า ค่าน้ำมัน ตามแต่จะตกลงกัน ซึ่งไฟฟ้าจะถูกใช้มากในเวลา 6 โมงเย็น จนถึงประมาณ 4 ทุ่ม เพื่อใช้ในการให้แสงสว่างและเปิดโทรทัศน์

สำหรับด้านการติดต่อสื่อสารการคมนาคมขนส่ง ในชุมชนเกาะปันหยีการคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ใช้การเดินทางโดยเรือเป็นหลัก ส่วนการสื่อสารภายในหมู่บ้านมีทั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญขององค์การโทรศัพท์ 2 เครื่อง ตั้งอยู่บริเวณท่าเรือก่อนเข้าสู่ย่านการค้าและบริเวณกลางหมู่บ้านใกล้กับโรงเรียน และมีผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบมือถืออีกประมาณ 30 เครื่อง ซึ่งผู้ใช้โทรศัพท์มือถือส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของธุรกิจร้านอาหาร ร้านค้า และกลุ่มผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการอื่นๆ ซึ่งชาวชุมชนเกาะปันหยีสามารถใช้โทรศัพท์มือถือจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ โดยเสียค่าบริการในกรณีที่จำเป็น และเร่งด่วน ส่วนการติดต่อสื่อสารโดยทางอื่นๆ เช่น จดหมาย หรือพัสดุไปรษณีย์ ชาวชุมชนเกาะปันหยีจะใช้บริการของที่ทำการไปรษณีย์อำเภอเมืองพังงา

ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนชาวเกาะปันหยีนั้น ลักษณะของครอบครัว จะมีขนาดครอบครัวใหญ่โดยเฉลี่ยประมาณ 6 คนต่อครอบครัว และเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านที่อยู่อาศัย จึงพบว่าแต่ละหลังคาเรือนรองรับคนได้อย่างน้อยสองหรือสามครอบครัว ผู้นำครอบครัวจะเป็นผู้ชายเกือบทั้งหมด ผู้หญิงที่มีครอบครัว จะใช้บริการคุมกำเนิดหรือทำหมันด้วยวิธีต่างๆ จากสถานีอนามัยในชุมชน ส่วนผู้ชายไม่นิยมทำหมัน เนื่องมาจากเหตุผลทั้งความเชื่อเกี่ยวกับทางศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน

ภาระหน้าที่ด้านอาชีพ หรืองานที่เป็นรายได้หลักของครอบครัว จะเป็นหน้าที่ของผู้ชายในครอบครัว ในขณะที่ผู้หญิงจะทำงานบ้าน ดูแลลูก และอาจจะประกอบอาชีพที่เป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวบ้าง การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการปรึกษาหารือร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวก่อน

ชาวเกาะปันหยีจะเป็นเครือญาติโยงถึงกันได้เกือบทั้งหมด เพราะชาวชุมชนจะแต่งงานกันกับคนภายในเกาะกันเอง หรือเกาะใกล้เคียงเท่านั้น ดังนั้นจึงถือว่าประชากรปันหยีจะมีชื่อสกุลไม่กี่สกุล ชื่อสกุลที่สมาชิกในชุมชนใช้ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ได้แก่ “เหมมินทร์” “ฟองละแอ” “วาริศรี” และ “ประสานพันธ์”

การรวมกลุ่มทางสังคมของชาวชุมชนเกาะปันหยี นอกจากความสัมพันธ์จะเป็นแบบเครือญาติ นับถือศาสนาอิสลาม ยังคงมีการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ด้วยการตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน, กลุ่มปันหยีสัมพันธ์ เป็นกลุ่มที่

ตั้งขึ้นมาเพื่อความมั่นคงทางการ จัดการแข่งขันกีฬาต่างๆ พัฒนาการนันทนาการอื่นๆ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มที่ตั้งขึ้น เพื่อร่วมทุนกันเลี้ยงปลาเพื่อจำหน่าย, กลุ่มผ้าบาติก เป็นการรวมกลุ่มกันของผู้มีความรู้ด้านการผลิตผ้าบาติก ทั้งผู้ผลิตขายเอง หรือฝากส่งขายตามร้านค้า

การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ และระบบเศรษฐกิจของชุมชนเกาะปันหยี เดิมบรรพบุรุษของชาวเกาะปันหยี จะประกอบอาชีพประมงมาก่อน เพราะความอุดมสมบูรณ์ของสินทะเลแถบนี้ การประมงจะใช้วิธีการแบบดั้งเดิม

ปัจจุบันความต้องการทรัพยากรทางทะเลมีเพิ่มขึ้นตลอดเวลา การประมงมีการพัฒนาวิธีการ และเครื่องมือทำประมงให้มีประสิทธิภาพ ให้สามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณคราวละมากๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลการประมงของชนนอกเกาะปันหยี ชาวประมงของเกาะปันหยีบางส่วนยังคงดำรงชีพด้วยการประมงแบบดั้งเดิม ทั้งอุปกรณ์และวิธีการการทำมาหากินของคนบนเกาะปันหยีเริ่มฝืดเคือง

หลังจากที่ได้ถูกส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญ เนื่องจากเป็น “ชุมชนมุสลิมกลางทะเลแห่งเดียวในโลก” มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศเข้ามาทำกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น ชาวชุมชนเกาะปันหยี จึงมองเห็นช่องทางทำมาหากินใหม่ จึงทำให้การประกอบอาชีพของชาวชุมชนเกาะปันหยีต้องเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะคงพึ่งพากับการท่องเที่ยวมากขึ้น

ชาวชุมชนเกาะปันหยียอมรับว่า การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชนเกาะปันหยีในปัจจุบัน รายได้แต่ละวันของชาวเกาะขึ้นอยู่กับปริมาณการเข้ามาของนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน ปริมาณการเข้ามาท่องเที่ยวเกาะปันหยี เป็นตัวกำหนดปริมาณรายได้ของชาวเกาะนี้ รายได้ส่วนใหญ่ก็มาจากการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว ราคาสินค้าที่ขายให้กับนักท่องเที่ยวนั้นจะมีราคาสินค้าที่ขายก็จะแตกต่างกันไป ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ก็จะขายในราคาที่ถูกลงกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จะเป็นสินค้าที่รับมาจากต่างถิ่นแล้วนำมาขาย เกาะปันหยีเป็นเพียง “เวทีการจัดการ” หรือ “ตลาด” ที่ทำหน้าที่ผ่านสินค้าไปสู่ผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวเท่านั้นชาวเกาะปันหยีที่ทำการค้า หรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะเป็นกลุ่มที่ถือว่ามี

ฐานะทางเศรษฐกิจดี แต่ก็มีชาวเกาะปันหยีอีกกลุ่ม ที่ยังยึดอาชีพประมง ทำให้มีรายได้น้อย ถือว่าเป็นชาวเกาะที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบยากจน มีรายได้ไม่แน่นอน แต่ก็มีความมั่นคง เพราะตราใบโคที่ยังทำมาหากินกับการประมงได้ ชาวประมงกลุ่มนี้จะไม่มีวันอดตาย ซึ่งจะแตกต่างกับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่ประกอบอาชีพที่ต้องพึ่งพากับนักท่องเที่ยว รายได้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยว ช่วงที่การท่องเที่ยวซบเซา กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเหล่านี้ จะได้รับผลกระทบอย่างมาก บางรายถึงกับต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นแทน

โดยภาพรวมแล้ว รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเสมือนสายเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวชุมชนเกาะปันหยีไว้ กระแสหมุนเวียนของเงินบนเกาะมีความคล่องตัวสูง รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนเกาะปันหยีนับว่าสูงกว่ารายได้ของคนถิ่นอื่นๆทางอ้อมในการสร้างกระบวนการควบคุม และวัฏระบบสังคมให้มีประสิทธิภาพการละหมาดให้ครบ 5 ครั้งต่อวัน การที่ผู้ไปประกอบพิธีฮัจญ์จำนวนมากในแต่ละปี การปฏิบัติตามคำสั่งสอน และหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัด ความเป็นพี่เป็นน้องกันเกือบทั้งเกาะ เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างค่อนข้างสงบสุข สายสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ช่วยให้การสร้างกตিকা และข้อตกลงเป็นไปด้วยความสะดวก ดังนั้นแม้ชุมชนเกาะปันหยีจะเป็นเกาะเปิดและต้องปะทะกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่วิถีชีวิตของชาวเกาะเอง จะเป็นสิ่งสนับสนุนให้การปกครอง การปกป้องดูแลเกาะอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎหมาย หรือระบบการเมืองการปกครองแต่เพียงอย่างเดียว

จัดระเบียบทางสังคมของชุมชน

การจัดระเบียบทางสังคมในชุมชนเกาะปันหยี ในความเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัดมาตั้งแต่เดิม บวกกับกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และจารีตประเพณีของชาวเกาะปันหยี เป็นปัจจัยสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสร้างกระบวนการควบคุมและวัฏระบบสังคมให้มีประสิทธิภาพการละหมาดให้ครบ 5 ครั้งต่อวัน การที่ผู้ไปประกอบพิธีฮัจญ์จำนวนมากในแต่ละปี การปฏิบัติตามคำสั่งสอนและหลักการทางศาสนาอย่างเคร่งครัด ความเป็นพี่เป็นน้องกันเกือบทั้งเกาะเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างค่อนข้างสงบสุข สายสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ช่วยการสร้างกตিকাและข้อตกลงเป็นไปด้วยความสะดวก ดังนั้นแม้ชุมชนเกาะปันหยีจะเป็นเกาะเปิดและต้องปะทะกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่วิถีชีวิตของชาวเกาะเอง จะเป็นสิ่งสนับสนุน

ให้การปกครองการดูแลเกาะอาจไม่จำเป็นต้องอาศัยกฎหมายหรือระบบการเมืองการปกครองแต่เพียงอย่างเดียว

การปกครองหมู่บ้านจะมีการปกครองแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ การปกครองโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี ซึ่งจะเป็นผู้จัดโครงสร้าง และรูปแบบบริหารตามบทบัญญัติว่าด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการดูแลตนเอง โดยบุคคลที่เป็นตัวแทนมาจากคนภายในชุมชน

เมื่อเกาะปันหยีได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เดินทางหลั่งไหลเข้าไปเที่ยวอยู่ตลอดเวลา การรับรู้และซึมซับเอาวัฒนธรรม เทคโนโลยีต่างๆ ย่อมจะมีอยู่บ้าง วิถีชีวิตของชุมชนที่เคยพึ่งพาเฉพาะการประมงพึ่งพาทะเล ต้องเปลี่ยนมาเป็นวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาการท่องเที่ยว ต้องหารายได้มาจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนมากรายได้ในแต่ละวันขึ้นอยู่กับปริมาณของนักท่องเที่ยว ภาษาคังเคิม หรือภาษาท้องถิ่นเพียงภาษาเดียว ไม่อาจจะสื่อสารติดต่อ หรือใช้ในการประกอบอาชีพของชาวชุมชนได้แล้ว ภาษาต่างประเทศก็ต้องได้รับการถ่ายทอด และเป็นที่ยอมรับ และเรียนรู้ของคนในชุมชน วัฒนธรรมต่างๆ ต้องเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ผลพวงจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และชุมชนชาวเกาะปันหยี โดยเฉพาะโครงสร้าง และพลวัตวัฒนธรรมในการผลิต และวัฒนธรรมในการบริโภค นอกเหนือจากการทำอาชีพประมงแล้ว อาชีพค้าขายก็เป็นกิจกรรมสร้างรายได้สำคัญ และมีรูปแบบการพัฒนาที่ก้าวกระโดดอีกอาชีพหนึ่งของชาวชุมชนเกาะปันหยี

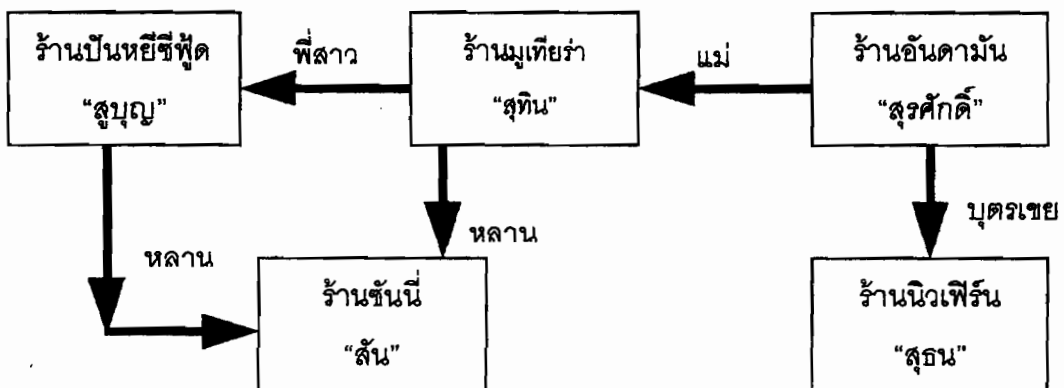
ผลพวงของการเริ่มเข้ามาเยี่ยมชมความแปลกของชุมชนเกาะปันหยี จากคนภายนอกในรูปแบบของการ “มาเที่ยว” สร้างความอึดอัดรำคาญแก่ชาวชุมชนอยู่ไม่น้อย (โสบเหมินทร์, 12 เมษายน 2544) แต่ต่อมาเมื่อปลาเต็มปลาแห้ง กุ้งแห้ง กะปิ ที่นำมาวางไว้หน้าบ้านถูกหามา และขอซื้อจากคนแปลกหน้าเหล่านั้นทุกวันที่เข้ามาเที่ยว ความรู้สึกว่าถูกรบกวนจึงเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นความรู้สึกที่มีต่อลูกค้าอีกกลุ่มหนึ่งที่เดินทางมาซื้อสินค้าถึงที่บ้าน จนในระบอบต่อมาชาวบ้านถึงกับเลิกวิธีการขนส่งสินค้าออกไปขายนอกเกาะอีกต่อไป การนำสินทรัพย์ทะเลมาแปรรู้อย่างง่ายและวางขายหน้าบ้านเป็นร้านค้าเต็มรูปแบบ ก็เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั่นเอง

ขณะเดียวกันร้านค้าของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับ เครื่องใช้ งานศิลปะ ต่างทยอยเกิดขึ้นอย่างคึกคัก เพื่อต้อนรับการประกาศให้อ่าวพังงาเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในปี พ.ศ. 2526 นักท่องเที่ยวได้รับการต้อนรับเสมือนเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องเอาใจใส่ดูแล และไม่มีใครคิดทำอันตราย หรือรังเกียจคนเหล่านั้นอีกเลย (อุหมาด ประสานพันธุ์, 20 กรกฎาคม 2544)

การประชาสัมพันธ์และชักชวนให้มีการท่องเที่ยวในอ่าวพังงาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 สร้างความคึกคักให้กับการค้าขายในชุมชนเกาะปันหยีเป็นอย่างมาก จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชาวชุมชนเกาะปันหยี เข้าสู่ระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราหรือระบบตลาดอย่างสมบูรณ์แบบ

นอกจากร้านค้าของที่ระลึก ของฝากที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคแล้วรูปแบบของธุรกิจบริการก็ได้รับการพัฒนาขึ้นหลายชนิด ที่เห็นได้ชัดเจนคือธุรกิจร้านอาหาร

การเกิดขึ้นของร้านอาหาร มีพัฒนาการที่น่าสนใจ ทั้งนี้เพราะเป็นการขยายตัวของธุรกิจในครอบครัวที่มีลักษณะของความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นเครื่องมือในการขยายเครือข่ายร้านอาหารขนาดใหญ่ในชุมชนเกาะปันหยี อย่างน้อย 3-4 ร้าน มีสายสัมพันธ์โยงใยกันทั้งเครือญาติ การลงทุน และการจัดการ ดังตัวอย่างแผนภูมิความสัมพันธ์ของธุรกิจร้านอาหารในเกาะปันหยีต่อไปนี้

ร้านปิ่นหยีซีฟู้ด มีสุบุญ เป็นเจ้าของผู้ลงทุนดำเนินงานโดยให้บุตรชายเป็นผู้ดูแล ขณะที่สุทินซึ่งเป็นน้องสาวสุบุญ ได้เปิดร้านหมูเทียว่าจิ้น สุรศักดิ์ลูกชายของสุทินแยกตัวเองไปเปิดร้านอันคามันขึ้นอีกร้านหนึ่งในบริเวณใกล้เคียงกัน สุรศักดิ์ได้ไปแต่งงานกับสาวใหม่ บุตรสาวของร้านนิวเพิร์นเปิดดำเนินการอยู่ในละแวกเดียวกันนั้น และสัน ซึ่งเป็นหลานของสุทินและสุบุญ ไปแต่งงานกับจ๊ะนุ้ยดี ลูกสาวเจ้าของร้านชั้นนี้ที่อยู่ถัดไป

ลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติของเจ้าของธุรกิจร้านอาหาร มีผลต่อการจัดการกับเครือข่ายธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทนำเที่ยว เรือโดยสาร เรือท่องเที่ยว หรือแม้แต่กับกลุ่มชาวประมงที่เลี้ยงปลาส่งขายให้สำหรับปรุงเป็นอาหาร ไม่ให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นได้

นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจากบริษัทนำเที่ยว (ซึ่งจะมีสำนักงานสาขาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต) จะถูกกำหนดรายการท่องเที่ยวไว้ในตารางการเดินทางล่วงหน้า จากการไปประสานงานจัดการของร้านบนเกาะปิ่นหยี ว่าหากมีการแวะรับประทานอาหารจะใช้บริการกับร้านใด ทั้งนี้เพราะร้านอาหารกับบริษัทนำเที่ยวจะมีข้อตกลงด้านผลประโยชน์กันไว้ล่วงหน้าแล้ว บางร้านสามารถให้ลูกค้ามาใช้บริการก่อน แล้วจึงค่อยเรียกเก็บค่าบริการเป็นรายรอบ หรือรายเดือน ปัญหาการแย่งลูกค้าจะไม่เกิดขึ้น แต่ละร้านจึงมีตัวเลขและข้อมูลรายวันที่แน่นอนว่าในวันนี้จะมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการกับร้านกี่คณะและกี่คน ผ่านบริษัทนำเที่ยวใดบ้าง เมื่อถึงเวลา มัคคุเทศก์ของบริษัทนำเที่ยวก็จะนำลูกค้ามาขึ้นที่ร้าน พนักงานในร้านก็สามารถจัดเตรียมสถานที่ อาหาร เครื่องดื่ม และอื่นๆ ไว้ล่วงหน้าได้อย่างพร้อมเพรียง เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาครบตามจำนวนที่ประสานงานไว้แล้ว ก็เป็นอันหมดภาระหน้าที่ประจำวัน บางร้านจะอนุญาตให้พนักงานกลับบ้านหรือพักผ่อนได้ หรืออาจปิดครัวทันที ในขณะที่บางร้านอาจจะยังเปิดบริการแก่นักท่องเที่ยวทั่วไปอีกระยะหนึ่ง

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ท่ามกลางการแพร่กระจายของการค้าแบบทุนนิยมตะวันตกจากกรุงเทพฯ ไปยังชุมชนใกล้เคียงในภาคกลางและภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศองค์ประกอบส่วนสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยที่สืบเนื่องมายาวนานถูกทำลายหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเมืองและชนบท แม้เราจะยังเห็นการผลิตแบบเกษตรกรรมได้โดยทั่วไป แต่มีสาระสำคัญเป็นการผลิตเพื่อการตลาด (Market-Oriented production) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองคือการพัฒนาเชิงพาณิชย์

หรือการพัฒนาตามแนวทฤษฎีความทันสมัย (Modernization) พร้อมกับการขยายตัวของอำนาจรัฐเข้าสู่ท้องถิ่นต่างๆ มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและพลวัตวัฒนธรรมที่เคยเป็นของชุมชนและท้องถิ่นมาก่อน

กรณีของภาคใต้ก็เช่นเดียวกันเมื่อกระแสกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมแบบทุนนิยม ก่อตัวและขยายลงสู่ภาคใต้ก็ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผลกระทบดังกล่าวมองเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา (2500-2540) โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 (2504-2509) เป็นต้นมา

ผลจากแผนพัฒนาดังกล่าวทำให้ชุมชนชนบทที่เคยเป็นอิสระกลายเป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาจากภายนอก ในทางเศรษฐกิจ เขาต้องพึ่งพาสารเคมี เทคโนโลยี พืชค้าคนกลาง และราคาพืชผลจากตลาดโลก ในทางวัฒนธรรมเขาไม่สามารถผลิตและดำรงวัฒนธรรมของเขาเองได้ ต้องพึ่งพาวัฒนธรรมจากสังคมเมืองหรือสังคมตะวันตกที่เป็นผู้กำหนด ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การกินอาหาร ความบันเทิง และความสัมพันธ์ทางสังคมทุกรูปแบบ “ในชีวิตประจำวันเขาใช้เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งตัวเองไม่สามารถผลิตได้ ไม่รู้วิธีบำรุงรักษาซ่อมแซม แม้แต่สุขภาพของตัวเองก็สูญเสียความรู้ของสาธารณสุขศาสตร์ตามประเพณีซึ่งเคยมีในชุมชน” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2531 : 33-34)

ในขณะที่คตินิยมในการผลิตในอดีตอาศัยปัจจัยและข้อจำกัดในท้องถิ่น ดังที่ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, (2541 : 2) กล่าวว่า “คตินิยมในการผลิตของชุมชนไทยในอดีตจะอาศัยปัจจัยและข้อจำกัดในท้องถิ่น โดยอาศัยประสบการณ์และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อการบริโภคกันในท้องถิ่น จึงทำให้การผลิตกับการบริโภคมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด”

แต่ในสภาพทางสังคมปัจจุบันการขยายตัวของลัทธิบริโภคนิยมที่ตั้งอยู่บนหลักความคิด เศรษฐศาสตร์ทุนนิยม ได้พัฒนาเป็น “วัฒนธรรมบริโภคนิยม” เข้ามามีอิทธิพลต่อโครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมในการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคทั้งในเมืองและชนบท โดยผ่านสื่อสารคมนาคมแบบใหม่ต่างๆ มีส่วนเร่งเร้าให้วัฒนธรรมการบริโภค “กลายเป็นสาระสำคัญของความสัมพันธ์ของผู้คน การสร้างเอกลักษณ์และคุณค่าของชีวิต ผู้คนพากันคิดถึงความสุขสบายบนฐานความสามารถที่จะบริโภคได้มากและสูงขึ้นกว่าเดิม หลายต่อหลายคนเฝ้าฝันถึงข้าวของ

เครื่องใช้ใหม่ๆ ที่ทันสมัยและหวังใช้สิ่งเหล่านั้นเพื่อยกฐานะและการยอมรับจากสังคม” กระบวนการที่ค้นดังกล่าวเกิดจากแรงกระตุ้นของกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม

กรณีตัวอย่างของวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคของชาวจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน จากทรรศนะของสุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์. (2541 : 5-6) สรุปได้ว่า อสังหาริมทรัพย์ของจังหวัดนี้ล้วนถูกผลิตสำหรับรองรับผู้บริโภคที่เป็นคนภายนอก โดยมีได้อาหารต่อผู้บริโภคที่เป็นคนดั้งเดิมภายในเกาะภูเก็ต และเป็นการผลิตที่ฝากความอยู่รอดไว้กับเม็ดเงินของคนภายนอกที่เข้ามาทำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

พื้นที่ถูกเปลี่ยนสภาพเป็นสถานที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว พื้นที่ถูกเปลี่ยนสภาพเป็นสถานที่ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวมากกว่าการอยู่และการทำกิน ของผู้เป็นเจ้าของเกาะ โดยมีคนภายในหรือคนใกล้เคียงเข้ามาปรนนิบัติให้บริการเป็นค่าตอบแทน หลายส่วนถูกใช้ประโยชน์เป็นแหล่งเริงรมย์ บางทีก็แฝงด้วยแหล่งผลิตและแหล่งบริโภคอบายมุข การบริโภคน้ำ ไฟฟ้า และสิ่งสาธารณูปโภคอื่นๆ บนพื้นที่เพียง 300 ตารางเมตร แต่มีอัตราสูงกว่าที่เกษตรกรรมรวม 100 ครัวเรือนบริโภคในช่วงระยะเวลาเดียวกัน หากเกิดวิกฤตการณ์ทำให้ผู้บริโภคภายนอกไม่เข้ามา สิ่งผลิตเหล่านี้จะขึ้นอยู่ได้อย่างไร สิ่งที่ประจักษ์ชัด คือ “ความเจริญเติบโตแบบฟองสบู่” มิให้เห็น ได้ทั่วทั้งเกาะภูเก็ต

ขณะเดียวกันความเจริญเติบโตและการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตที่เป็นไปเพื่อรองรับบุคคลภายนอก เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่กลไกของรัฐและประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะชาวเกาะภูเก็ตจะคาดคิดและปรับตัวได้ทันสถานการณ์ ผลกระทบอันไม่พึงปรารถนาจึงได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงขึ้น การขาดแคลนน้ำ ความเสื่อมโทรมของเมืองภูเก็ต โดยเฉพาะ โครงสร้างและพลวัตรวัฒนธรรมในการผลิต และวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวภูเก็ตที่กลายเป็นสังคมเปิดและบริบทของการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนเกาะปินหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ซึ่งได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นที่รู้จักต่อจากภูเก็ตในเวลาต่อมา ก็ได้รับผลกระทบจากสภาพเดียวกัน เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมกันมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 และในปี พ.ศ. 2516 กรมป่าไม้ก็ได้ประกาศจัดตั้งให้บริเวณถ้ำลอด เกาะปินหยี และเขาพังงา เป็น “วนอุทยานศรีพังงา” ก่อนจะมีการสำรวจเกาะ

แก่งต่างๆ ในอ่าวพังงาอีกครั้ง และในปี พ.ศ. 2520 ได้ประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดภูเก็ต โดยรับผิดชอบพื้นที่ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ได้มีมติให้มีการท่องเที่ยวในบริเวณอ่าวพังงาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการลงทุนครั้งสำคัญในการขยายการบริเวณในเกาะปันหยี ผลพวงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและชุมชนชาวเกาะปันหยีโดยเฉพาะ โครงสร้างและพลวัตรวัฒนธรรมในการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคหากเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงของเกาะภูเก็ตที่เป็นสังคมเปิดมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ชุมชนชาวเกาะปันหยี น่าจะมีลักษณะเป็นสังคมปิดที่มีลักษณะจำเพาะพิเศษ ทั้งทางด้านกายภาพ ระบบนิเวศ และความเป็นชุมชนอิสลามที่ยึดหลัก ศาสนาธรรม และวัตรปฏิบัติต่อพระเจ้าอย่างมั่นคง ซึ่งจะได้กล่าวในการศึกษาวิจัยต่อไป

เปรียบเทียบเกาะปันหยีกับเกาะยอ

ส่วนด้านชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้หรือด้านอ่าวไทยมีชุมชนเกาะ ซึ่งเคยเป็นสังคมปิด เช่นเดียวกับชุมชนชาวเกาะปันหยี จังหวัดพังงา และต่อมาได้เป็นสังคมเปิดอย่างรวดเร็ว หลังปี 2523 หลักจากมีสะพานติณสูลานนท์เป็นเส้นทางเชื่อมกับชุมชนภายนอกได้อย่างรวดเร็ว แทนเส้นทางเรือที่เคยใช้ในอดีต คือชุมชนเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เกาะยอเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนนอก มีพื้นที่ประมาณ 9,275 ไร่ ห่างจากตัวเมืองสงขลา ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 6 กิโลเมตร โดยทางน้ำ แต่ปัจจุบันสามารถเดินทางตาม ทางหลวงหมายเลข 408 (สาขา - นครศรีธรรมราช) โดยมีสะพาน ติณสูลานนท์เชื่อมกับแผ่นดินใหญ่ทั้งสองฝาก

สิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนจากผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงอาชีพชาวสวนผลไม้ การทอผ้า และชาวประมงไปประกอบอาชีพอื่นๆ อีกมากมาย จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพของชาวตำบลเกาะยอในปี พ.ศ. 2536 ปรากฏว่า อาชีพที่ชาวตำบลเกาะยอทำกันมาก คืออาชีพประมงชายฝั่ง การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง การทำสวนผลไม้ การทอผ้า การปลูกยางพารา การค้าขาย การเลี้ยงสัตว์และอาชีพรับจ้าง ซึ่งส่วนหนึ่งของคนหนุ่มสาวเข้าไปเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในตัวเมืองสงขลาและอำเภอหาดใหญ่ รวมทั้งการเข้าไปเป็นพนักงานบริการในภัตตาคาร ร้านอาหาร ทั้งภายในเกาะยอและนอกเกาะยอ

พร้อมกับความเจริญและการพัฒนาที่หลังไหลเข้าสู่เกาะยอ ทำให้เกิดแหล่งบริการใหม่ๆ ภายในชุมชน เช่นร้านอาหาร สวนอาหาร ภัตตาคาร ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและส่วนใหญ่เป็นกิจการของบุคคลภายนอกมากกว่าเป็นบุคคลในท้องถิ่น เนื่องจากคนในท้องถิ่นขาดเงินทุนและความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ของชาวเกาะยอ ซึ่งมีส่วนในการปลุกเร้าจิตใจเด็กวัยรุ่นชาวเกาะยอ โดยเฉพาะที่เป็นผู้หญิงให้เปลี่ยนอาชีพใหม่เป็นพนักงานบริการในสวนอาหารเหล่านี้ “ซึ่งมีทางเป็นไปได้ว่าในอนาคตเด็กวัยรุ่นเหล่านี้อาจจะถูกสิ่งแวดล้อมโน้มมน้ำใจให้คิดแสวงหาอาชีพอื่นอันไม่พึงปรารถนาของสังคมเดิมของชาวเกาะยอก็เป็นได้” (ภาณุ ธรรมสุวรรณและทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม 2530: 106)

การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการผลิตและการบริโภคของทั้งสองเกาะจึงอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คน เนื่องจากผลของการเป็นสังคมเปิด ทำให้กระบวนการผลิตและการบริโภคปรับเปลี่ยนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานประโยชน์ระหว่างภาครัฐกับภาคธุรกิจก่อให้เกิดกระบวนการแข่งขันทรัพยากรไปจากชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งในรูปของกลไกตลาดธุรกิจและระเบียบกฎหมายที่ออกมาใช้ควบคุม ส่งผลให้มีการแสวงหาผลประโยชน์จากชุมชนอย่างต่อเนื่องและหลากหลายวิธีการ กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นกับสังคมที่เปิดออกสัมพันธ์กับภายนอกแทบทุกแห่ง กรณีชุมชนเกาะปันหยีก็เช่นเดียวกัน ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการผลิตและการบริโภคที่เกิดขึ้นก็จะส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการต่อสู้หรือต้องปรับตัวเพื่อการอยู่รอด ตามแนวทางเลือกใหม่ เพื่อธำรงไว้ ซึ่งความเป็นตัวตนของตน ในขณะที่วัฒนธรรมโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมได้มีอาหารเป็นสื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือไม่ และเหล่านี้มีอะไรเป็นคำตอบ

ในขณะที่หากพิจารณาถึงชุมชนเกาะปันหยี แม้ความเป็นไปของชุมชนจะเป็นไปตามกระแสของสังคมทุนนิยมและบริโภคนิยม เช่นเดียวกับชุมชนชาวเกาะทั้งสองที่กล่าวมาแล้ว แต่ลักษณะ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเกาะปันหยีมีลักษณะจำเพาะแตกต่างจากชุมชนชาวเกาะอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะความเป็นชุมชนชาวอิสลามของผู้คนทั้งหมดบนเกาะนี้ มีลักษณะโดดเด่น วิธีของการดำเนินชีวิตของชาวชุมชนในกระแสสังคมทุนนิยมและบริโภคนิยม โดยเฉพาะความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่การผลิตและการบริโภคเกิดขึ้นเพื่อรองรับและบริการธุรกิจการท่องเที่ยว แต่ชาวชุมชนเกาะปันหยีก็มีหลักแห่งความศรัทธา มีศาสนาปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์และเอกลักษณ์ในท่ามกลาง กาละ ภาวะ เทศะ และแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอกเป็นอย่างมากก็ตาม เหล่านี้คือคำถามและการเลือกเกาะปันหยีเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยที่

จะชี้ให้เห็น โครงสร้างพลวัตวัฒนธรรมในการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภค โดยมีแนวคิดหลักว่าการที่ชุมชนต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในชุมชนจะก่อให้เกิดความอ่อนแอ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิปัญญาในการธำรงรักษาและพัฒนาชุมชนเช่นเดียวกับชุมชนชาวเกาะอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้วหรือไม่อย่างไร

คนภาคใต้กำลังจับตาดูเกาะป็นหือว่า การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการผลิตอาหารบริโภค จะส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่อย่างไร เมื่อนำเกาะภูเก็ตและเกาะยอมาเปรียบเทียบกับกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพิจารณาถึงโครงสร้างและวัฒนธรรมในการผลิต และการบริโภคของชุมชนจะพบว่า ทั้งเกาะภูเก็ต และเกาะยอได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะทางกายภาพของสังคมโลก ที่กระแสความเป็นดั้งเดิมในชุมชนแทบจะไม่มีอีกแล้ว ชุมชนชาวเกาะภูเก็ตและเกาะยอถูกจัดการ โดยคนภายนอกและเพื่อคนภายนอกอย่างเต็มรูปแบบ ความเป็นชุมชนและวัฒนธรรมของชาวเกาะภูเก็ตและเกาะยอ เพียงปรากฏให้เห็นบนพื้นผิวเท่านั้น ไม่มีน้ำหนักพอที่จะรักษาสภาพเดิมของชุมชนไว้ได้ หากบางส่วนที่ยังคงสัมผัสได้ ก็เป็นเฉพาะกลุ่มคนส่วนหนึ่ง ที่ตระหนักและพยายามธำรงรักษารักษาไว้ (พิทยา บุขรารัตน์, สมปอง ยอกมณี และคณะ 2544 หน้า 16-17)

งานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องเกาะป็นหือในด้านต่างๆ ยังมีอยู่อีกมากมาย เช่น งานของพิทยา บุขรารัตน์ สมปอง ยอกมณี และคณะ (2544) ซึ่งศึกษาโครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมของชาวเกาะป็นหืออำเภอเมือง จังหวัดพังงา ในอดีต เพราะชุมชนแห่งนี้เคยเป็นชุมชนปิด ดำรงอยู่ท่ามกลางทะเล เทศะที่เป็นเอกลักษณ์ โค้ดเด่นอยู่ภายใต้บริบทและวิถีแห่งอิสลาม เมื่อถูกรบกวนและมีแรงกระทบจากปัจจัยภายนอก ทำให้การอาศัยร่วมกันในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านนิเวศวิทยา และ โครงสร้างพื้นฐาน แต่ก็ไม่สามารถทำให้ความเป็นวัฒนธรรมของศาสนาเปลี่ยนแปลงไป

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2546) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและการพัฒนาทางการเมือง โดยการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม และการพัฒนาทางการเมือง (ในช่วง 2490 – 2536) ในภาคใต้ โดยเลือกศึกษาพื้นที่ 4 แห่ง คือ ชุมชนอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ชุมชนทิวสน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ชุมชนอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ชุมชน

บ้านธารน้ำใส และตลาดน้อย อำเภอเวียงสะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต แลกเปลี่ยน และเพื่อบริโภค ซึ่งมีจุดเปลี่ยนในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเล็กน้อย แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของความเป็นมุสลิมไว้คงเดิม

ซึ่งบทสรุปของงานวิจัยตรงกันว่า เกาะป็นหยียังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะป็นหยีไว้ได้ แม้ไม่อาจรักษาไว้ได้ทั้งหมด แต่ก็สามารถรักษาความเป็นมุสลิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ชาวเกาะป็นหยีเคยปฏิเสธนายทุนที่จะเข้ามาสร้างโรงแรมที่พักบนเกาะป็นหยี เพราะจะนำมาซึ่งอบายมุขทั้งปวง (อ้างใน พิทยา บุขรารัตน์ และคณะ, 2544 หน้า 55)

แม้ว่างานวิจัยจำนวนมากจะมีข้อสรุปข้างต้น แต่ยังมีข้อสงสัยว่าวัฒนธรรมค่านิยมของชุมชนเกาะป็นหยีจะยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของป็นหยีได้หรือไม่

เนื่องจากขณะนี้ ร้านอาหารบนเกาะป็นหยีกำลังเปิดเป็นจำนวนมาก บางร้านตกแต่งร้านแข่งขันกันเพื่อเสริมบรรยากาศให้แก่ลูกค้า ห้องโถงของร้านกว้างยาว มุงหลังคาด้วยกระเบื้องที่มีสีสัน เพื่อให้รู้ว่าเป็นร้านของเจ้าของคนใดบ้าง และเรื่อนำเที่ยวจะได้ส่งลูกค้าตามบรรยากาศที่ลูกค้าต้องการ

อาหารมุสลิม

ชาวไทยมุสลิมบนเกาะป็นหยี จะไม่รับประทานสุกร และจะไม่แตะต้องเนื้อสุกร รวมถึงการไม่คัมสุรา สิ่งมีเนมาต่างๆ เช่น เหล้า ยาเสพติด กัญชา ฝิ่น เป็นต้น ซึ่งชาวมุสลิมถือว่าผิดต่อหลักศาสนาและที่เขียนระบุไว้ในพระคัมภีร์อัลกุรอาน แต่มุสลิมที่เกาะป็นหยีจะมีอาชีพทำประมงส่วนใหญ่ จะดำรงชีพโดยการออกหา ปลา ปลา หอย กุ้ง ตามท้องทะเล เพื่อนำมาดำรงชีพ และขายให้กับเพื่อนบ้าน อาหารบนเกาะป็นหยีที่ทำกินเองในครัวเรือนส่วนใหญ่จึงเป็นพวกอาหารทะเลการบริโภคพวก กุ้ง หอย ปลา นั้นเมื่อนำขึ้นมาจากทะเลเราก็จัดการกับอาหารก็ทำการ โดยการที่เตรียมอาหารคือเราจะทำให้ตายก่อนที่จะนำมาบริโภค ซึ่งการบริโภคอาหารทะเลหลายๆของมุสลิมเกาะป็นหยีก็จะทำให้คนที่เกาะป็นหยีจะไม่เป็นโรคคอหอยพอก เพราะได้รับไอโอดีน

ทางผู้วิจัยก็จะเข้าไปศึกษาว่าการดำรงชีพและการบริโภคอาหารของชาวมุสลิมบนเกาะปันหยีนนั้น ได้รับความความเป็นอัตลักษณ์ของรสชาติ หรือมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางด้านอาหารของครอบครัวและการที่มีร้านอาหารเข้ามานั้น จะมีความหมายต่อชุมชนเกาะปันหยีน ในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองท้องถิ่นอย่างไร

อาหารที่ฮาลาล คืออาหารของบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ หมายถึง พวกยิวและพวกคริสต์ (จากกุรอานซูเราะห์ที่ 5 อายะห์ที่ 5) ลักษณะของชาวมุสลิมที่นินเมื่อเชือดจะกล่าวนามอัลลอฮ์และไม่กินสัตว์ที่ตายแล้ว มีข้อนำสังเกตปัจจุบันนี้ในประเทศยุโรป และอเมริกา ก่อนเชือดสัตว์จะทำให้สัตว์สลบก่อนอาจด้วยการช็อคไฟฟ้าหรือด้วยวิธีการก็ตาม สัตว์ในโรงฆ่าสัตว์มีจำนวนมาก เมื่อสลบไปแล้ว บางตัวอาจตายไปก่อนจะเชือดซึ่งผู้เชือดก็ไม่ทราบว่าตายแล้ว สัตว์ที่ถูกเชือดขณะสลบนั้นเลือดออกมาไม่มากเวลาเชือด เพราะเลือดจะกระจายไปอยู่ในเนื้อของสัตว์ทำให้เนื้อมีน้ำหนักมากขึ้น ผิดกับสัตว์ที่เชือดโดยไม่สลบที่เลือดจะไหลออกจากสัตว์มากที่สุด ดังนั้นจะเห็นจากเวลาเชือดสัตว์กุรบาน ซึ่งเป็นการเชือดที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม เหตุที่ประเทศยุโรปบางประเทศทำเช่นนี้เข้าอ้างว่าเพื่อไม่ให้สัตว์ทรมาน สำหรับมุสลิมแล้วการเชือดสัตว์ที่ไม่ให้ทรมานจะต้องใช้มีดที่คมกริบ ส่วนอาหารที่มุสลิมบริโภคไม่ได้คือ สัตว์ที่ตายเอง (ยกเว้นสัตว์น้ำ) เลือด เนื้อหมูและส่วนต่างๆ ของหมู สัตว์ที่กล่าวนามอื่นที่มีชื่อนามของ “อัลลอฮ์ซุบฮานะฮูตะอะลา” ขณะเชือด สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตายหรือถูกรถยนต์รถไฟชนตาย สัตว์ที่ถูกทำร้ายกักกิน แต่ถ้ามันยังไม่ตาย แล้วเชือดทันทีก็บริโภคได้ สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินงูฐา (จากกุรอานซูเราะห์ที่ 5 อายะห์ที่ 3) นอกจากนี้ก็มีสัตว์ที่มีเงี้ยว เช่น งู สัตว์ที่มีกรงเล็บ เช่น เสือ สิงโต หมี เป็นต้น

จากมุมมองของรำไพพรรณ แก้วสุริยะ นับแต่ปี 2534 ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนที่เกิดที่เกาะปันหยีน มีบรรพบุรุษและพ่อแม่ พี่น้อง ที่ตั้งรกรากอยู่บนเกาะนี้มีคำถามค้างคาใจมาแต่เด็กว่า ความเจริญที่เข้ามายังเกาะปันหยีนจะทำให้สภาพเกาะมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ร้านอาหารที่เปิดขึ้นบนเกาะปันหยีนจะมีความหมายอย่างไรต่อชุมชน ตลอดจนส่งผลกระทบต่อปรับเปลี่ยนไปสู่ครอบครัวของคนบนเกาะปันหยีนอย่างไร และเมื่อได้มีโอกาสทำงานมาทำงานวิจัย ความคิดเรื่องเกาะปันหยีนจึงกลับมาเป็นประเด็นที่อยากทำงานวิจัยอีกครั้ง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาว่า ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จนทำให้ชาวมุสลิมในเกาะปันหยีนยอมรับความทันสมัย

หรือพลังโลกาภิวัตน์เข้ามา จะทำให้อัตลักษณ์ด้านอาหารนับแต่ปี 2534 เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ในปัจจุบันอัตลักษณ์ด้านรสชาติ (กินตามเทศกาล) ของเกาะปันหยีเป็นอย่างไร บทบาทของร้านอาหารมีผลอย่างไรต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวของคนบนเกาะปันหยี นอกจากนั้นร้านอาหารมีความหมายอย่างไรต่อชุมชนปันหยีในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาที่น่าสนใจทำการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์อาหารของเกาะปันหยี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของร้านอาหารทั้งร้านอาหารพุทธและร้านอาหารอิสลามที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวคนบนเกาะปันหยี
3. เพื่อศึกษาบทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยีในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่น

ปัญหาคำวิจัย

1. อัตลักษณ์ของอาหารเกาะปันหยีเป็นอย่างไร
2. บทบาทของร้านอาหารที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารของครอบครัวคนบนเกาะปันหยีเป็นอย่างไร
3. ร้านอาหารมีบทบาทและความหมายต่อชุมชนเกาะปันหยีในลักษณะใด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ใช้เวลาในการศึกษาข้อมูล 2 ปี ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล
2. สถานที่ที่ใช้ศึกษา คือ เกาะป็นหยี
3. ศึกษาในส่วนของอาหารพื้นบ้านบนเกาะป็นหยี
4. ศึกษาร้านอาหารมีบทบาทและความหมายต่อชุมชนเกาะป็นหยีในลักษณะใด ทั้งใน
ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่น
5. ศึกษารูปแบบและความเป็นอัตลักษณ์ของอาหารเกาะป็นหยี

คำนิยามศัพท์

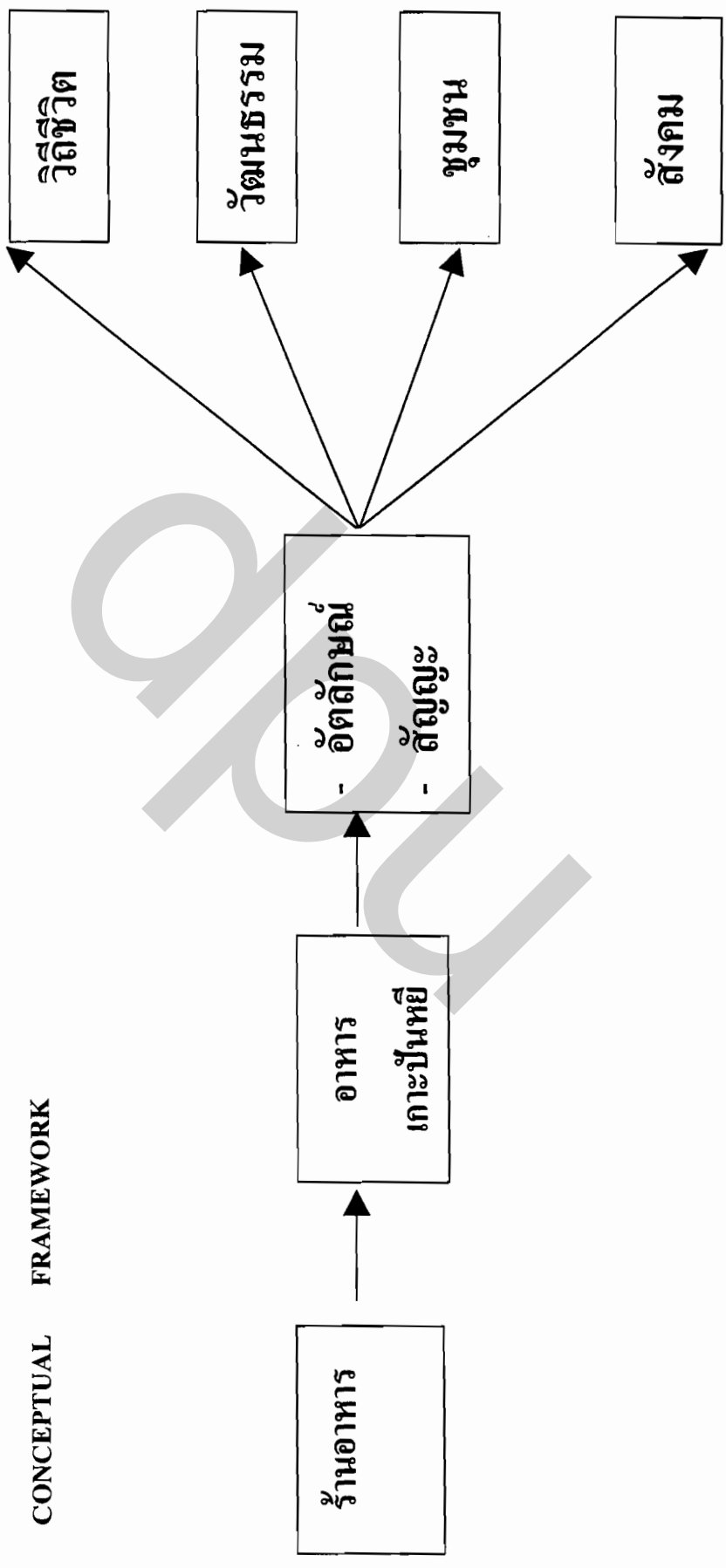
1. วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งดีงามที่มีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติ หรือแสดง
ออกมาช้านานในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปกรรมอันมีทั้งที่
เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์
2. ประเพณี หมายถึง สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมา จนเป็นแบบแผนขนบ
ธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี
3. พิธีกรรม หมายถึง สิ่งซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนใน
สังคม มีความรักสามัคคี ความกลมเกลียวของสมาชิกที่อยู่ในสังคม
4. อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น ลักษณะ
เฉพาะดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้บุคคลนั้นได้ว่า “ฉันคือใคร”
5. สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความหมายแทนของจริง คือ ตัวจริงใน
บริบทหนึ่งๆ สิ่งที่จะนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์นั้น อาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ สัญลักษณ์ที่เรา
รู้จักมากที่สุด คือ ภาษา
6. การสื่อสาร หมายถึง การติดต่อกันระหว่างมนุษย์เพื่อรับรู้ร่วมกัน มีปฏิริยาได้
ตอบและการตอบสนองซึ่งกันและกัน
7. การสื่อสารทางวัฒนธรรม หมายถึง การสื่อสารที่มีไปถึงกันและกันด้วยการถ่ายทอด
หรือสืบทอดตั้งแต่บรรพบุรุษไปจนถึงอนุชนรุ่นหลัง โดยการประพฤติปฏิบัติต่อก
กันมาอย่างเคร่งครัดและเหนียวแน่น

8. เกาะปันหยี หมายถึง เกาะที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงา ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ต. เกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา
9. ชาวเกาะปันหยี หมายถึง ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และอาศัยอยู่ที่เกาะปันหยี มาเป็นเวลา 200 กว่าปี
10. อาหาร หมายถึง ของกิน,เครื่องค้ำจุนชีวิต,เครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542)
11. อาหารคาว หมายถึง อาหารที่ปรุงแต่งจากเนื้อสัตว์ ผัก ,ของกินที่กินกับข้าว
12. อาหารหวาน หมายถึง ขนม ของกินที่ไม่ใช่กับข้าว มักปรุงด้วยแป้งหรือข้าวกับกะทิหรือน้ำตาล หรือของหวาน
13. ร้านอาหาร หมายถึง ร้านค้าที่จำหน่ายอาหาร โดยการปรุงแต่งขึ้นเป็นลักษณะของกินที่สร้างขึ้นเพื่อกินกับข้าว
14. บทบาท หมายถึง ทำท่า ,การทำท่า (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542)
15. เศรษฐกิจ หมายถึง งานที่ว่าด้วยการผลิต การจัดจำหน่าย จ่ายแจก เครื่องบริโภคของชุมชน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542)
16. การเมือง หมายถึง กิจกรรบ้านเมืองโดยทั่วไป (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542)
17. โลกวิทัศน์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาจากยุคปัจจุบันสู่ออนาคต (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ด้านอาหารชุมชนบนเกาะปันหยี
2. ทำให้ทราบถึงการให้ความหมาย (สัญลักษณ์) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านอาหารของชุมชนมุสลิมเกาะปันหยี
3. ทำให้ทราบถึงการดำรงรักษาหลอมรวม ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารของชุมชนมุสลิมเกาะปันหยี

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม” กรณีศึกษาชุมชนเกาะปันหยี ต.ปันหยี จังหวัดพังงา ผู้วิจัยได้กำหนดแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ซึ่งในแต่ละทฤษฎีและแนวความคิด มีรายละเอียดที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
2. อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์
3. ลักษณะเชิงโครงสร้างของ โลกาภิวัตน์
4. อัตลักษณ์กับพลวัตทางวัฒนธรรมในระบบ โลก
5. มิติของการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม
6. วิธีการศึกษาเน้นการศึกษาถึงวัฒนธรรมและตัวบุคคล
7. แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของอาหาร

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

การกินเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญ ประเทศไทยก็มีวัฒนธรรมการกินซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามภูมิภาคหรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในแต่ละภูมิภาคก็จะมีลักษณะของอาหาร รสชาติ กลิ่น สี ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตน ดังอาหารที่เกาะปันหยีจะเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ

เมื่อมีการค้นคว้าทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดธุรกิจต่างๆ ขึ้น เช่นธุรกิจการค้าขายสินค้า และได้เข้ามามีผลกระทบต่ออัตลักษณ์ได้โดยการผ่านสื่อโฆษณาตามโทรทัศน์รวมถึงสื่อต่างๆ และการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ธุรกิจจากภายนอกที่ถูกนำเข้าสู่ชุมชน ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ

คนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นทางบวกที่ทำให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือ ถ้ามองในทางลบ ทำให้คนในชุมชนบางส่วนมีความเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมของสังคม และยังคงยึดถือความคิดของตัวเองอยู่แต่ก็มีได้ล้ม

ความเป็นอัตลักษณ์ของตัวตน ความตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อคนภายในชุมชน และบริเวณที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดการหาจุดขายทางวัตถุ โดยการนำสินค้าเข้ามาขายให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบนเกาะและบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ภูเขา และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมองข้ามความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชน นักท่องเที่ยวก็จะทำตัวเหมือนนักท่องเที่ยวที่คอยสอดส่องและดูความเป็นวัฒนธรรมภายในชุมชน โดยที่ไม่ความผูกพันกับสถานที่ และคนในชุมชน ถึงแม้จะมีความเปลี่ยนแปลงไปในด้านวัตถุต่างๆ แต่สิ่งที่คนในชุมชนยังคงดำรงรักษาอยู่ตั้งแต่บรรพบุรุษ คือวัฒนธรรมและจารีตประเพณี รวมถึงวัฒนธรรมอาหาร ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวมุสลิมเกาะปันหยี

อัตลักษณ์ (Identity) ในทางจิตวิทยาสังคม หมายถึง ความสำนึกของแต่ละบุคคลว่าตนเองมีความแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร ส่วนในทางจิตวิทยาการแพทย์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะชุดหนึ่งของแต่ละบุคคลซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น ลักษณะเฉพาะดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ผู้อื่นสามารถบ่งชี้บุคคลนั้นได้ว่า “ฉันคือใคร” และ “ฉันคือใครในสายตาผู้อื่น”(อ้างใน อมรรัตน์ อุคมเรืองเกียรติ :การสื่อสารและกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ด, หน้า 13,2546)

บุคคลหนึ่ง ๆ จะมีหลายอัตลักษณ์ ซึ่งก็คือ การมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม ตัวอย่างเช่น เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด เพศ ชนชั้น อาชีพ การเมือง ศาสนา ดังนั้นในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งในสังคม บุคคลหนึ่ง ๆ จะมองตนเองในหลาย ๆ แง่มุม ตัวอย่างเช่น นาย ก. มองตนเองว่าเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เป็นชาวอุดรธานี เป็นผู้ชาย เป็นพ่อค้า เป็นชนชั้นนายทุน เป็นชาวพุทธ การมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ของนาย ก. ก็คืออัตลักษณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของนาย ก. นั่นเอง

นอกจากอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลแล้ว ในระดับกลุ่มสังคมต่างๆ จะมี “อัตลักษณ์ร่วม” (Collective Identity) ซึ่ง Melucci อธิบายว่า หมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจว่า “พวกเรา” มี

ลักษณะแตกต่างไปจาก “พวกเขา” อย่างไร สำเนียงร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้น สังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้าง การดำรงรักษา และปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง (Schlesinger, 1993 อ้างถึงในสกล กานต์, 2539)

โครงสร้างของ อัตลักษณ์เกิดจากการจัดระบบของสังคม โดยกลุ่มสถาบันต่างๆในสังคม อันได้แก่ สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางสังคม และสถาบันทางการเมือง ซึ่งล้วนแต่มีอิทธิพลกับสมาชิกในสังคม ดังนั้น บุคคลหนึ่งๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เมื่อคนเข้าไปเป็นสมาชิกของสังคมใหม่ นั่นคือ อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล และอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนไป

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2542 : 56-57) กล่าวไว้ว่า เอกลักษณะของท้องถิ่นซึ่งยึดถือกันในสมัยหลังนี้ มักเป็นสิ่งที่ส่วนกลางเป็นผู้สร้างให้ ตามความเข้าใจและผลประโยชน์ของส่วนกลางเอง จังหวัดเชียงใหม่ได้รับเอกลักษณ์ประเภทนี้ไว้เยอะ เช่น ม่อฮ่อมมิได้เป็นเครื่องแต่งกาย “ประจำชาติ” ของคนทางเหนือ แต่นักธุรกิจที่ต้องการสนับสนุนการท่องเที่ยวคนหนึ่ง เป็นผู้นำเอาม่อฮ่อมมาเป็นชุดแต่งกายตามประเพณี เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศการจัดงานเลี้ยงขันโตก แม้แต่งานเลี้ยงขันโตกเอง ก็ไม่ใช่งานเลี้ยงตามประเพณีทางเหนือแต่คิดกันขึ้นสำหรับขายนักท่องเที่ยว เป็นกลืนอายุแบบพิศดารที่น่าซื้อและซื้อได้ง่าย อย่างไรก็ตามไม่ว่าต้นกำเนิดของเอกลักษณ์ต่าง ๆ จะมาจากไหน แต่นานเข้าคนในท้องถิ่นก็ยึดถือเอาเอกลักษณ์นั้นเป็นของตัวเองไปจริงๆ มากขึ้น

ตัวอย่างงานวิจัยในสังคมไทย ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์กับการสื่อสารและการใช้สื่อสารมวลชนในกรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมประชานิยม คือ เรื่อง “The Dynamics of Audience Media Activities : An Ethnography of Women Textile Workers” ของ Ubonrat Siriyuvusak (1986) พบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานทอผ้ามีการสื่อสารภายในกลุ่ม มีกิจกรรมกลุ่ม มีการเปิดรับสื่อ และการใช้สื่อสารมวลชน โดยการสร้างความหมายใหม่ให้กับอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดกันในสังคม ซึ่งก็คือ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมประชานิยม หรืออีกนัยหนึ่งคือวัฒนธรรมกลุ่มย่อยรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะป็นในงานชุมนุมประท้วงนายจ้าง ซึ่งมีการร้องเพลงโดยแปลงเนื้อเพลง หรือการแสดงละครโดยแปลงเนื้อเรื่อง และลักษณะตัวละคร หรือในงานสังสรรค์ของกลุ่ม ซึ่งมีการเลือกร้องเพลง เลือกเปิดเพลงเพื่อชีวิต เพลงลูกทุ่ง ทั้งนี้เมื่อศึกษาและตีความในแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ จะพบว่า อัตลักษณ์ทางชนชั้น (Class Identity) มีอิทธิพลสูงมากในการ

สื่อสาร ส่วนในทางกลับกันการสื่อสารก็มีอิทธิพลสูงในการรักษาอัตลักษณ์ทางชนชั้นของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน (Siryuvasak, 1990)

ปัญหาด้านอัตลักษณ์ทางชนชาติมักเกิดขึ้นในระดับประเทศ ทั้งในเอเชียและยุโรป เช่น ในฟิลิปปินส์ มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งมีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจกับกลุ่มสามัญชน ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่และอยู่ใต้อำนาจการปกครองเพราะกลุ่มชนชั้นนำไม่ใส่ใจกับกลุ่มสามัญชน และมองว่าเป็นคนภายนอกสังคมของคนกลุ่มนักวิชาการในฟิลิปปินส์จึงเรียกร้องให้สร้างระบบวัฒนธรรม ที่มีรากฐานมาจากชนชาติของตน และแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ร่วมในระดับชาติ เพื่อให้คนทุกกลุ่มในชาติมีสิ่งเชื่อมโยงให้เกิดสำนึกร่วมในความเป็นพลเมืองของชาติเดียวกัน ดังที่ ปรากฏในบทความเรื่อง “Elite World View : Inquiry into the Insufficiency of Culture” ของ “Neils Mulder (1990)” ส่วนในลาตินอเมริกา ก็มีการเรียกร้องเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนกลุ่มย่อยทุกกลุ่มสามารถอ้างอิงถึงอัตลักษณ์ของตนในระบบวัฒนธรรมของชุมชนได้ ทั้งนี้โดยอาศัยการปรับโครงสร้างพื้นฐานของการสื่อสารมวลชนให้เป็นเวทีในการแสดงออกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างไม่ขัดแย้ง

กระบวนการสร้าง “ภาพตัวแทน” (Representation)

กลไกการสร้าง “ภาพตัวแทน” ของอัตลักษณ์ ส่วนมโนทัศน์ “ภาพตัวแทน” คือผลผลิตของกระแสด้านสารัตถะนิยมที่เตือนให้ตระหนักถึงปัจจัยของอำนาจ ที่แฝงในกระบวนการสร้างภาพที่ปรากฏอยู่ในสื่อชนิดต่าง ๆ ดังนั้น กระบวนการสร้างภาพ จึงมีความสำคัญมากในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ของอำนาจ(1997 : 4 อ้างถึงในวิลาสินี พิพิธกุล, 2543 : 100)

นักทฤษฎีที่สนใจเรื่องอัตลักษณ์ของภาพตัวแทนได้แนะนำว่า เวลาคุณเรื่องเหล่านี้ ต้องเจาะไปที่กระบวนการสร้างภาพตัวแทนที่ทำให้เกิดความหมาย และแพร่กระจายความหมายนั้น ไปยังสังคมและวัฒนธรรม จนกลายเป็นความหมายที่คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องนี้ Stuart Hall นักวัฒนธรรมศึกษาที่สนใจเรื่องอัตลักษณ์ ได้ชี้ให้เห็นว่า “representation enters into the field only after things have been fully formed and their meanings constituted” (1997 : 4 อ้างถึงในวิลาสินี พิพิธกุล, 2543 : 100) นั่นหมายความว่า ภาพตัวแทนจะมีความหมาย ต่อ

คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ก็ต่อเมื่อ ความหมายของภาพตัวแทนนั้นสอดคล้องต้องกันเข้ากับ ความเชื่อ บรรทัดฐาน และคุณค่าที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมและวัฒนธรรมนั้น

ภาพตัวแทนที่เป็นผลผลิตของกระบวนการสร้างความหมายนั้น ได้สะท้อนแง่มุมชวนคิด 3 ประการ (วิลลาซีนี พิพิชกุล, 2543 : 101)

1. ความหมายที่ให้กับภาพตัวแทนได้ถูกจำกัดขอบเขตเอาไว้แล้ว ด้วยการใช้รหัส และ สัญลักษณ์ที่มีอยู่แล้วในสังคมวัฒนธรรมนั้น
2. คนในสังคมจะถูกจำกัดกรอบของการรับรู้ความหมาย เฉพาะตัวภาพตัวแทนที่พวกเขาได้รับทราบเท่านั้น
3. ภาพตัวแทนที่ปรากฏนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบและวิธีการ ที่คนกลุ่มนั้นได้รับการปฏิบัติจากสังคม

ภาพตัวแทน จึงเป็นกลไกที่ทำให้คนในสังคม “แยกเขาแยกเรา” อย่างชัดเจน และเป็น การแบ่งแยกที่ลากเส้นบนฐานของการครอบงำทางอำนาจและอุดมการณ์ของสังคม คำว่า การแบ่งแยก หรือ “ความแตกต่าง” นี้เอง ที่เป็นตัวกำหนดหรือมาตรวัด ว่าใครควรได้จัดเข้ากลุ่มของอัตลักษณ์ชนิดใดดังเช่นที่ Hall กล่าวไว้ว่า “Identity is a structured representation which is defined by making differences” (1991 : 21) คือ อัตลักษณ์เป็นตัวกำหนดที่แสดงถึงความที่แตกต่าง

จากตัวอย่างเรื่อง การต่อรองทางอัตลักษณ์ของผู้หญิงคลองเตย เป็นเรื่องของกระบวนการสร้างความหมายและสัญลักษณ์ที่ผ่านภาพตัวแทนในสื่อ และมีความหมายที่สร้างขึ้นจากความเกี่ยวโยงกันอย่างแยกไม่ออก ระหว่างบริบททางชนชั้น เชื้อชาติ และเพศ สภาพของผู้หญิงในชุมชนที่ศึกษา ความต้องการที่จะสลายกรอบความหมายของอัตลักษณ์ที่ครอบงำสังคมอยู่นั้น จึงย่อมผูกร้อยบริบท อุดมการณ์และประสบการณ์ทุกด้านที่แวดล้อมผู้หญิงเหล่านี้ (อ้างในวิลลาซีนี พิพิชกุล, 2543 : 108-109)

การพูดคุยมีส่วนสนับสนุนพลังและจิตสำนึกของผู้หญิงเหล่านี้ ในความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง จากที่เคยเป็นหรือเคยเชื่อในจิตจำกัดของตัวเอง และในบทบาทแบบจำยอม มาสู่ บทบาทแบบรุก ของการเป็นผู้สร้างรหัสและความหมายเสียเอง รวมทั้งให้คุณค่าและบรรทัดฐาน กับความหมายของอัตลักษณ์ใหม่ตามแบบฉบับและตามบริบทที่ตัวเองเป็นอยู่ (วิลลาซีนี พิพิชกุล, 2543 : 108-109)

อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ไม่เพียงเป็นบริบทแต่เป็นแกนกลางของวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันด้วย มันเชื่อมโลกเข้าด้วยกัน การปฏิวัติระบบสื่อสารคมนาคมอันเป็นหัวใจของโลกาภิวัตน์หลอมละลายมิติเชิงพื้นที่และเวลา ทำให้การติดต่อสัมพันธ์ถี่ขึ้นและเข้มข้นขึ้น (Tomlinson, 1999) ทำให้การหยิบยืมผสมผสานทางวัฒนธรรมซับซ้อนและหลากหลาย สิ่งเหล่านี้กระทบต่อจิตสำนึก ในอีกด้านหนึ่งการทบทวนและการสร้างความหมายใหม่ ๆ แก่อัตลักษณ์นำไปสู่การเสนอค่านิยมทางวัฒนธรรมและแบบแผนชีวิตแบบใหม่ ๆ ขึ้นมา

ลักษณะเชิงโครงสร้างของโลกาภิวัตน์

ลักษณะทางวัฒนธรรม “หลังสมัยใหม่” เป็นอาการทางวัฒนธรรมภายในระบบทุนนิยมปัจจุบัน กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ไม่อาจจัดเป็นยุคที่แยกออกต่างหากแต่ควรจัดอยู่เป็นส่วนหนึ่งภายในระบบทุนนิยมโลก

เดวิด ฮาร์วีย์ (1999 อ้างถึงในอภิญา เพียงฟูสกุล, 2543 : 64) ซึ่งให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตของระบบทุนนิยมปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เรื่องเวลาและสถานที่อย่างไร ธรรมชาติของทุนมีผลบีบบังคับพื้นที่ให้หดแคบเข้ามา ซึ่งเกิดขึ้นโดยสัมพันธ์กับการเร่งมิติเวลาให้หมุนเร็วขึ้นและเข้มข้นขึ้น หัวใจของการขยายตัวของระบบทุนนิยมยุคหลังระบบการผลิตแบบ Fordism อยู่ที่การทำให้กระบวนการสะสมทุนมีความยืดหยุ่นมากขึ้น (flexible accumulation) หากอัตราการหมุนรอบของทุนทำได้โดยอาศัยเทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการบีบบังคับเร่งเวลาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการจัดการพื้นที่อย่างมาก

การที่สินค้าถูกผลิตออกมาสู่ตลาดโลกในเวลาทีรวดเร็วขึ้นในปริมาณมากยิ่งขึ้น ระบบทุนจึงจำเป็นต้องหาทางกระตุ้นให้มีการบริโภคในอัตราที่เร็วและมากยิ่งขึ้นไปตามด้วย สินค้าประเภทใดที่จะมีอายุการใช้งานสั้นและต้องมีการบริโภคซ้ำๆ และบ่อยๆ อีก การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้ส่งผล อย่างไม่รู้ตัวจิตสำนึกของผู้คน ธรรมชาติของทุนที่ต้องการเร่งอัตราการบริโภคทำให้เกิดค่านิยมแบบ “แฉกควน” สินค้าต่าง ๆ และรวดเร็ว ซึ่งมีใช้เพียงแค่เรื่องรสนิยมในการบริโภค

เท่านั้น แต่รวมไปถึงการใช้ชีวิตทั้งหมด การมุ่งปริมาณในเชิงบริโภคนิยมทำให้ประสบการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ไหลบ่าเข้ามาในปริมาณที่เข้มข้นมากและไหลผ่านออกไปรวดเร็วมากในจิตสำนึกของผู้คน

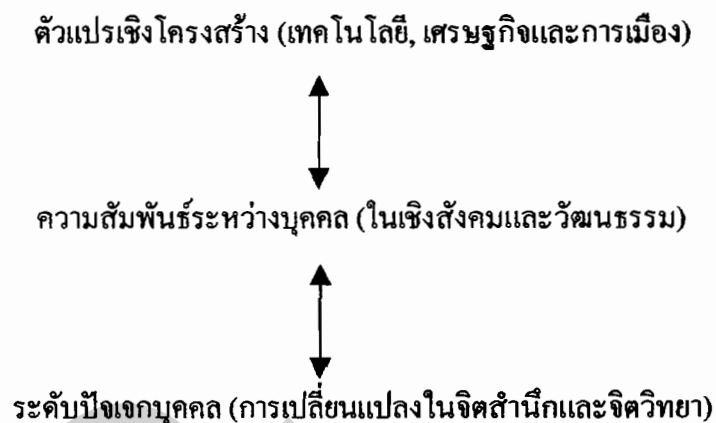
การบริโภคในลักษณะดังกล่าวจะเป็นไปได้ต้องอาศัยการควบคุมความเห็นและรสนิยมของมวลชน สื่อต่าง ๆ จึงมีหน้าที่หลักในการผลิตภาพลักษณ์ มีผู้ตั้งข้อสังเกต (Lash & Urry 1994 : 193 อ้างถึงในอภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543) เกี่ยวกับสินค้าในยุคปัจจุบันว่า เน้นเรื่องดีไซน์หรือรูปแบบภายนอกและเน้นเรื่องอำนาจเชิงสัญลักษณ์ ความวูบวาบฉาบฉวย ส่งผลด้านกลับทำให้คนมุ่งไขว่คว้าหาอัตลักษณ์และระบบคุณค่าที่มั่นคงยั่งยืน เราจึงพบกระบวนการสร้างและผลิตซ้ำภาพลักษณ์ที่ฉาบด้วยอุดมการณ์และระบบคุณค่าทั้งในแวดวงการเมือง ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การสร้างภาพลักษณ์จึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและเป็นอุตสาหกรรมที่ทำการำไรงามถึงจุดหนึ่งทำให้เกิดสภาพที่ฮาร์วีย์เรียกว่า simulacrum (D.Harvey, 1995 : 289 อ้างถึงในอภิญา เพ็ญฟูสกุล , 2543) คือ สภาพที่ความจริงกับภาพลวงแยกจากกันไม่ออก

อัตลักษณ์กับพลวัตทางวัฒนธรรมในระบบโลก

การทำความเข้าใจความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงเรื่องอัตลักษณ์ เราจำเป็นต้องเห็นภาพของพลวัตทางวัฒนธรรมในระบบโลกานุวัตติด้วย เพื่อให้เข้าใจง่าย จึงมีการแยกระดับหรือมิติต่าง ๆ ของการวิเคราะห์ดังแผนภาพต่อไปนี้

มิติของการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เชิงโครงสร้าง และวัฒนธรรม

แม้พลวัตทางวัฒนธรรมจะแสดงออกให้เห็นอยู่ในระนาบที่สองตรงกลาง แต่ก็สัมพันธ์กับอีกสองระนาบอย่างมาก และในระนาบตรงกลางก็สามารถแบ่งซอยย่อยเป็นลำดับชั้นต่าง ๆ ได้ อีกมีผู้ศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัยเสนอตัวแปรที่อยู่ในระนาบต่าง ๆ หลากแบบบางครั้งพลังโลกานุวัตติก็เป็นสื่อนำองค์ประกอบ “วัฒนธรรมดั้งเดิม” บางอย่างที่มีใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมของถิ่นนั้นเข้ามา และทำให้มันเข้มแข็งขึ้น (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543 : 103)

กล่าวได้ว่า การสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนในปัจจุบันนี้ มีการเชื่อมร้อยเข้าไปกับพลวัตทางวัฒนธรรมของระบบโลก เพราะการปฏิวัติระบบการสื่อสารในยุคโลกานุวัตติ ทำให้มีการผสมซึ่งมีผลกระทบผลทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ต่อจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลและระดับชุมชน ในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการพิจารณาอัตลักษณ์จากผู้เป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั่นเอง เพื่อให้เข้าใจถ้ากระบวนการสื่อสารเพื่อให้ความหมายสัญลักษณ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะป็นหียี ว่าอะโคเด้นในเรื่องของการเป็นอยู่บนผืนน้ำและชาวเกาะจะเป็นมุสลิมทั้งเกาะ

แนวความคิดและปรัชญาการศึกษาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชน

ปรัชญาและแนวความคิดการศึกษาชุมชนของสำนักวัฒนธรรมชุมชน มีว่าวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของบุคคลและชุมชน หากคนเราไม่รู้จักตนเองไม่เคารพตนเองก็ไม่อาจพัฒนาได้ และวัฒนธรรมเป็นพลังสำหรับการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2538 : 164) กล่าวไว้ใน “การพัฒนาแนววัฒนธรรม : โดยถือนุชนุษย์เป็นศูนย์กลาง” ว่าถือเอาความสุขของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของเกณฑ์ความสำเร็จในการพัฒนา คือสถานะที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ยศ สันติสมบัติ (2537 : 34) กล่าวถึงแนวคิดของนิเวศวิทยา วัฒนธรรม (Culture Ecology) ที่สนใจการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรม โดยเน้นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม และมองสังคมในลักษณะพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรมซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปด้วยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและด้วยการปรับตัวร่วมกัน นอกจากนี้สำนักวัฒนธรรมชุมชน ยังมองว่ามนุษย์มีลักษณะองค์รวม การพัฒนาก็ต้องเป็นแบบองค์รวมด้วย และการพัฒนา คือ การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ถึงจุดสูงสุด ดังที่ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (2541 : 251) เสนอว่า “วัฒนธรรมชุมชนนี้เป็นพลังการผลักดันชุมชนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนสร้างขึ้นมาเอง หากนักพัฒนาต้องการทำความเข้าใจและปฏิบัติให้สอดคล้องกับชาวบ้านก็ต้องเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน”

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 167-175) ได้กล่าวถึงการศึกษาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชน ในลักษณะที่เน้นการพัฒนาคนมนุษย์คือ

1. มนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวมมิใช่มนุษย์เศรษฐกิจ การพัฒนามนุษย์ควรมีลักษณะเป็น องค์รวมด้วย เช่น การจัดตั้งธนาคารข้าว มีมุมมองมิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางความเชื่อ อันเป็นความหมายของ “ข้าว” ตามทัศนะแบบองค์รวมของชาวบ้าน

2. พัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนถือเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง คำนึงมนุษย์เป็นหัวใจชี้ขาดและมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ดังนั้นควรสร้างกระบวนการและเงื่อนไขที่เหมาะสมเพื่อให้ศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนรวมถึงศักยภาพของชุมชนได้บรรลุจุดสูงสุด
3. การแยกแยะวัฒนธรรมออกเป็นระดับต่าง ๆ เพื่อการเข้าใจในวัฒนธรรมและการพัฒนาที่เหมาะสม และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ในแนวคิดของสำนักวัฒนธรรมชุมชนมองการวิเคราะห์สังคมและชุมชนว่า การมองเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงพอต้องเจาะลึกลงไปที่สาเหตุอันเป็นสมมุติฐาน และมองว่า “วิกฤตด้านวัฒนธรรม” เป็นสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญของปัญหาสังคมปัจจัยอีกประการหนึ่งคือ เนื้อหาของทฤษฎีการทำประเทศให้ทันสมัยที่ประมิณฐานะของวัฒนธรรมผิดพลาด ทำให้สูญเสียทั้งต่อการพัฒนาและต่อวัฒนธรรมโดยตรง ดังนั้นจึงมีการสร้างวัฒนธรรมหรือการจัดระบบวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้สามารถสร้างความสมดุลและรักษาความสงบสุขให้แก่ชุมชน สรุปได้ว่า ปัญหาสังคมชุมชนเกิดขึ้นเพราะคนหมดความเชื่อมั่นในพลังของตน การพัฒนาในอดีตมีสมมุติฐานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่ผิดพลาด และการเสียความสมดุลระหว่างการสร้างปัญหาและการ แก้ไขปัญหา จากการมองปัญหาว่าเกิดขึ้นด้วยสาเหตุ 3 ประการดังกล่าว การกำหนดยุทธศาสตร์จึงต้องร้อยพันความมั่นใจและภูมิใจในตนเอง เปลี่ยนแปลงสมมุติฐานต่อวัฒนธรรมว่ามีใช่เป็นอุปสรรคในการพัฒนา แต่เป็นเรื่องมือในการพัฒนา และต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์เพื่อความสมดุลในการแก้ไขปัญหาต่อไป สารสำคัญของสำนักวัฒนธรรมชุมชน อาจสรุปได้จากแนวคิดของบาทหลวง นิพจน์ เทียนวิหาร ที่ว่า “ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเอง มีระบบคุณค่าที่ได้จากประวัติศาสตร์ มาเป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชน และเป็นวิถีชีวิตและทิศทางในการพัฒนาชุมชน แกนกลางของวัฒนธรรมชุมชนคือการให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และความผสมผสานกลมกลืนกันในชุมชน”

หลังจากนั้นได้มีผู้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว เช่น ดร. เสรี พงศ์พิศ ศ. นพ. ประเวศ วะสี ดร.กาญจนา แก้วเทพ และบำรุง บุญปัญญา ที่ได้เสนอความคิดเพิ่มว่า “วัฒนธรรมชุมชน ีความเป็นอิสระจากวัฒนธรรมของคนชั้นกลางและคนชั้นสูง” วิถีชีวิตมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และชุมชนเครือญาติ มีน้ำใจต่อกัน มีความสัมพันธ์อย่างมีคุณค่าทางศีลธรรม มนุษยธรรม และอหิงสาธรรม คือ การไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน (เปลื้อง ณ นคร ป.ม...อ.ม. (กิตติมศักดิ์) หน้า 565 พจนานุกรม)ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยถือชุมชนเป็นจุดตั้งของการศึกษา สามารถให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ภายใต้เงื่อนไขที่ทำได้

วิธีการศึกษา เน้นการศึกษาถึงวัฒนธรรมชุมชน และตัวบุคคล

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (2541 : 251) ได้เสนอวิธีการศึกษา โดยเน้นถึงวัฒนธรรมที่เป็นพลังการผลิตชุมชนที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนสร้างขึ้นเองหากนักพัฒนาต้องการทำความเข้าใจและปฏิบัติให้สอดคล้องกับชาวบ้าน ก็ต้องเข้าใจวัฒนธรรมชุมชน” ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงวิธีการศึกษาวัฒนธรรมชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 179) นำเสนอการใช้โครงการพัฒนามาเป็นเครื่องมือในการฟื้นความมั่นใจของชุมชน เช่นการวิจัยเพื่อสร้างจิตสำนึก การสัมมนาและรื้อบทบาทของปัญญาชนในหมู่บ้านขึ้นมา และการทัศนศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจ และเสนอวิธีการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน ตามหลักการสำคัญ ๆ คือ

1. การใช้ยุทธวิธีที่เปลี่ยนจาก “บนลงล่าง” เป็น “ล่างขึ้นบน” ของแนวคิดในการพัฒนา
2. การเปลี่ยนยุทธวิธีจากการใช้ Negative Approach คือ การมองชาวบ้าน ว่าขาดแคลนทุกสิ่ง มาเป็น Positive Approach โดยการเติมเต็มให้ชุมชนมาคิดร่วมกันในการสานต่อวัฒนธรรมเดิมและปรับเปลี่ยนความเหมาะสม
3. การใช้ยุทธวิธีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชาวบ้านในการพัฒนา

ดังนั้น การศึกษาชุมชนแนววัฒนธรรมชุมชน จึงเริ่มต้นที่การมีจิตสำนึกว่าชุมชน มีวิถีชีวิตและวงจรการผลิตซ้ำของตัวเอง การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนช่วยให้เข้าใจโครงสร้างความเป็นอยู่ และสถานะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการศึกษาและลงมือปฏิบัติงานในชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจและพลังของชุมชน

ประเด็นของการศึกษาชุมชน

ประเด็นการศึกษาชุมชน เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะมีหลากหลายประเด็น แต่มีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนเป็นการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างหน้าที่ นักคิด เช่น

Radcliffe-Brown (1958, อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ 2536 : 8) มองว่าสังคมและชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญในการวิเคราะห์คือ

1. โครงสร้าง หรือส่วนประกอบต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น ๆ อาจจะเป็นระบบเครือข่ายหรือ โครงสร้างสังคมรูปแบบอื่น
2. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ ซึ่งสังคมจะต้องปรับให้เข้ากันได้ มีการใช้ทรัพยากรจากระบบนิเวศเพื่อยังชีพ
3. กลไกหรือวัฒนธรรม ซึ่งทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นสามารถอยู่ด้วยกันได้

อาจจะกล่าวได้ว่า ประเด็นในการศึกษาชุมชนนี้ จะช่วยทำให้ผู้วิจัยเข้าใจโครงสร้างทางสังคมของชุมชน และความสัมพันธ์ของชุมชนในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนกลไกหรือวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ดีขึ้น ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่เป็นกลไกการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกพร้อมด้วย ก็จะทำให้ประเด็นการศึกษาเรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ได้

ความเป็นชุมชนและประชาชน อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิศวารทสกุล (2541 : 9) ได้สรุปว่า “ชุมชน” ในประชาสังคมนี้ หมายถึง ชุมชนแห่งสำนึก (Conscious Community) ที่สมาชิกต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ดังนั้น คำว่า ประชาคมหรือชุมชน จึงอาจมีขนาดและลักษณะที่แตกต่างกันไป ความเป็นชุมชนจึงมีลักษณะเป็นพลวัตที่บุคคลและกลุ่มคนต่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์และตัดสินใจร่วมกัน โดยมีพันธะเชื่อมโยงระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่ที่ตีร่วมกัน

“ความเป็นชุมชน” จึงมีรากฐานที่สำคัญของสังคม เพราะเป็นกลุ่มคน ที่มีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน เป็นแหล่งพื้นฐานที่ดีที่สุดในการถักทอความรัก ความเอื้ออาทรของคนในสังคมนัยยะของคำจำกัดความและการตีความของคำว่า “ประชาสังคม” อันเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความเป็นชุมชนมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความหลากหลาย เช่น มีความหลากหลายของการรวมตัว พื้นที่ และรูปแบบของกิจกรรม ประเด็นความสนใจ / ปัญหา และกลุ่มคนที่มาร่วมตัวกัน

2. มีความเป็นชุมชน ที่อาจมีอาณาบริเวณหรือ บริบทขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงติดต่อกันในทางใดทางหนึ่ง หรือความเป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่รวมตัวด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจ และหรือผลประโยชน์ร่วมกัน
3. บนสำนึกสาธารณะ ด้วยจิตสำนึกถึงส่วนรวม (Public Consciousness) ของสังคมแห่งการเรียนรู้(Learning Society)
4. มีกิจกรรมและความต่อเนื่อง บนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มและด้วยพื้นฐานแห่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) ที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน
5. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สื่อสาร และเครือข่าย เพื่อกลุ่มประชาสังคมจะมีความยั่งยืน (Communication and Network)

David Mathews. (1996) ได้รวบรวมประสบการณ์การพิจารณาเงื่อนไข ในการวิเคราะห์ความเข้มแข็งให้กับชุมชน ประกอบด้วย

- โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นประชาคม
- กระบวนการเฉพาะบางอย่าง
- ผู้นำภายในชุมชน
- กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน
- ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกัน

โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นประชาคม กล่าวคือ มีความรวมตัวเป็นกลุ่ม / องค์กร มีมากน้อยเพียงใด ขนาดของกลุ่มที่พบปะ จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนมีมากน้อยเพียงใด ประเด็นพูดคุย / ถกปัญหาของชุมชน ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชนที่ให้เป็นเครื่องมือการสื่อสารกัน

กระบวนการเฉพาะบางอย่าง อาทิ กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา โดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหาหรือไม่

ผู้นำภายในชุมชน มีจำนวนผู้นำที่กระจายตัวในพื้นที่ที่คน แต่ละคนมีบทบาทกับสมาชิก ในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้คนแสดงความคิดเห็นริเริ่มการสร้าง Active Participation การสร้าง เครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำหรือไม่ เช่น มีการติดตาม สถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างในการเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่าย มองไกล มองกว้าง

กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นการประเมินว่าในชุมชนมี ระบบความคิดค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ มากน้อยเพียงไร ให้มีความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชนพอ ๆ กับผลงานโดยมีการดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด เพื่อเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมว่าเป็นต้นทุนของชุมชน (มากกว่ามองว่าคนเป็นปัญหาของชุมชน) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับ “อำนาจ” หรือ “พลัง” ในการเปลี่ยนแปลงที่ว่าพลังของกลุ่มสามารถ แก้ปัญหาของตนเองได้มากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี “อำนาจ”) เป็นความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เป็นการศึกษาชุมชน มีการ พึ่งพาหน่วยงานของรัฐมากน้อยเพียงไร กับหน่วยงานไหน วามร่วมมือ การสนับสนุนจาก โรงเรียน และวัดในชุมชน

ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกัน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพัน เป็นชุมชนหรือไม่ เพียงไร โดยอาจดูจากประวัติศาสตร์ / คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วย เหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้าร่วมด้วย สิ่งสำคัญอีก ประการหนึ่งในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งคือ การสื่อสาร (Communication)

อนึ่ง เหล่าธรรมชาติ (อ้างใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542 : 6) ได้ให้ความสำคัญ ของการสื่อสารว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารในกลุ่มบุคคลมีส่วนเอื้อต่อการเป็นประชา สังคม โดยมองว่า การเป็น “อารยะ” นั้นบุคคลจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐานคือ “การรู้จักรับฟังกัน” แทนการแข่งกร้าว ไม่รับฟังกัน ซึ่งนับว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งในการเกิดประชาสังคม

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรุษ วิจารณ์ วิสารทสกุล (2541 : 12) ได้กล่าวถึงลักษณะประชาสังคม บางประการว่า กลุ่มประชาสังคมจะมีความยั่งยืนและมีความหมายย่อมต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ประสบการณ์ ของการเรียนรู้บนพื้นที่ที่หลากหลายบนกิจกรรมที่หลากหลายคือ พลังสร้างสรรค์ที่จะนำพา สังคมไปข้างหน้าร่วมกันอย่างสันติ และพลังนี้จะมีความเข้มแข็งได้ย่อมเกิดจากการเชื่อมโยง ความสามารถและพลังย่อย ๆ ในแต่ละส่วนของสังคมเข้ามาเชื่อมต่อกันเป็นสังคมที่มีความ เข้มแข็ง

Robert Putnam ได้ทำการศึกษาในเมืองทูเปโล ซึ่งรวบรวม โดยเดวิด เมททิวส์ (จิรวุฒิ เสนาคำ แปล, 2540 : 5) พบว่าองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็งคือ โครงสร้าง พื้นฐานสาธารณะ และช่องทางการสื่อสาร โดยได้ค้นพบว่าชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีสถานที่ที่ผู้คน สามารถพูดคุยถึงปัญหาาร่วมกัน ทั้งเป็นการพูดคุยแบบเป็นทางการเช่น เวที หรือการประชุมของเมือง และ การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เช่นการสนทนาของคนสองคน หรือการสนทนาของคนกลุ่มเล็กซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเกิดความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและช่วยสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้ประชาชน

อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะต้องอาศัยการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เอง เพื่อเป็นการเริ่มต้นในการตระหนักรู้ถึงสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่ โดยมีการวางแผนจัดการกับปัญหา ชุมชนจากความร่วมมือของคนในชุมชน และเมื่องานหรือกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์แล้วก็จะมีการ ขยายผล สร้างกิจกรรมใหม่ ๆ จนกระทั่งมีการปรับเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือประสบการณ์กัน จากแนวคิดเรื่องของประชาสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของคน เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

แนวความคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของการบริโภค

ในยุคสมัยที่เศรษฐกิจของโลกอยู่ในภาวะตึงเครียดและการขาดแคลน ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการบริโภค ซึ่งมีการเพิ่มผลผลิตอย่างมากนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่มียวันหมดสิ้นได้กำเนิดขึ้น พร้อม ๆ กันที่เกิดทฤษฎี Marxist – Weber ของ Lukac (1971) มีการ ขยายตัวออกไปของนักทฤษฎีวิฤกต จากโรงเรียนแฟรงค์เฟิร์ต โดย Markus (1964) , Lefebvre

(1971), Adorno and Horkheimer (1971) ซึ่งโรงเรียนแฟรงค์เฟิร์ตได้ยึดหลักการและเหตุผลของผลิตสินค้าเพื่อนำไปสู่พื้นที่ว่างของโอกาสที่เกิดขึ้นจากการควบคุมและจัดการบริโภคโดยรวม สิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนานี้เป็นแบบแผน ทฤษฎีวิฤตเรียกว่า “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” ซึ่งได้กลายเป็นตัวกลั่นกรองสำหรับเวลาที่เหมาะสมที่จะพัฒนากิจการให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถใช้ในการแบ่งเบา กิจกรรมในชีวิตประจำวัน ด้วยคำกล่าวที่ว่า “วัฒนธรรมแห่งการบริโภคนั้นได้เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับให้มีความสำคัญต่อวัฒนธรรม ในการจัดการด้านเวลา และการท่องเที่ยวของสังคมเมืองด้วย”

สถานที่ท่องเที่ยวในบทความนี้เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจทั้งแบบเป็นหมู่คณะ และการท่องเที่ยวแบบคนเดียว ซึ่งได้สร้างเอกลักษณ์ของพวกเขาขึ้นมา โดยการบริโภคและการใช้ชีวิตเป็นรูปแบบขึ้นมาเป็น “วัฒนธรรมแห่งการบริโภค” ในรูปแบบของ “สิ่งที่คุณซื้อ” และ “สถานที่ที่คุณไป” และการเกิดขึ้นของสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งเห็นได้ว่าเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว (Bourdieu, 1984; เออร์รี่, 1990 ; บริทตัน, 1991)

การบริโภคได้มีอิทธิพลเหนือระบบเศรษฐกิจและสังคมในเกือบทุกประเทศทั่วโลก ดังเห็นได้จากการที่มีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน (คนซื้อสินค้าแบบเดียวกัน , ใช้ชีวิตเหมือน ๆ กัน , รูปแบบการแลกเปลี่ยนใช้แบบเดียวกัน เป็นต้น) ด้วยความเหมือนกันทางวัฒนธรรมนี้ ทำให้มีการค้นหาความแตกต่างในกระบวนการต่าง ๆ กันออกไป นักท่องเที่ยวจะหาโอกาสหาความแตกต่างนี้ด้วยตนเอง เช่น สถานที่ที่ตนเองจะได้แยกออกจากคนอื่น ๆ หรือ สถานที่ที่มีประเพณีต่างจากที่อื่น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมชุมชน, ความเป็นชนพื้นเมือง และอัตลักษณ์ของนักท่องเที่ยวได้กำหนดให้เกิดขอบเขตที่เกิดการแบ่งปันวัฒนธรรมการบริโภคกับผู้ที่ได้สัมผัส จะเป็นแรงผลักดันที่จะกำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาหรือไม่ก็ได้ เป็นเรื่องของการมองโลก ซึ่งคล้ายกันกับทฤษฎีของ ฮิชคอร์ด (1999) เขาเห็นว่าความสัมพันธ์โดยรวมของโครงสร้างทางสังคมและความหลากหลายของการสื่อสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับอาหารว่าเป็นสิ่งบอกได้ถึงสัญญาณในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้หรือไม่ และความเป็นชุมชนอิสลามในเกาะปันหยีที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นของความเป็นมุสลิมที่ดำเนินชีวิตปลูกสิ่งที่อยู่อาศัยบนพื้นผิวน้ำ และความเป็นโดดเด่นของ

เกาะที่เป็นเกาะกลางน้ำที่ทำให้ชุมชนสามารถที่จะมีวัฒนธรรมการบริโภคและการดำเนินชีวิตอยู่
ภายใต้ได้อย่างไร โดยใช้แนวทางในการศึกษาถึงความเป็นชุมชนที่มีอาหารเป็นสื่อ

draft

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม” กรณีศึกษาชุมชนเกาะปันหยี จังหวัดพังงา ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- การกำหนดเครื่องมือในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้เลือกที่จะสัมภาษณ์พูดคุยด้วยกับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ กลุ่มผู้ที่บริโภคอาหารและเป็นแม่บ้าน มี 3 รุ่น

- กลุ่มคนรุ่นใหม่ อายุระหว่าง 20-39 ปี จำนวน 9 คน เป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน (ยุคโลกาวัตน์) คือคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน และการยอมรับสิ่งใหม่เข้ามาในชีวิต
- กลุ่มคนรุ่นกลาง อายุระหว่าง 40-59 ปี จำนวน 10 คนซึ่งมีความเป็นมุสลิมกับความเป็นไทยในสังคมปัจจุบันและยังคงอยู่กับความเป็นอยู่กับคนสมัยก่อนได้ท่ามกลางกระแสการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม
- กลุ่มคนรุ่นเก่า อายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน ซึ่งจะมีระบบคิศผูกพันอยู่กับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิม

กลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้เลือกที่จะสัมภาษณ์พูดคุยด้วย คือ กลุ่มของผู้ทำครัว

- พ่อครัว จะสัมภาษณ์ดูว่า พ่อครัวที่มาเป็นคนปรุงอาหารนั้นมาจากที่ไหน และเป็นคนไทยหรือคนอิสลามรวมไปถึงวิธีการปรุงอาหารตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันนั้นมีอัตลักษณ์ของอาหารได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้าง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านอาหารอย่างไร
- แม่ครัว จะสัมภาษณ์ดูว่า แม่ครัวที่มาเป็นคนปรุงอาหารนั้นมาจากที่ไหน และเป็นคนไทยหรือคนอิสลามรวมไปถึงวิธีการปรุงอาหารตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันนั้นมีอัตลักษณ์ของอาหารได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดบ้าง มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านอาหารอย่างไร

กลุ่มตัวอย่าง

เพื่อที่จะสามารถตอบประเด็นดังกล่าวข้างต้นและสามารถวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารและการถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายในชุมชนเกาะปันหยี โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) จำนวน 29 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นเก่า กลุ่มคนรุ่นกลาง กลุ่มคนรุ่นใหม่ รวมถึงการสัมภาษณ์จากพ่อครัว และแม่ครัว รวมถึงผู้ช่วย 18 คน พ่อครัวที่เป็นชายจำนวน 3 คน แม่ครัวที่เป็นหญิงจำนวน 5 คน รวมถึงผู้ช่วยที่เป็นหญิงจำนวน 10 คน เป็นการสัมภาษณ์ รวมถึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ และอภิปรายผล

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมาย	อายุ(ปี)	จำนวน(คน)
กลุ่มคนรุ่นใหม่	20-39	9
กลุ่มคนรุ่นกลาง	40-59	10
กลุ่มคนรุ่นเก่า	60 ขึ้นไป	10
รวม		29

คนรุ่นใหม่ มีบทบาทในการรับสืบทอดศิลปวัฒนธรรมทางอาหารของชุมชน โดยในกลุ่มคนรุ่นใหม่จะมีกลไกในการต่อรอง เพื่อที่จะเลือกรับและปฏิเสธแตกต่างกันออกไปตามอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล

คนกลุ่มกลาง มีบทบาทในการเป็นผู้รับการสืบทอดและหลอมรวมตลอดจนปรับเปลี่ยน เพื่อเชื่อมโยงความเป็นศิลปของอาหารของชุมชน เข้าไปกับกระแสนิยมของสังคมแห่งการบริโภคที่ไม่หยุดนิ่งอีกทั้งคนกลุ่มนี้ยังต้องมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเปรียบเสมือนภูมิปัญญาของชุมชนอิสลาม ที่ทรงคุณค่านี้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

คนรุ่นเก่า มีบทบาทหน้าที่หลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและดำรงรักษาอัตลักษณ์ของงานศิลปอาหารแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ โดยการจะเน้นระดับของการสื่อสารระดับบุคคลเป็นหลัก ลักษณะการถ่ายทอดจะเน้นไปในเชิงปฏิบัติ ดังนั้นคนกลุ่มนี้เปรียบเสมือนครู อาจารย์หรือนักปราชญ์ชาวบ้าน

เหตุที่ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ผู้มีอายุต่างกัน 3 กลุ่มเช่นนี้เนื่องจากว่าชาวมุสลิมที่มีอายุต่างกันย่อมมีระบบคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ในการให้คุณค่า และการเลือกผู้สัมภาษณ์ที่เป็นทั้งพ่อครัวและแม่ครัวนั้น ก็เพื่อที่จะดูว่ามีความแตกต่างในการปรุงอาหารหรือไม่และมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางอาหารในการดำรงรักษา และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งบุคคลทั้ง 3 กลุ่มจะสะท้อนให้เห็นระดับของความแตกต่างของกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวมุสลิมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลแต่ละกลุ่มไว้ เพื่อ

ให้เกิดความหลากหลายทางด้านทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาตั้งแต่เกิด สักส่วนของเพศชาย-หญิง เป็นที่รู้จักหรือยอมรับในชุมชน เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาเฉพาะชุมชนในเกาะปันหยี สาเหตุที่เลือกเป็นสนามวิจัยพบว่า เกาะปันหยี เป็นเกาะ ๆ หนึ่งซึ่งอยู่บริเวณอ่าวพังงา จังหวัดพังงา และสภาพภูมิศาสตร์ของเกาะปันหยีเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากพื้นที่อาศัยอยู่บนพื้นน้ำ ซึ่งจะมีการดำรงชีวิตไม่เหมือนใครในประเทศ อีกทั้งยังมีญาติทางฝ่ายมารดาของผู้วิจัยได้พักและอาศัยอยู่ที่นั่น ตั้งแต่บรรพบุรุษทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะหาข้อมูลได้ง่าย แต่ในขณะที่เดียวกันชาวปันหยีเองก็ยังคงดำรงสัญณะและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง โดยเฉพาะการนับถือศาสนาและพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ให้งคงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงไปของยุคโลกาภิวัตร์

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ซึ่งผู้วิจัยจะเตรียมแนวคำถามแบบกว้างๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถเล่าเรื่องได้อย่างเต็มที่ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้ และยืดหยุ่นประเด็นคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาในการวิจัย
3. การบันทึกเทป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาระบวนการสื่อสารเพื่อดำรงรักษา การผลิตซ้ำ การสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะปันหยี ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเป็นการเก็บข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Source) ซึ่งเกี่ยวกับเรื่อง วัฒนธรรมสื่อพื้นบ้าน โดยเน้นเฉพาะพิธีกรรม ความเชื่อ หลักฐานอื่นๆ เพื่อเก็บข้อมูลที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์
2. การแนะนำตัว ผู้วิจัยทำการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูล กำหนดสถานภาพและบทบาทของผู้วิจัยโดยเปิดเผย (Overt Role) และแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ หรืออาจใช้บุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับในชุมชนเป็นสื่อกลาง และเป็นผู้แนะนำ
3. ตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งจะเป็นผู้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดหัวข้อไว้กว้างๆ (Interview Guideline) และใช้เทคนิคหลายๆ วิธีการผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบและการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ เน้นสัมภาษณ์บุคคลหลักๆ ภายในชุมชน โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในชุมชนมานาน และเป็นผู้ที่มีบทบาทในชุมชน จะสามารถมองเห็นภาพการพัฒนาและการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ Key Informants ของผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะการสร้าง อัตลักษณ์ของชุมชนเกาะปันหยี โดยมองผ่านสื่อวัฒนธรรมประเภทของอาหาร ดังนั้นคำถามต่างๆ ผู้วิจัยจึงมีการตั้งโครงสร้างไว้สำหรับเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เท่านั้น
4. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นหลักโดยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (การซักถามหรือพูดคุย) ผู้วิจัยจะสังเกตการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชนเกาะปันหยี เช่น วิธีการทำอาหารและกระบวนการปรุงอาหาร การปฏิบัติสัมพันธ์หรือการพูดคุยกัน

ระหว่างกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านและบุคคลภายนอก ทั้งนี้รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมในพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วย เช่น พิธีการละหมาด

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาพื้นที่ของชุมชน รวบรวมข้อมูลประวัติ และ วัฒนธรรมของชุมชนเบื้องต้น ภายในเวลาประมาณ 1 เดือน

ระยะที่ 2 ระหว่างเก็บข้อมูล ทำการนัดหมายและสัมภาษณ์ พุคคยและสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชน ภายในเวลาประมาณ 2 เดือน

ระยะที่ 3 หลังเก็บข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล สร้างบทสรุปตามกรอบแนวคิดและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า ภายในเวลาประมาณ 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม โดยใช้การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันเพื่อรวบรวมเป็นเรื่องเดียวกัน คือ จากการสังเกต การซักถาม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (สุภางค์ จันทวนิช, 2542 : 130) โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวม มาเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน ในประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษา ดังนี้

- ลักษณะของกระบวนการสื่อเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะปันหยี
- กลไกการสื่อสารเพื่อให้ความหมาย และคุณค่าเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะปันหยี
- ลักษณะของการดำรงรักษา ผลิตซ้ำ การสร้าง และการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ที่นำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของชุมชน

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตในขณะอยู่ในสนามด้วยตนเอง แล้วนำมาหาประเด็นหลัก และข้อสรุปร่วมกันทำการ จำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อตอบปัญหานำวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องอาหารในฐานะ สื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมของเกาะปันหยี โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะอัตลักษณ์อาหารและ ร้านอาหารรวมถึงบทบาทและความหมายของร้านอาหารที่มีต่อชุมชนเกาะปันหยี ไว้ในบทที่ 4 จึง ผู้วิจัยได้จัดแบ่งการนำเสนอออกเป็นลำดับดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อใช้ตอบปัญหานำวิจัย ในส่วนของอัตลักษณ์ด้าน อาหารของชุมชนเกาะปันหยี
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อใช้ตอบปัญหานำวิจัย ในส่วนของบทบาทของร้านอาหารที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวบนเกาะปันหยี
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อใช้ตอบปัญหานำวิจัย ในส่วนของบทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยี ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองท้องถิ่น

สำหรับในบทที่ 5 ผู้วิจัยได้ใช้เพื่อการนำเสนอข้อสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้ค้นพบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 4

ผลของการวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการแสดงผลของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ไปศึกษา และทำการเก็บข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผล เพื่อตอบปัญหาคำถามวิจัย เมื่อก้าวถึงอาหารแล้ว อาหารของชาวเกาะปันหยีมักจะมีส่วนประกอบจากสัตว์น้ำทางทะเลเป็นหลัก เนื่องจากเกาะปันหยี เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ ซึ่งอยู่ติดกับทะเล อุดมไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ทางรสชาติของอาหาร ส่วนรสชาติการปรุงอาหาร ก็จะเป็นที่น่าประทับใจ เพราะรสชาติอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ ความเผ็ด ผู้คนที่อาศัยอยู่ในแถบนี้จึงมักนิยมการทำ ประมง เพราะมีทรัพยากรในท้องทะเลมากมาย เมื่ออาศัยอยู่กับทะเล อาชีพเกี่ยวข้องกับทะเล อาหารหลักในการดำรงชีวิตจึงเป็นอาหารทะเล อาหารส่วนใหญ่จากท้องทะเล โดยธรรมชาติมักจะมีกลิ่น คาวจัด จึงจำเป็นที่จะต้องนำเครื่องเทศ โดยเฉพาะขมิ้นที่จะขาดเสียมิได้เลย เพราะจะช่วยในการดับ กลิ่นคาว ฉะนั้น อาหารก็มักที่จะมีสีออกเหลืองๆ ไม่ว่าจะเป็นแกงส้ม แกงกระเทียม แกงพะ เกล ฯลฯ ดังนั้น ผู้วิจัยจะนำผลวิเคราะห์มาตอบปัญหาคำถามวิจัยในครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยงานวิจัยนี้มีปัญหาคำถาม วิจัยคือ

1. อัตลักษณ์อาหารของเกาะปันหยี
2. บทบาทร้านอาหารทั้งร้านอาหารไทยและร้านอาหารอิสลาม ที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวคนบนเกาะปันหยี
3. บทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนปันหยีในด้านเศรษฐกิจ สังคมและ การเมืองท้องถิ่น

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ของอาหารเกาะปันหยี

อัตลักษณ์ของอาหารปันหยีก็เจาะลึกเฉพาะอาหารของเกาะปันหยีส่วนมากแล้วอาหารจะเป็นจำพวกทะเลมากกว่าเช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งจะหาได้ตามธรรมชาติ และการปรุงอาหารก็จะปรุงโดยการถ่ายทอดการทำอาหารจากบรรพบุรุษ ชาวชุมชนเกาะปันหยีได้ถ่ายทอดอาหารพื้นเมืองในระดับปัจเจกบุคคล อัตลักษณ์ของอาหารเกาะปันหยีถูกสื่อสารผ่าน 1. เครื่องปรุง จะมีเครื่องเทศขมิ้น ซึ่งจะสะท้อนภูมิปัญญาความเป็นชาวมุสลิม โดยการสื่อออกมาผ่านเครื่องปรุงที่ใช้ในการปรุงอาหารและความโดดเด่นของความเป็นอิสลาม เครื่องปรุงที่ใช้ก็จะมีจำพวกเครื่องเทศต่างๆ รวมถึงการใช้สัตว์ทะเลมาเป็นอาหารเพื่อที่จะใช้ในการบริโภค จะแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ว่าการมีอาหารทะเลบริโภคอยู่ตลอดทั้งปีนั้นก็สะท้อนถึงที่ตั้งของเกาะ 2. ด้านรสชาติ จะสังเกตได้ว่าจะมีรสชาติของความเผ็ดนำ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนภาคใต้ เพราะรสชาติอาหารของภาคใต้นั้นจะมีรสชาติที่เป็นรสจัดมากกว่าภาคอื่นๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการสื่อสารกันโดยการมานั่งทานอาหาร ก็จะเกิดการสื่อสารพูดคุยกันระหว่างบุคคล ก็จะทำให้เกิดการถ่ายทอดกรรมวิธีการปรุง รวมถึงรสชาติของอาหารที่รับประทานเข้าไปแล้วทำให้รู้สึกอิ่ม และรู้ถึงความอร่อยของรสอาหาร จึงเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการจากการที่ชาวบ้านเกาะปันหยี ประกอบอาชีพประมงเป็นหลักละออาศัยอยู่ในเกาะที่ไม่มีที่ดินสำหรับผลิตปัจจัยพื้นฐาน สินทะเลที่ผลิตได้จึงถูกนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่จำเป็นในครอบครัว เช่น ข้าวสาร ผักผลไม้ เสื้อผ้า กับชุมชนนอกเกาะ ประมาณช่วงทศวรรษ 2490 เป็นการแลกเปลี่ยนโดยไม่มีระบบเงินตราเป็นสื่อกลาง

ข้าวสารที่เป็นปัจจัยบริโภคที่จำเป็น ชาวชุมชนเกาะปันหยีจะแลกเปลี่ยนได้จากชาวบ้านถั่วะ หรือจากชุมชนทุกดิน อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ซึ่งตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ สักส่วนที่ใช้แลกเปลี่ยนจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ แต่ในระยะต่อมาการแลกเปลี่ยนเริ่มมีการกำหนดสัดส่วนและประมาณ เพื่อความเหมาะสม ก่อนจะพัฒนาเป็นการซื้อ - ขาย โดยการใช้เงินตราในเวลาต่อมา ตัวอย่างเช่น ชาวเกาะปันหยีจะใช้กะปริดกิโลกรัมต่อการแลกเปลี่ยนข้าวสารจากชาวตะกั่วทุ่งจำนวน 4 กิโลกรัม (อุหมาด ประสานพันธ์, 19 พฤศจิกายน 2546) หรือการแลกเปลี่ยนกับชุมชนในเกาะที่อยู่ใกล้เคียง เช่น เกาะยาว เกาะไม้ไผ่ ที่สามารถทำการเกษตรได้ นอกจากนี้จะแลกเปลี่ยนระหว่างข้าวสารกับกะปิ ปลาเค็มแล้ว ยังรวมไปถึงเสื้อผ้าและของจำเป็นอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน โดยมีการ “นัดวัน” พบปะกันที่บ้านใดบ้านหนึ่งทุกวันที่ 10 ของเดือน ชาวบ้านทั้งสองฝ่ายก็จะไปพร้อมกันมากน้อยตามความต้องการและความจำเป็นในแต่ละครั้ง (เสรี ประสานพันธ์ : 30 พฤศจิกายน 2546)

ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ส่งผลให้มีการจับคู่แลกเปลี่ยนสินค้าที่มีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้นในเวลาต่อมา เมื่อจุดนัดพบเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าพัฒนาขึ้นเป็นตลาดนัด เช่น ตลาดพังงา ตลาดกะโสม ตลาดถ้ำฤๅษี หรือตลาดทับปุด สายสัมพันธ์ของกลุ่มแลกเปลี่ยนจะได้รับการตีบทอดพัฒนาควบคู่ไปกับการเติบโตของระบบตลาด คู่แลกเปลี่ยนบางคู่พัฒนาความสัมพันธ์มาเป็นเจ้าแก่ นายทุน กับผู้กู้ ในขณะที่หลายคู่จะปรับเปลี่ยนเป็นผู้ผลิตกับพ่อค้าคนกลาง และอีกบางคู่พัฒนาเป็นเครือข่ายธุรกิจร่วมทุน

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่เป็นพ่อครัวและแม่ครัว ซึ่งเป็นเพศหญิง 5 คน เพศชาย 3 คน ได้ทำให้ผู้วิจัยพบว่า อาหารที่พ่อครัวและแม่ครัวทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานกับอาหารที่ทำรับประทานกันในครัวเรือนนั้น มีความแตกต่างกัน เช่น แกงจืด ส่วนมากก็จะเป็นแกงจืดประเภทแกงเลียงกุ้ง แกงคั่วส้ม โดยใส่น้ำมะขาม เกลือ ส่วนแกงจืดที่ทำให้นักท่องเที่ยวรับประทานนั้นก็จะเป็นแกงจืดเต้าหู้สาหร่าย ดังจะสรุปในตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 2 อาหารคาว

อาหารพื้นเมือง	อาหารในร้านอาหาร
แกง	แกง
- แกงกะทิเนื้อ	- แกงกะทิไก่
- แกงคัมส้ม	- คัมยำกุ้ง
- แกงเลียง	- แกงจืดสาหร่าย
- คัมส้มปลา	
- แกงจืดหอย, ปลา, ปู, กุ้ง	
- แกงพะพะ	
ผัดผัก	ผัดผัก
- ปลาหมึก	- ผัดเปรี้ยวหวานทะเล
- ปู	- ผัดผักรวมมิตรทะเล
- กุ้ง	
น้ำพริก	น้ำพริก
- น้ำพริกขยำ	- ไม่มี
- น้ำพริกตำ	
- น้ำพริกกุ้งเสียบ	
กุ้ง	กุ้ง
- กุ้งทอด	- กุ้งอบเกลือ
	- กุ้งผัดพริก
	- กุ้งชุบแป้งทอด
	- กุ้งทอดกรอบ
ปลา	ปลา
- ปลาทอด	- ปลาทอดกรอบ
	- ปลาทอดราดพริก
	- ปลาหนังจิง
	- ปลาอบตะไคร้
	- ปลาเปรี้ยวหวาน

ตารางที่ 2 อาหารคาว(ต่อ)

อาหารพื้นเมือง	อาหารในร้านอาหาร
หอย	หอย
- หอยแครงลวก	- หอยแครงลวก
- หอยแครงเผา	- หอยแครงเผา
- หอยแครงยำ	- หอยแครงยำ
ปู	ปู
- ปูม้านี้้ง	- ปูม้านี้้ง
- ปูทะเลนี้้ง	- ปูทะเลนี้้ง

ตารางที่ 3 ของหวาน

ของหวานพื้นเมือง	ของหวานในร้านอาหาร
- ขนมอะโปร	- ไอศกรีม
	- ลอดช่อง
	- วน้ำดำลูกชิด

ตารางที่ 4 เครื่องดื่ม

เครื่องดื่มพื้นเมือง	เครื่องดื่มในร้านอาหาร
- น้ำเปล่า	- น้ำอัดลม
- น้ำฝน	- น้ำเปล่า
	- น้ำผลไม้ เช่น น้ำส้ม ส้มประดก มะนาว

ตารางที่ 5 เครื่องปรุง

เครื่องปรุงพื้นเมือง	เครื่องปรุงในร้านอาหาร
- เครื่องเทศ	- น้ำปลา
- น้ำปลา	- ผงชูรส
- เกลือ	- น้ำมันหอย

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง อาหารพื้นเมืองของชุมชนเกาะปันหยีกับอาหารที่ขายภายในร้านอาหารแล้ว ปรากฏว่า ลักษณะของอาหารที่คนในชุมชนรับประทานตั้งแต่ดั้งเดิมและมี การสืบทอดกันมานั้น จะเป็นลักษณะของอาหารที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นอาหารสมัยโบราณ อยู่ ส่วนอาหารที่ร้านอาหารได้ปรุงให้นักท่องเที่ยวที่นั่น เกิดจากการบอกของพ่อครัวแม่ครัวบนเกาะ ว่าได้เข้าไปรับประทานอาหารในเมืองและได้ศึกษาด้วยตนเองบ้าง ตามวิถีชีวิตของกระแสดังคมที่ ได้รับเข้ามาจากโลกภายนอก

“อาหารที่ทำให้นักท่องเที่ยวทานนั้น บางครั้งผมก็ได้ไปเที่ยวในตัวเมืองหรือตามร้าน อาหารต่างๆ และบางครั้งก็ดูโทรทัศน์รายการเกี่ยวกับอาหาร ก็จะนำกรรมวิธีมาปรุงดูและลองทำให้นักท่องเที่ยวรับประทานกัน” (นายไข่น้อย พ่อครัวอายุ 49 ปี ,30 พฤศจิกายน 2546)

จากตารางแสดงชนิดของอาหารพื้นเมืองที่ชาวเกาะปันหยีใช้บริโภคในปัจจุบัน จะพบว่า อาหารแต่ละชนิดจะมีพื้นฐานของเครื่องปรุงหรือส่วนประกอบมาจากวัตถุดิบจากธรรมชาติเป็น

ส่วนใหญ่ หรือเป็นวัตถุดิบที่สามารถสรรหาจากธรรมชาติได้ เช่น เครื่องปรุงของน้ำพริก แกงเลียง หรือสัตว์น้ำที่สามารถหาได้จากพื้นที่รอบเกาะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถปรุงขึ้นในครัวเรือนได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะภูมิประเทศและผลจากการตั้งถิ่นฐานของชาวเกาะจากในอดีต สืบเนื่องจากพื้นที่เป็นเกาะ การเดินทางคมนาคมขนส่งติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ทำได้ไม่สะดวกนัก อาหารหรือการยังชีพบนพื้นที่เกาะของชาวเกาะป็นหยีในอดีตจึงเน้นไปที่อาหารที่สามารถหาเครื่องปรุงและวัตถุดิบได้ง่าย เช่น น้ำพริกต่างๆ แกงเลียง แกงจืด เป็นต้น ซึ่งอัตลักษณ์ของอาหารดังกล่าวตกทอดมาจนถึงชนรุ่นปัจจุบัน

ตารางที่ 6 ความแตกต่างของอาหารพื้นเมืองและอาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยวบนเกาะป็นหยี

ลักษณะ	อาหารพื้นเมือง	อาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยว
1. เครื่องปรุง	หาได้ตามท้องถิ่น หรือผลิตเองจากครัวเรือน เช่น กะปิ	หาได้จากท้องถิ่น บางชนิดต้องนำเข้ามาจากพื้นที่ภายนอก เช่น ผงชูรส ซอสปรุงรส
2. วัตถุดิบ	หาได้จากท้องถิ่น โดยทั่วไป เช่น สัตว์น้ำต่างๆ แต่บางชนิดต้องนำเข้ามาจากพื้นที่อื่นๆ เช่น เนื้อแพะ	หาได้จากท้องถิ่น โดยทั่วไป
3. เครื่องดื่ม	จากแหล่งน้ำธรรมชาติ	น้ำเข้ามาจากภายนอก เช่น น้ำผลไม้ น้ำอัดลม น้ำดื่มบรรจุขวด เป็นต้น
4. อาหารหวาน	เป็นขนมพื้นเมือง ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น	น้ำเข้ามาจากภายนอก

จากตารางที่ 6 ซึ่งเปรียบเทียบความแตกต่างของอาหารพื้นเมืองของชาวเกาะป็นหยีและอาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยวเราจะพบว่าอาหารพื้นเมืองของชาวเกาะป็นหยีจะเป็นอาหารที่ปรุงขึ้นได้จากวัตถุดิบหรือเครื่องปรุงที่ได้จากธรรมชาติ เป็นอาหารที่สามารถประกอบขึ้นได้ง่าย ไม่เสียเวลามากนัก ส่วนอาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยวจะเป็นอาหารที่ค่อนข้างใช้เวลาในการปรุงเครื่องปรุงบางชนิดต้องนำมาจากพื้นที่รอบนอกเกาะ ส่วนวัตถุดิบ เช่น เนื้อสัตว์และผักที่ใช้ในการปรุงอาหารพื้นเมืองและอาหารที่ขายให้นักท่องเที่ยวจะสามารถหาได้จากพื้นที่เกาะเช่นเดียวกัน

นอกจากความแตกต่างในเรื่องของเครื่องปรุงและประเภทของอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวแล้ว เราจะพบว่าอัตลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของอาหารพื้นเมืองและอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวมีความเหมือนกันคือ ไม่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มหรืออาหารที่ละเมิดข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม เช่น สุรา เนื้อหมู เป็นต้น

- นางขวัญใจ ระบุว่าเพลง อายุ 45 ปี อาชีพแม่ครัว เป็นคนที่เติบโตจากเกาะปันหยี บอกว่า “ได้รับการถ่ายทอดสูตรอาหารจากบรรพบุรุษในการทำอาหารทานในครัวเรือน และได้ไปเรียนรู้การทำอาหารจากตัวจังหวัด และในบางครั้งก็คิดสูตรอาหารเอง บางครั้งก็เกิดจากการเรียนรู้ผ่านทางโทรทัศน์ทางรายการอาหาร และได้นำมาปรุงให้นักท่องเที่ยวรับประทาน” (นางขวัญใจ ระบุว่าเพลง, 25 พฤศจิกายน 2546)
- นางลอเกีย จินจิตร อายุ 50 ปี อาชีพแม่ครัว เป็นคนเกาะปันหยีแต่กำเนิด บอกว่า “ปัจจุบันทำอาหารกินเองในครัวเรือนเองและได้รับการถ่ายทอดสูตรการทำอาหารจากบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน แต่เมื่อมาอาชีพแม่ครัวประมาณ 30 ปี ก็จะต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมในการทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้รับประทาน และในบางครั้งก็จะลองทำทานเองภายในครัวเรือนบ้างบางครั้งแต่ก็ไม่บ่อยมากนัก เพราะจะไม่ค่อยชินกับอาหาร” (นางลอเกียะ จินจิตร ,25 พฤศจิกายน 2546)

เมื่อเรามาพิจารณาถึงกลุ่มคนรุ่นเก่าถึงการทำอาหารก็จะเห็นได้ว่า คนรุ่นเก่านั้นก็ยังบริโภคอาหารที่เคยรับประทานมาตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็กจนถึงวัยเจริญเติบโตก็ยังคงบริโภคอาหารที่เคยรับประทานมา และจะไม่ค่อยที่อยากจะทำอาหารที่ปรุงขึ้นมาแบบสมัยใหม่ เมื่อสมัย 10 ปีก่อน คนบนเกาะจะเลี้ยงแพะไว้บนเกาะโดยเลี้ยงไว้บนพื้นดินหลังเกาะปันหยี ชาวเกาะจะเลี้ยงแพะไว้เพื่อรับประทานตามเทศกาล เช่น วันเมาลิด คือ เป็นวันที่รำลึกถึงวันประสูติของท่านนบีมุฮัมหมัด(ศอลซ์) ตรงกับวันที่ 12 เดือนรอมิฮุลเอาวัต หรือ เดือนที่ 3 ตามปฏิทินอาหรับ หรือวันอิติลฟีตร์(วันรายอรายา) ถือเป็นวันทำบุญรื่นเริง เนื่องในวาระการเลิกถือศีลอด ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนเซาวัด ตามปฏิทินอาหรับ (อุหมาด ประสานพันธ์ 22 ธันวาคม 2545)

เมื่อรัฐบาลประกาศให้เกาะปันหยีเป็นแหล่งท่องเที่ยวชาวเกาะปันหยีก็เลยต้องเลิกเลี้ยงแพะ เพื่อให้เกาะปันหยีมีความน่าอยู่และสะอาดให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การ

ประกอบอาหารนั้นมีความสะอาดและแลดูน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น เพราะการเลี้ยงแพะนั้นทำให้เกิดกลิ่นเหม็น

ส่วนในกลุ่มคนรุ่นกลาง ก็จะได้รับถ่ายทอดวิธีการปรุงอาหารลักษณะของการสื่อสารถ่ายทอดระหว่างบุคคล บางครั้งส่วนผสมก็อาจจะยังคงเป็นรสชาติที่ปรุงดั้งเดิม และบางครั้งยังรับการปรุงอาหารของคนรุ่นใหม่เข้ามาด้วย

“ส่วนมากแล้วก็จะแล้วก็จะได้รับการถ่ายทอดสูตรอาหารจากพ่อแม่และคนรุ่นสมัยใหม่ ด้วยการสอน และจากการศึกษาทางโทรทัศน์” (เสาวนีย์ ทองสุข อายุ 40ปี ,25 พฤศจิกายน 2546)

ส่วนในกลุ่มคนของคนรุ่นใหม่ นั้น จะพิจารณาได้ว่า คนรุ่นใหม่เป็นคนในโลกที่สามารถเปิดรับเอาวัฒนธรรมการกิน ซึ่งได้รับจากการถ่ายทอดจากกระแสสังคมของโลกภายนอกเข้ามาแล้วเข้ามาถ่ายทอดสู่คนรุ่นกลาง เพื่อผสมผสานการแลกเปลี่ยนวิธีการปรุงอาหาร และก็มีคำแนะนำให้เสมอ ดังนั้น การสื่อสารอัตลักษณ์ของเกาะปันหยีก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งอาหารเดิมๆ รสชาติเดิมๆ ที่คนในหมู่บ้านทำขึ้นก็ยังคงรักษาสูตรผ่านการสื่อสาร โดยการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจาก เกิดการยอมรับสิ่งที่จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงรสชาติของอาหารนั้น ไม่ได้ง่ายดายนัก คนก็ยังคงที่จะบริโภคอาหารแบบเดิมอยู่และยังคงมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป

จากการศึกษาเราจะพบตัวแปรที่ส่งผลให้อาหารพื้นเมืองของเกาะปันหยีและอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวบนเกาะยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและยังคงลักษณะอาหารพื้นเมืองไม่เปลี่ยนแปลงได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะที่ตั้งภูมิศาสตร์ เกาะปันหยีเป็นเกาะที่มีพื้นที่ไม่กว้างใหญ่มากนัก การตั้งถิ่นฐานของประชากรในอดีตเริ่มจากการอพยพมาทางเรือ ดังนั้นอาหารหรือเสบียงจากแผ่นดินใหญ่จึงมีอย่างค่อนข้างจำกัด อาหารที่ประกอบขึ้นในสมัยโบราณจึงเป็นอาหารที่ปรุงขึ้นอย่างง่ายๆ ไม่ต้องใช้เครื่องปรุงมากนัก และส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ประกอบขึ้นด้วยวัตถุดิบจากบริเวณเกาะปันหยีซึ่งสามารถหาได้เอง ได้แก่ จำพวกสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา นอกจากนั้นการที่เกาะตั้งอยู่กลางทะเลบริเวณรอบเกาะมีสัตว์น้ำชุมทำให้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน อาหารส่วนใหญ่ของชาวเกาะปันหยีจึงประกอบไปด้วยสัตว์น้ำ เช่นปลา กุ้ง หอย ปลาหมึก เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นอาหารที่ประกอบ

ขึ้นบนเกาะในปัจจุบันจึงยังคงเป็นอาหารทะเลทั้งอาหารพื้นเมืองและอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

2. **ข้อห้ามทางศาสนา** ประชากรส่วนใหญ่ในเกาะปันหยี จะนับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารบางประการ เช่น อาหารที่รับประทานโดยทั่วไปในปัจจุบันของชาวมุสลิมจะต้องมี**ตราฮาลาล** ซึ่ง **ตราฮาลาล** คืออาหารที่ผ่านการรับรองความถูกต้องของการผลิตตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้รูปแบบการปรุงอาหารตลอดจนการบริโภคถูกจำกัดโดยกรอบของข้อกำหนดทางศาสนา ทำให้เอกลักษณ์รวมทั้งรูปแบบของอาหารบนเกาะปันหยีของชาวบ้านยังคงรูปแบบเดิมไว้ ทั้งอาหารพื้นเมืองและอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าอาหารที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปรุงและรสชาติให้เป็นที่ถูกปากแก่คนภายนอกตาม แต่ยังคงรูปแบบของอาหารแบบดั้งเดิมเอาไว้

3. **อาชีพและการดำเนินชีวิต** สืบเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่บนเกาะประกอบอาชีพทำประมงมาตั้งแต่แรกเริ่มตั้งถิ่นฐาน ถึงแม้ว่ารูปแบบการทำประมงในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปสืบเนื่องมาจากทรัพยากรสัตว์น้ำที่ลดลง รวมทั้งความต้องการสัตว์น้ำที่มีมากขึ้นในท้องตลาด ทำให้ชาวประมงที่ทำการประมงจากสัตว์น้ำธรรมชาติเริ่มหันมาประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอาชีพอื่นๆที่สร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำมากกว่า เช่นการขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว การทำร้านอาหารและที่พัก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้อาหารที่ปรุงขึ้นเพื่อรับประทานเองในครัวเรือนและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงประกอบขึ้นมาจากสัตว์น้ำ เพราะหาได้ง่ายจากพื้นที่เกาะเองและพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้นรูปแบบของอาหารจากอดีตจนถึงปัจจุบันจึงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก

4. **ข้อกำหนดและระเบียบการปกครองภายในเกาะ** ระเบียบการปกครองภายในเกาะปันหยีจะตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อการจัดการความสงบเรียบร้อยบนพื้นที่เกาะ ข้อกำหนดบางข้อของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีพื้นฐานมากจากข้อกำหนดทางศาสนา เช่น ห้ามดื่มสุราหรือสิ่งเสพติด ผู้ใดฝ่าฝืนจะปรับ 3000 บาทและเสียแพะหนึ่งตัว รวมทั้งต้องไปพิธีกรรมทางศาสนา จากข้อกำหนดดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมการบริโภคและการประกอบอาหารโดยเฉพาะเครื่องดื่มทั้งอาหารพื้นเมืองและอาหารที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นเพียงน้ำดื่มธรรมดาและน้ำผลไม้รวมทั้งน้ำอัดลมเท่านั้น

จากปัจจัยสำคัญทั้งสี่ประการที่ส่งผลให้อาหารพื้นเมืองบนเกาะปันหยียังคงอัตลักษณ์ของอาหารประจำถิ่นได้ เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปเราจะพบว่า ปัจจัยทั้งสี่ประการล้วนมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน

โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการคงเอกลักษณ์ของอาหารประจำถิ่นของเกาะปันหยีและส่งผลกระทบต่อรูปแบบของอาหารที่ขายให้แก่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันคือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นเกาะของเกาะปันหยี โดยมีปัจจัยรองที่คอยส่งเสริมให้อัตลักษณ์ของอาหารบนเกาะปันหยียังคงอยู่คือหลักปฏิบัติทางศาสนาที่จะเป็นตัวกำหนดถึงวิถีชีวิตการทำมาหากินและข้อกำหนดในการดูแลจัดการและบริหารพื้นที่เกาะของชาวบ้าน

จากปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์อาหารของเกาะปันหยี กล่าวสรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเวลาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด การสื่อสารอัตลักษณ์ทางด้านอาหารของชาวเกาะปันหยียังคงมีความรักษาความเป็นอาหารที่มีรสจัดและเป็นอาหารที่ทำกิน โดยมุสลิมเป็นหลักโดยถ่ายทอดวัฒนธรรมทางอาหารที่มีการปรุงแต่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 บทบาทของร้านอาหารอิสลามที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวคนบนเกาะปันหยี

ร้านอาหารที่พบบนเกาะปันหยีนั้น จะพบว่าร้านอาหารมีทั้งหมดจำนวน 5 ร้านและทำหน้าที่เป็นธุรกิจเพื่อการพาณิชย์ ให้คนทั้งภายนอกเกาะเช่นพวกนักท่องเที่ยว หรือนักลงทุนจากภายนอก เข้ามาลิ้มลองอาหารและทำการลงทุนด้านการท่องเที่ยว ส่วนคนปันหยี ก็จะทำธุรกิจกันภายในครอบครัว และมีการจ้างงานโดยจะมีการจ้างคนภายในเกาะให้มาบริการ และสามารถหาวัตถุดิบมาจากคนต่างชาติ เช่น พวกเปลือกหอย หรือไก่ไข่มุก ตลอดจนการทำนาพริกกุ้งเสียบ การทำกะปิซึ่งเป็นที่ยอดนิยมของเกาะปันหยี การทำประมงก็เช่นเดียวกัน เมื่อหาสัตว์จำพวกทะเลมาได้ก็จะนำมาขายให้กับร้านอาหารและคนบนเกาะก็จะทำให้เกิดรายได้หมุนเวียน

การทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยวรับประทานนั้นก็จะทำกับข้าวแบบ “Tourist centered” เป็นการทำอาหารโดยยึดเอาตัวนักท่องเที่ยวเป็นตัวตั้ง เพราะการทำอาหารนั้น ก็เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยว

เกี่ยวข้องกับประทุษร้ายและถูกปลาก และฐานหลักที่สำคัญคือ “เมนูอาหาร” โดยส่วนมากก็จะเป็นอาหารจำพวกทะเล เพราะวัตถุดิบที่สามารถหาได้นั้นก็จะเป็นพวกสัตว์ทะเล เมนูอาหารต่างๆที่ทางพ่อครัวหรือแม่ครัวได้ปรุงขึ้นนั้นบางครั้งก็ทำให้เกิดผลกระทบข้างเคียง (Side effects) ขึ้นคือ

1. การทดลองทำกินเอง โดยการจดจำสูตรอาหารที่ทำขายนักท่องเที่ยววันนั้นมาปรุงทำกินเองที่บ้าน เพื่อให้คนภายในครอบครัวได้มีโอกาสลิ้มลอง
2. เกิดการเรียนรู้จากสิ่งภายนอก ว่าควรจะปรับปรุงเมนูสูตรอาหารนั้นให้มีความน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น

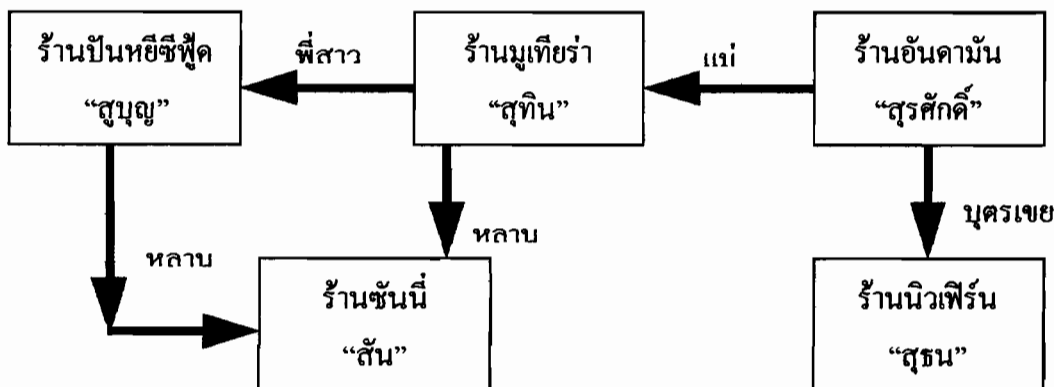
คงจะกล่าวได้ว่า บทบาทของร้านอาหารทำให้ออกเกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง คนป็นเหยี่ยวและคนภายนอกเกาะและระหว่างคนภายในเกาะป็นเหยี่ยวเอง โดยการเรียนรู้จากภายนอกและนำมาให้คนภายในเกาะทำกินกันเองภายในครอบครัวและชุมชนในบางช่วงที่มีงานสังสรรค์ รื่นเริง

รูปแบบการดำเนินการของร้านอาหารบนเกาะป็นเหยี่ยว

1. การเป็นเจ้าของร้าน

รูปแบบของร้านอาหารที่เปิดดำเนินการบนเกาะป็นเหยี่ยว ส่วนมากแล้วเจ้าของหรือผู้ดำเนินการจะมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ โดยการแต่งงานกันระหว่างธุรกิจหรือมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้อง หรือลูกหลานกันระหว่างร้าน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความขัดแย้งในการแย่งลูกค้าและความสะดวกในการจัดการและครอบงำธุรกิจประเภทนี้และธุรกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้อง นอกจากผลต่อการจัดการธุรกิจร้านอาหารแล้ว ความสัมพันธ์ทางเครือญาติของเจ้าของกิจการร้านอาหารยังมีผลต่อการจัดการด้านธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น ธุรกิจนำเที่ยว เรือโดยสาร หรือการเลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งกันที่อาจเกิดขึ้นได้ การขยายตัวของธุรกิจในครอบครัวที่มีลักษณะของความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นเครื่องมือในการขยายเครือข่ายร้านอาหารขนาดใหญ่ในชุมชนเกาะป็นเหยี่ยว อย่างน้อย 3-4 ร้าน มีสายสัมพันธ์โยงใยกันทั้งเครือญาติ การลงทุน และการจัดการ ดังตัวอย่างแผนภูมิความสัมพันธ์ของธุรกิจร้านอาหารในเกาะป็นเหยี่ยว ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 ตัวอย่างความสัมพันธ์ของธุรกิจร้านอาหารในเกาะปันหยี

ร้านอาหารที่เปิดเป็นร้านแรกบนเกาะปันหยีนั้น พบว่า ร้านอาหารปันหยีซีฟู้ด จะตั้งอยู่ทางด้านซ้ายมือถ้าเราหันหน้าเข้าหาเกาะปันหยี ซึ่งเจ้าของร้านชื่อนายสุบุญ เป็นผู้เปิดร้านเป็นร้านแรกเมื่อประมาณปี 2520 และดำเนินกิจการมีนักท่องเที่ยวแวะมาเที่ยวที่เกาะปันหยีทุกวันนับพันคนและแวะรับประทานอาหารทำให้เกิดมีกำไร และได้ขยายกิจการให้กับลูกหลานเป็นคนดำเนินต่อไป เพื่อจะได้รองรับนักท่องเที่ยว (สมาน วารี, 20 กันยายน 2546)

ร้านปันหยีซีฟู้ด มีสุบุญ เป็นเจ้าของผู้ลงทุนดำเนินงาน โดยให้บุตรชายเป็นผู้ดูแล ขณะที่ สุทินซึ่งเป็นน้องสาวสุบุญ ได้เปิดร้านมูเทียร่าขึ้น สุรศักดิ์ลูกชายของสุทินแยกตัวเองไปเปิดร้านอันคามันขึ้นอีกร้านหนึ่งในบริเวณใกล้เคียงกัน สุรศักดิ์ได้ไปแต่งงานกับสวยไหม บุตรสาวของร้านนิวเฟิร์นเปิดดำเนินการอยู่ในละแวกเดียวกันนั้น และสัน ซึ่งเป็นหลานของสุทินและสุบุญ ไปแต่งงานกับจ๊ะนุ้ยดี ลูกสาวเจ้าของร้านชันนี่ที่อยู่ถัดไป

“เราได้เปิดร้านอาหารกันมาตั้งแต่สมัยพ่อและขายอาหารกันมานานหลายปีแล้ว ปัจจุบันก็มีการขายอาหารจำนวนทั้งหมด 5 ร้านซึ่งก็เป็นเครือญาติกันเราต่างก็มีการพัฒนาร้านอาหารเพื่อให้บรรยากาศเหมาะกับทะเล” (นาง วาริศรี ภรรยาเจ้าของร้านปันหยีซีฟู้ด, 20 กันยายน 2546)

บุคคลในตระกูลดังกล่าวจะมีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติที่ใกล้ชิด โดยการแต่งงานระหว่างตระกูลและภายในตระกูลเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ระดับพื้นฐานที่มีความหมายสำหรับชุมชนที่ค่อนข้างแปลกแยกและโดดเดี่ยวในระยะแรกๆ อย่างเกาะปันหยี ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรม

ชีวิตที่ผูกพันอยู่กับทะเล ส่งผลให้จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มที่แน่นแฟ้น และไว้วางใจได้ในระหว่างกัน ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เชื่อมโยงโดยสายโลหิต และโดยการแต่งงาน มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดระบบการช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปันและการทำกิจกรรมอื่นๆ ในแต่ละช่วงชีวิตร่วมกัน โดยมีครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุด ในการเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสมาชิกในครอบครัวจะเป็นหลักสำคัญในการช่วยกันทำมาหากิน ทุกคนจะมีภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายผู้ชายจะมีบทบาทในการรับภาระที่หนักกว่า ในขณะที่ผู้หญิงและเด็กจะเป็นผู้ช่วยเหลือ

“ปกติแล้วสามีเป็นคนออกไปหาปู ปลา นอกทะเล เวลาออกไปก็ประมาณตี 2 ส่วนมากจะออกไปกับพวกเพื่อนๆผู้ชายด้วยกัน จะกลับเข้ามาก็จะเป็นเวลาประมาณช่วงบ่ายๆ เมื่อหากันมาได้แล้วก็ได้นำอาหารมาปรุงและบางครั้งก็จะขายเพื่อแลกกับเงินบ้าง”

(นางจ้ำมะ ,20 กันยายน 2546)

“การทำกะปิเคย บางครั้งฝ่ายสามีออกไปหากุ้งเคย ส่วนเราก็จะอยู่บ้านเพื่อรอสามีกลับจากการหากุ้งเคย หลังจากได้มาแล้วก็จะนำกุ้งเคยมาตากให้แห้งก่อน หลังจากนั้นก็นำกุ้งเคยมาตำและส่วนมากเราก็จะเป็นคนตำ เนื่องจากเป็นการช่วยเหลือกัน”

(นางลอน้อย ,20 กันยายน 2546)

ร้านอาหารที่เกิดขึ้นบนเกาะปันหยีในอดีต ซึ่งมีร้านอาหารอิสลามที่มีเจ้าของร้านเป็นอิสลาม 5 ร้าน และร้านอาหารพุทธที่มีเจ้าของร้านอาหารเป็นชาวพุทธ ซึ่งจะเป็นคนภายนอกครอบครัวซึ่งมาจากคนนอกเกาะ ปัจจุบันร้านอาหารที่เจ้าของร้านอาหารเป็นชาวพุทธนั้นกิจการร้านอาหารได้ปิดลงไป เพราะเจ้าของร้านมีคดีเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ประกอบกับในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟูนั้น ถูกหลานไม้เคยที่จะมาดูแลธุรกิจของครอบครัว ก็เลยทำให้เขาหลงไปทางเจ้าของร้านก็ได้ตัดสินใจที่จะขายธุรกิจให้กับคนภายในเกาะปันหยี และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ เนื่องจากทำเลร้านอาหารอยู่ไกลจากแหล่งชุมชนด้วย และการสื่อสารที่ไม่สามารถเข้าถึงลูกค้าและทำให้การแข่งขันสูง โดยส่วนมากแล้วเจ้าของร้านอาหารที่มีเงินทุนสูงก็สามารถใช้เงินในการซื้อหรือการทำประชาสัมพันธ์ และจะมีกลยุทธ์ในการสื่อสารกับบุคคลภายในและภายนอก โดยการติดต่อกับกลุ่มทัวร์ หรือ พวกไกด์ต่างๆ โดยเสนอราคาค่านายหน้าให้

“การทำตลาดของเกาะปันหยีนั้น โดยส่วนมากแล้วเราจะทำการติดต่อกับบริษัททัวร์ให้พาแขกมาแวะพักรับประทานอาหาร บางครั้งเราก็จะจ้างพวกไกด์ โดยให้ค่าตอบแทนต่อหัวหรือการรับประทานอาหารบนเกาะได้ฟรี” (วาริศรี ภรรยาเจ้าของร้านปันหยีซีฟู้ด ,25 กันยายน 2546)

ร้านอาหารที่พบบนเกาะปันหยีนั้น พบว่าร้านอาหารทุกร้านที่ตั้งอยู่บนเกาะปันหยีจะถูกสร้างขึ้นอยู่ทางฝั่งด้านตะวันออกของเกาะ ยามเช้าก็จะทำให้พื้นที่ไม่ร้อนและเวลาไกด์พานักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนหรือรับประทานอาหารกลางวันก็จะได้รับอากาศที่สดชื่น และได้ทานอาหารท่ามกลางบรรยากาศที่เงียบสงบ เนื่องจากเวลาเที่ยงและเวลาช่วงบ่าย ที่มีนักท่องเที่ยวแวะมาลิ้มลองอาหารจะไม่ร้อน ลมโกรกดี ร้านจะเป็นลักษณะของหลังคาที่มีความสวยงาม มีหลายสีสันตามแต่ทางร้านนั้นๆ และบริเวณหน้าร้านจะมีทำเทียบเรือของแต่ละร้านอาหาร บรรยากาศภายในร้านค่อนข้างจะโปร่ง ดูสว่าง อากาศสามารถถ่ายเทได้ และทำให้มองเห็นทัศนียภาพได้ชัดเจน โต๊ะอาหารจะถูกจัดเรียงไว้อย่างเป็นระเบียบ ส่วนภายในครัว จะสะอาด อุปกรณ์ภายในครัวถูกจัดไว้เพื่อให้สะดวกในการใช้ พนักงานบริการก็จะแต่งกายสุภาพด้วยชุดผ้าบาติก เวลารับประทานอาหารเสร็จแล้วก็สามารถที่จะเดินผ่านหลังร้านเพื่อที่จะเข้าไปภายในชุมชนเกาะปันหยีได้ โดยเดินผ่านทะเลหลังร้านอาหารไปตลาดขายของชำราย ร้านอาหารที่เกิดขึ้นบนเกาะ สามารถที่จะเดินผ่านหลังร้านเพื่อที่จะเข้าไปภายในชุมชนเกาะปันหยีได้ทุกร้าน

ร้านอาหารที่มีเจ้าของร้านเป็นอิสลามและคนครัวเป็นอิสลามนั้น การทำอาหารก็จะเน้นไปในลักษณะของอาหารทะเล โดยมีสูตรส่วนผสมในการปรุงอาหารส่วนมาก มักจะเป็นพวกเนย เจ้น ข้าวผัด จะต้องผัดด้วยเนย และเครื่องเทศ บทบาทของร้านอาหารอิสลามที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในกรอบครัวคนบนเกาะปันหยี ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเครือญาติ

เดิมนั้นชาวชุมชนเกาะปันหยี มีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นเครือญาติในสี่ตระกูลใหญ่ ได้แก่ ตระกูลเหมมินทร์ ตระกูลประสานพันธ์ ตระกูลฟองทะเล และตระกูลวารีศรี (อุหมาด ประสานพันธ์ , 19 ธันวาคม 2546)

บุคคลในตระกูลเหมมินทร์ ตระกูลวารีศรี และตระกูลฟองทะเลจะมีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติที่ใกล้ชิด โดยการแต่งงานระหว่างตระกูลและภายในตระกูลเดียวกัน เป็นความสัมพันธ์ระดับพื้นฐานที่มีความหมายสำหรับชุมชนที่ค่อนข้างแปลกแยกและโดดเดี่ยวในระยะแรกๆ อย่างเกาะปันหยี ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมชีวิตที่ผูกพันอยู่กับทะเล ส่งผลให้จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มที่แน่นแฟ้น และไว้วางใจระหว่างกันได้ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เชื่อมโยงโดยสายโลหิต และโดยการแต่งงาน มีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดระบบการช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปันและการทำกิจกรรมอื่นๆ ในแต่ละช่วงชีวิตร่วมกันโดยมีครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญที่สุด ในการเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมในทางเศรษฐกิจ สมาชิกในครอบครัวจะเป็นหลักสำคัญในการช่วยกันทำมาหากิน ทุกคนจะมีภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายผู้ชายจะมีบทบาทในการรับภาระที่หนักกว่า ในขณะที่ผู้หญิงและเด็กจะเป็นผู้ช่วยเหลือ เช่นการทำกะปิ กุ้งแห้ง ปลาซิงซังแห้ง จะทำกันภายในครัวเรือนโดยที่ฝ่ายผู้ชายจะเป็นคนออกไปหาวัตถุดิบกลางท้องทะเล ส่วนผู้หญิงก็จะอยู่บ้านเพื่อที่จะจัดเตรียมทำอาหารจากผู้ชายที่หาวัตถุดิบมาให้ เพราะฉะนั้นผู้หญิงก็จะรับผิดชอบหน้าที่แม่บ้าน“ตามปกติแล้วคนภายในเกาะปันหยีก็จะเป็นแบบเครือญาติกันเสียมากกว่า อย่างตระกูลเหมมินทร์ก็จะเป็นพี่น้องกันกับตระกูลวารีศรีและก็เชื่อมโยงกันกับตระกูลฟองทะเล และเราก็จะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” (สมานวารีศรี , 20 พฤศจิกายน 2546)

2. ด้านการตลาด

การทำการตลาดด้านร้านอาหารนั้น โดยส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 4 P คือ

1.Product คือการขายสินค้า โดยเราจะต้องรู้ว่าอาหารที่เราจะทำขายนั้นมีส่วนผสมของอะไรบ้าง เช่น หอยนางรมชุบแป้งทอด หรือสินค้าที่เรานำมาเสนอนั้นมีความยากง่ายในการทำ

อย่างไร มีส่วนผสมอะไรบ้าง รวมถึงรูปร่างหน้าตาของอาหารว่าเหมาะกับรายการที่จะตั้งเป็นรายการอาหาร

2.Price คือการกำหนดราคา ราคาของอาหาร เราจะต้องดูว่าอาหารที่เรากำหนดราคาขายนั้นเหมาะสมกับอาหารหรือไม่ มีอัตราแพงกว่าร้านอื่นๆหรือเปล่า

3.Place คือสถานที่ที่ตั้งของร้านอาหาร ในส่วนของเกาะปันหยี ร้านอาหารก็จะอยู่ทางทิศตะวันออกทุกร้าน เพราะเวลามีแดดยามบ่ายร้านอาหารก็จะไม่ร้อน

4.Promotion คือการส่งเสริมการขาย ทางเกาะปันหยีก็จะมี การส่งเสริมการขายอาหารได้โดยการสื่อสารกับไกด์ และบริษัทท่องเที่ยวเพื่อทำยอดขายให้กับร้านอาหารของตัวเอง

3. ความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชน

ชุมชนเกาะปันหยี คล้ายสภาพความเป็นเกาะที่โดดเดี่ยวลงเมื่อประมาณช่วงทศวรรษที่ 2490 เมื่อการติดต่อกับโลกภายนอกสะดวกเร็วขึ้นจากการนำเครื่องบินดีดักท์เข้าเรือเข้ามาใช้ แต่กระนั้นก่อนหน้านั้นการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงก็มีมาแล้วเช่นกัน ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเครื่องอุปโภคบริโภค และสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันอื่นๆ (อุมาต ประสานพันธ์ , 15 พฤษภาคม 2546)

จากการที่ชาวบ้านเกาะปันหยี ประกอบอาชีพประมงเป็นหลักอาศัยอยู่ในเกาะที่ไม่มีที่ดินสำหรับผลิตปัจจัยพื้นฐาน สินทะเลที่ผลิตได้จึงถูกนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่จำเป็นในครอบครัว เช่น ข้าวสาร ผักผลไม้ เสื้อผ้า กับชุมชนนอกเกาะ ประมาณช่วงทศวรรษ 2490 เป็นการแลกเปลี่ยนโดยไม่มีระบบเงินตราเป็นสื่อกลาง

ข้าวสารที่เป็นปัจจัยบริโภคที่จำเป็น ชาวชุมชนเกาะปันหยีจะแลกเปลี่ยนได้จากชาวบ้านลำวะ หรือจากชุมชนทุกดิน อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ซึ่งตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ สักส่วนที่ใช้แลกเปลี่ยนจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ แต่ในระยะต่อมาการแลกเปลี่ยนเริ่มมีการกำหนดสัดส่วนและประมาณ เพื่อความเหมาะสม ก่อนจะพัฒนาเป็นการซื้อ - ขาย โดยการใช้เงินตราในเวลาต่อมา ตัวอย่างเช่น ชาวเกาะปันหยีจะใช้กะปึกครึ่งกิโลกรัมต่อการแลกข้าวสารจากชาวตะกั่วทุ่งจำนวน 4 กิโลกรัม (อุมาต ประสานพันธ์ , 19 พฤษภาคม 2546) หรือการแลกเปลี่ยนกับชุมชนในเกาะที่อยู่ใกล้เคียง เช่น เกาะยาว เกาะไม้ไผ่ ที่สามารถทำการเกษตรได้ นอกจากนี้จะแลกเปลี่ยนระหว่างข้าวสารกับกะปิ ปลาเค็มแล้ว ยังรวมไปถึงเสื้อผ้าและของจำเป็น

เป็นอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน โดยมีกร “นัดวัน” พบปะกันที่บ้านใดบ้านหนึ่งทุกวันที่ 10 ของเดือน ชาวบ้านทั้งสองฝ่ายก็จะไปพร้อมกันมากน้อยตามความต้องการและความจำเป็นในแต่ละครั้ง (เสรี ประสานพันธ์ , 30 พฤศจิกายน 2546)

ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม ส่งผลให้มีการจับคู่แลกเปลี่ยนสินค้าที่มีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้นในเวลาต่อมา เมื่อจุดนัดพบเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าพัฒนาขึ้นเป็นตลาดนัด เช่น ตลาดพังงา ตลาดกะโสม ตลาดถ้ำฤาษี หรือตลาดทับปุด สายสัมพันธ์ของกลุ่มแลกเปลี่ยนจะได้รับการตีบทอดพัฒนาควบคู่ไปกับการเติบโตของระบบตลาด กลุ่มแลกเปลี่ยนบางคู่พัฒนาความสัมพันธ์มาเป็นเจ้าแก่ นายทุน กับผู้กู้ ในขณะที่หลายคู่จะปรับเปลี่ยนเป็นผู้ผลิตกับพ่อค้าคนกลาง และอีกบางคู่พัฒนาเป็นเครือข่ายธุรกิจร่วมทุน

“สมัยก่อนมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างคนภายในชุมชนและคนในตลาดพังงา บางครั้งก็มีนายทุนหาสินค้ามาขายบนเกาะ เราก็จะมีการแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้ากัน” (พกา โสมสัน, 11 พฤศจิกายน 2546)

ร้านอาหารอิสลามที่มีเจ้าของร้านอาหารเป็นอิสลามนั้น จะอยู่บนทำเลด้านทิศตะวันออกและอยู่ใกล้แหล่งขายของซึ่งเวลาทานอาหารสามารถซื้อ ซึ่งเมื่อยามเช้าก็จะทำให้พื้นที่ไม่ร้อนและเวลาใกล้พานักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนหรือรับประทานอาหารกลางวันก็จะได้รับอากาศที่สดชื่นและได้ทานอาหารท่ามกลางบรรยากาศที่เงียบสงบ หลังจากที่พ่อครัวแม่ครัวประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวรับประทานแล้วพ่อครัวแม่ครัวก็ยังได้มีการลอกเลียนแบบของอาหารที่ทำให้ นักท่องเที่ยวทาน หรือมีการศึกษาค้นคว้าเองโดยการเรียนรู้จากสื่อ เช่น โทรทัศน์ สำหรับรายการที่เป็นรายการอาหาร ซึ่งจะดูเองที่บ้าน และบางครั้งก็อาจจะไปทานอาหารนอกสถานที่ที่จำเองรูปร่างหน้าตาของอาหาร

ในรายการอาหาร ทำให้บางครั้งที่แม่ครัวพ่อครัวได้ทำอาหารที่พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว ก็ได้ นำกลับมาปรุงทานในครัวเรือนเหมือนกัน เช่น ปลากระพงราดพริก ซึ่งสมัยก่อนนั้นไม่มี ปัจจุบันก็ทำทานกันบ้างบางครั้งโดยเรียกหรือเชิญญาติๆ ที่อยู่ในเกาะปันหยีมาทานอาหารและก็ถ่ายทอดสูตรหรือกรรมวิธีการทำให้เพื่อนำไปทำทานกันที่บ้าน แต่ก็จะไม่ทำทานกันบ่อยซึ่งคนชาวเกาะก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของอาหารพื้นเมืองอยู่อย่างเดิมยังคงกินแกงเลียง แกงต้มต้มปลาลัง ฯลฯ (มะไซเพีย มัชญากุล แม่ครัว, 20 พฤศจิกายน 2546)

บทบาทของร้านอาหารอิสลามที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวคนบนเกาะปันหยี โดยการถ่ายทอดของผู้ประกอบอาหารในร้านอาหารอิสลามและนำมาทำทานเองที่บ้านแล้วก็มีกรลอกเลียนแบบในการปรับเปลี่ยนและหลอมรวมของรสชาติอาหาร ทำให้เกิดผลกระทบของการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของอาหารในเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์

ผลกระทบต่ออัตลักษณ์ด้านอาหารในครัวเรือน

ส่วนของอาหารที่จำหน่ายในร้านอาหารบนเกาะปันหยี จากการเข้ามาของสูตรอาหารหรือวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวจากภายนอก คนพื้นเมืองบนเกาะจะเริ่มได้รับวัฒนธรรมของอาหารจากภายนอก ซึ่งอาหารที่บริโภคอยู่ในปัจจุบันจะได้รับการแทรกซึมเข้าไปของอาหารจากภายนอกผ่านกิจกรรมทางสังคมบนเกาะ เช่นงานรื่นเริง พบปะสังสรรค์กัน กลุ่มแม่ครัวจากร้านอาหารจะประกอบอาหารขึ้นในงานสังสรรค์นี้ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะนำสูตรอาหารที่ได้รับประทานจากงานพบปะสังสรรค์นี้มาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต โดยไม่ให้เกิดข้อหักศาสนาและข้อห้ามต่างๆ ส่วนใหญ่แล้วเป็นอาหารที่ปรุงขึ้นมาจากวัตถุดิบที่หาได้จากพื้นที่บนเกาะเองและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาหารส่วนใหญ่ที่จำหน่ายในร้านอาหารจะเป็นอาหารทะเลที่ทางร้านอาหารรับซื้อผลผลิตสัตว์น้ำมาจากชาวประมงที่จับสัตว์น้ำจากการทำประมงธรรมชาติ และชาวประมงที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำรอบๆเกาะ หรือทางร้านออกทุนให้เลี้ยงเพื่อผลิตสัตว์น้ำในการรองรับความต้องการบริโภคของลูกค้าร้านอาหาร ส่วนวัตถุดิบในการประกอบอาหารประเภทข้าวสาร กระเทียม หอม หรือวัตถุดิบอื่นๆ ที่ไม่สามารถหาได้บนเกาะปันหยี จะต้องซื้อหรือแลกเปลี่ยนมาจากแผ่นดินใหญ่คือพื้นที่จังหวัดพังงาและใกล้เคียงเช่น ตลาดพังงา ตลาดกะโสม ตลาดถ้ำถายี่ หรือตลาดทับปุด และทำให้ชาวบ้านเกิดการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำแทนอาชีพประมง ทำให้วิถีชีวิตชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป การเลี้ยงแพะ ก็เช่นกัน ชาวเกาะเลิกเลี้ยงแพะไปเลี้ยงสัตว์น้ำแทน แพะเป็นสัญลักษณ์ของแพะไม่ใช่แต่เป็นอาหารแต่ยังเป็นสินไหมในการปรับลงโทษคนผิดศีล ถ้าเกิดผู้ใดฝ่าฝืนก็จะปรับครั้งละ 3,000 บาท พร้อมแพะ 1 ตัวราคา 1,000 บาท และยังคงไปทำพิธีทางศาสนาด้วย และการเลี้ยงสัตว์น้ำก็จำเป็นต้องส่งวัตถุดิบจำพวกปลากระชังให้กับร้านอาหารเพื่อสนองค่อนักท่องเที่ยว เพื่อการทำมาหาเลี้ยงชีพตัวเอง

“ ในรายการอาหารบางครั้งที่แม่ครัวพ่อครัวได้ทำอาหารที่พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว ก็ได้ นำกลับมาปรุงทานในครัวเรือนเหมือนกัน เช่น ปลากระพงราดพริก ซึ่งสมัยก่อนนั้นไม่มี ปัจจุบันก็ ทำรับประทานกันบ้างบางครั้งโดยเรียกหรือเชิญญาติๆ ที่อยู่ในเกาะปันหยีมาทานอาหารและก็ถ่าย ทอดสูตรหรือกรรมวิธีการทำเพื่อนำไปทำทานกันที่บ้าน แต่ก็จะไม่ทำทานกันบ่อยซึ่งคนชาว เกาะก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของอาหารพื้นเมืองอยู่อย่างเดิมยังคงกิน แกงเลี้ยง, แกงคัมส้มปลาลัง ลักษณะของแกงคัมส้มก็จะมีส่วนผสมคือ น้ำมะขาม เครื่องเทศ และขมิ้น น้ำตาล น้ำปลาเป็นเครื่อง ปรุงรส เครื่องปรุงต่างๆ มาปรุงรสเข้าด้วยกัน รสชาติก็จะออกเป็นรสชาติที่เปรี้ยววนิดหน้อยและหอม บอบอ่อนด้วยเครื่องเทศ ขมิ้น (มะ โซเฟีย มัชฌิมกุล แม่ครัว, 20 พฤศจิกายน 2546)

รูปแบบของอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกจะสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. สูตรอาหารที่มาจากภายนอกโดยตรง จะเป็นอาหารที่สามารถหาวัตถุดิบในการปรุงได้จาก พื้นที่บนเกาะเลย โดยไม่ต้องนำเข้าวัตถุดิบจากต่างพื้นที่ เช่น คัมยำกุ้ง ปลาอบ ตะไคร้ ปลาราคพริก เป็นต้น
2. สูตรอาหารที่ผ่านการดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับสภาพพื้นที่และวัฒนธรรม เช่น แกงพะเนงเนื้อใส่เนื้อแทนหมูที่ขัดต่อหลักศาสนา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าอาหารที่นำมาจากภายนอก ถึงแม้จะส่งผลให้เกิดการสอดแทรกเข้ามาใน ชีวิตประจำวันของคนเกาะปันหยีก็ตามที แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของคนเกาะปัน หยีได้ เพราะรูปแบบของอาหารพื้นเมืองบนเกาะปันหยีถูกกำหนดขึ้นโดยข้อจำกัดทางศาสนาและ สภาพภูมิประเทศทำให้ชนิดของอาหารที่ประกอบขึ้นถึงแม้ว่าจะมาจากสูตรอาหารภายนอกแต่ก็ยัง คงพื้นฐานและเอกลักษณ์ของวัตถุดิบรวมทั้งรากฐานของอาหารดั้งเดิมบนเกาะเอาไว้

การปรับเปลี่ยนรูปแบบของอาหารในการดำรงชีวิตประจำวันของชาวเกาะปันหยี รวมทั้งการการเปิดรับวัฒนธรรมใหม่ๆด้านอาหาร จะเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ไม่ชัดเจนนัก ทั้งนี้ เพราะพื้นฐานของชุมชนที่มีความยึดมั่นในข้อห้ามและความเชื่อทางศาสนาทำให้การดำเนินชีวิต ของชาวบ้านอยู่ในกรอบของข้อกำหนด แต่เราสามารถสรุปถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติ กรรมการบริโภคอาหารและรูปแบบของอาหารในครัวเรือนของประชาชนบนเกาะปันหยีได้คร่าวๆ ดังต่อไปนี้

1. **รสชาติอาหาร** แต่เดิมชาวเกาะปันหยีบริโภคสัตว์น้ำเช่น ปลา กุ้ง หอย เป็นอาหารหลัก ซึ่งสัตว์น้ำมักมีกลิ่นคาว ดังนั้นอาหารที่ปรุงขึ้นมาจากสัตว์น้ำของชาวเกาะปันหยีจึงมีรสจัดเพื่อดับกลิ่นคาวของสัตว์น้ำที่ปรุง แต่ในปัจจุบันวัฒนธรรมการบริโภคได้เปลี่ยนไปเริ่มมีการนำเข้าเนื้อสัตว์อื่นๆ และเครื่องเทศในการดับกลิ่นคาวจากภายนอกมาใช้ รวมทั้งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่ชื่นชอบอาหารรสจัดทำให้ชาวปันหยีบางกลุ่มหันมาบริโภคอาหารที่มีรสจืดน้อยลง

2. **เครื่องปรุงรส** ในอดีตเครื่องปรุงรสอาหารบนเกาะปันหยีจะมีเพียงสมุนไพรที่หาได้ง่ายบนเกาะ พริก ขมิ้น เกลือ เป็นต้น ทำให้อาหารที่ปรุงขึ้นมีรสชาติไม่หลากหลาย เมื่อวัฒนธรรมการกินจากภายนอกเข้ามาจึงเริ่มมีการนำเข้าซอสปรุงรส น้ำมันหอย ซีอิ๊วขาว เข้ามาใช้ในการเพิ่มรสชาติอาหาร ทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนด้านเครื่องปรุงรสของชาวเกาะปันหยีเพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งผลกระทบต่อรสชาติอาหารแบบดั้งเดิมของเกาะที่เปลี่ยนไป

**ตารางที่ 7 ความเปลี่ยนแปลง ปัจจัย รวมทั้งผลกระทบของร้านอาหารต่ออาหารใน
ครอบครัวคนบนเกาะปันหยี**

ชนิดของความเปลี่ยนแปลง	ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง	ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลง	
		ด้านบวก	ด้านลบ
1. รสชาติอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - ความต้องการของนักท่องเที่ยว - การปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ภายนอก - การปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - รสชาติอาหารหลากหลายมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - รสชาติอาหารดั้งเดิมไม่ได้รับความนิยม เหมือนในอดีต - การสูญเสียอัตลักษณ์ของรสชาติอาหารดั้งเดิมของเกาะ
2. เครื่องปรุงรส	<ul style="list-style-type: none"> - ความต้องการของนักท่องเที่ยว - การปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกเกาะ - การปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - รสชาติอาหารหลากหลายมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - รสชาติอาหารดั้งเดิมได้รับความนิยมลดน้อยลง ไม่เหมือนในอดีต - ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในการซื้อวัตถุดิบเพิ่มขึ้น - การสูญเสียอัตลักษณ์ของรสชาติอาหารดั้งเดิมของเกาะ
3. วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ภายนอก - ความต้องการของนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเภทของอาหารหลากหลายมากขึ้น - นักท่องเที่ยวและชาวบ้านมีทางเลือกในการบริโภคมากกว่าเดิม - สร้างอาชีพค้าขายให้แก่คนในพื้นที่ - เกิดการปฏิสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น - เงินไหลออกจากพื้นที่มากขึ้นกว่าเดิม

3. วัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร ในอดีตนอกจากสัตว์น้ำแล้ว ชาวป็นหิย์มักไม่ได้ปรุงอาหารจากเนื้อสัตว์ประเภทอื่นมากนัก นอกจากแพะที่เป็นสัตว์ที่ถูกกำหนดตามหลักทางศาสนา เพราะที่ตั้งซึ่งไม่มีพื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์มากนักและข้อจำกัดจากการประกาศให้เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวและความเจริญเริ่มเข้ามาบนพื้นที่เกาะทำให้ร้านอาหารบนเกาะต้องสรรหาเนื้อสัตว์ที่เป็นที่ต้องการของตลาดและไม่ขัดต่อหลักทางศาสนามาจำหน่ายเพื่อดึงดูดลูกค้า เช่นเนื้อวัว ไก่ เป็นต้น นอกจากนี้ความเจริญด้านสาธารณูปโภคที่เข้ามาเช่นไฟฟ้า ส่งผลให้ครัวเรือนบนเกาะป็นหิย์สามารถถนอมเนื้อสัตว์ที่นำมาจากพื้นที่ภายนอกได้นาน ทำให้อาหารที่ปรุงขึ้นในครัวเรือนปัจจุบันเริ่มมีความหลากหลายของวัตถุดิบมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

จากตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลกระทบของเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ด้านอาหารของคนในครัวเรือนบนเกาะป็นหิย์ เราจะพบว่าผลกระทบด้านบวกจะประกอบไปด้วย รสชาติและประเภทของอาหารมีความหลากหลายมากขึ้นทำให้ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการบริโภคมากขึ้น นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ด้านอาหารในครัวเรือนของเกาะป็นหิย์ยังทำให้ชาวบ้านต้องซื้อหาวัตถุดิบจากต่างถิ่นก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่และสร้างอาชีพแก่คนบนเกาะ เช่นอาชีพขนส่งสินค้าและค้าขายวัตถุดิบและเครื่องปรุงที่ใช้ในการปรุงอาหาร ส่วนผลกระทบทางด้านลบจะทำให้เอกลักษณ์ของอาหารดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ค่าใช้จ่ายในการซื้อหาอาหารและเครื่องปรุงรสในครัวเรือนของชาวเกาะป็นหิย์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เงินไหลออกจากพื้นที่มากกว่าแต่ก่อน และทำให้การทำงานเพื่อหาเงิน ไปซื้อวัตถุดิบมาขายเป็นการทำมาค้าขายไปแล้วแทนที่จะเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพ

“เมื่อก่อนผมทำประมงแต่ต่อมาผมก็นำวัตถุดิบที่หาได้จากท้องทะเลและการซื้อหาของที่เกี่ยวข้องกับทางภาคใต้เช่นจำพวก เปลือกหอย ผ้านุ่งปะเต๊ะ มูข ซึ่งสิ่งเหล่านี้บ้างก็หาซื้อมาจากจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำไปขายต่างพื้นที่ ตลอดจนถึงกรุงเทพมหานคร เมื่อก่อนลูกน้องมีมาก ต่อมาเศรษฐกิจซบเซา มีค่าใช้จ่ายสูงก็เลยเลิก กลับมาทำประมงที่บ้านแทนอย่างเดิม”

(ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บัง โภบ , 20 พฤศจิกายน 2546)

การทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการประมงเป็นการทำมาหากินก็จะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปไป การทำมาค้าขาย โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง หรือการหาสัตว์จำพวกหอย ปูปลา มาก็จะนำมาเพื่อการขาย

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 บทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยี ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม

บทบาทและความหมายของร้านอาหารที่มีต่อชุมชนเกาะปันหยี นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะเมื่อหมู่เกาะในอ่าวพังงา เกาะปันหยีได้รับการส่งเสริมเริ่มประกาศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ก็ทำให้เกาะปันหยีได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ของลักษณะชุมชน และในฐานะจุดพักระหว่างทางท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวหลายประการ เช่น มีร้านขายของที่ระลึก มีการเกิดถนนหน้าเกาะและรอบเกาะ มีการพัฒนาเส้นทางเดินสัญจรจากไม้ เป็นคอนกรีต มีท่าเรือและร้านอาหาร ซึ่งร้านอาหารก็นับว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งที่มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ และสังคม

เกาะปันหยีเดิมเป็นชุมชนขนาดเล็กเป็นพื้นที่ปิดจากสังคมภายนอกส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะสภาพทางด้านกายภาพของเกาะปันหยีที่เป็นเกาะกลางทะเลยากต่อการคมนาคมติดต่อค้าขายกับบุคคลภายนอก ต่อมาเมื่อมีการประกาศให้พื้นที่เกาะปันหยีเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐ ทำให้คนที่มีทุนสูงก็จะเปิดร้านอาหารและร้านค้าขายของขึ้น โดยการผ่านการอนุมัติจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และตำบลเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าพื้นเมืองของเกาะและทำให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอกเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันเจ้าของร้านอาหารก็ยังมองเห็นถึงการหารายได้ให้กับตัวเองและการจ้างงานของคนภายในชุมชน โดยการสร้างบังกะโลของตัวเองขึ้นคล้ายๆ โฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาพักผ่อนค้างคืน แทนที่จะมาแวะรับประทานอาหารเฉพาะตอนกลางวันอย่างเดียว จึงเริ่มมีนักท่องเที่ยวหลังเลิกเข้ามาในพื้นที่เกาะปันหยีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆด้านต่อชุมชนเกาะปันหยี ด้านที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือ ด้านวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของคนบนเกาะปันหยีที่เริ่มเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพจากการทำประมงที่ถือเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพของชาวเกาะปันหยีมาเป็นการประกอบอาชีพที่รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้นทั้ง การขายของที่ระลึก การเปิดให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว การเปิดบริการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ธุรกิจร้านอาหารบนเกาะปันหยีจัดเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนค่อนข้างสูง แต่ธุรกิจร้านอาหารจะจำกัดวงอยู่ในกลุ่มของคนเพียงไม่กี่คนในกลุ่มเท่านั้น เพราะรูปแบบของการดำเนินธุรกิจร้านอาหารนี้เป็นระบบครอบครัว เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นและง่ายต่อการจัดการกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยธุรกิจร้านอาหารที่ส่งผลต่อพื้นที่ชุมชนเกาะปันหยีจะแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสังคม

ร้านอาหารเป็นศูนย์กลางของการเปิดรับวัฒนธรรมและข้อมูลข่าวสารใหม่ๆจากคนภายนอก โดยการสื่อสารระหว่างคนภายนอกและภายในชุมชน ร้านอาหารบนเกาะปันหยีในแต่ละปีจะทำหน้าที่รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าบนเกาะปันหยีนับพันคนในแต่ละปี ซึ่งความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนาของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน รวมทั้งความรู้และเทคโนโลยีข่าวสารต่างๆที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามาในพื้นที่ โดยการเปิดรับวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยวนี้จะผ่านทางพนักงาน เจ้าของร้าน หรือคนในชุมชนเองที่ทำหน้าที่ติดต่อสัมพันธ์รวมทั้งให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

“การที่เกาะปันหยีได้เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเราก็สามารถมองเห็นนักท่องเที่ยวเป็นตัวทำรายได้ให้กับคนภายในชุมชน และยังทำให้ชุมชนได้เห็นวัฒนธรรมทางตะวันตกไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายหรือการกินอาหาร อีกทั้งยังทำให้ชุมชนได้ศึกษาถึงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อที่จะได้เกิดการถ่ายทอดการสื่อสารโดยการเรียนรู้ ฟัง พูด จากนักท่องเที่ยว หรือ พวกไคค์”

(วาริศรี ,28 มีนาคม 2547)

เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิมวิถีชีวิตของคนบนเกาะปันหยีจะประกอบอาชีพประมง และอาชีพทรัพยากรบนเกาะ เป็นส่วนใหญ่ในการเลี้ยงชีพ ต่อมาเมื่อเริ่มมีธุรกิจต่างๆที่รองรับนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นบนเกาะ ทำให้คนรุ่นใหม่บนเกาะเริ่มหันเข้าหาธุรกิจดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น โดยละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเข้ามาสู่ธุรกิจใหม่ๆที่สร้างผลกำไรมากกว่า ร้านอาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่เป็นเยาวชนและวัยรุ่นให้เข้ามาทำงานในด้านบริการนักท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนเหล่านั้นได้มากกว่าการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้คนรุ่นใหม่บนเกาะปันหยีที่ยังประกอบอาชีพและดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมเริ่มลดจำนวนน้อยลงเรื่อยๆในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจเชิงครอบครัวที่เป็นอัตลักษณ์ และธุรกิจร้านอาหารบนเกาะปันหยีเป็นการจัดการแบบระบบเครือญาติ ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างราบรื่นไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันเองในกลุ่มร้านอาหารและธุรกิจอื่นๆ ทำให้เกิดรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ของเกาะปันหยีเองที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆทำให้เกิดการผูกขาดและสร้างระบบสังคมขึ้นใหม่จากการที่ระบบการบริหารร้านอาหารเป็นการบริหารในระบบเครือญาติทำให้กลุ่มนายทุนที่เกิดขึ้นบนเกาะปันหยีเป็นกลุ่มทุนที่มีความเกี่ยวข้องกันในทางสายเลือดและรู้จักมักคุ้นกันแทบทั้งสิ้น ก่อให้เกิดรูปแบบทางชุมชนขนาดเล็กที่มีความเหมือนกันด้านการประกอบอาชีพและเชื่อมโยงกัน

ด้วยเครือข่ายทางญาติพี่น้อง โดยเมื่อรวมธุรกิจที่อยู่ในเครือข่ายของแต่ละกลุ่มทุนแล้วทำให้เกิดการผูกขาดในการดำเนินกิจการของกลุ่มทุนที่มีพื้นฐานมาจากการประกอบธุรกิจร้านอาหาร นอกจากนี้จากการที่กลุ่มนายทุนส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามทำให้นายทุนชาวพุทธที่เข้ามาดำเนินธุรกิจบนเกาะปีนหียไม่สามารถดำเนินธุรกิจที่ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มทุนเดิมได้โดยสะดวก ส่งผลให้ไม่มีกลุ่มทุนใหม่ๆเกิดขึ้นบนเกาะปีนหีย อีกทั้งยังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านสังคม จากการที่กลุ่มธุรกิจร้านอาหารขยายกิจการไปยังธุรกิจอื่นๆ รวมทั้งมีการติดต่อสัมพันธ์กันในกลุ่มธุรกิจที่ให้บริษัคนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ทั้งบริษัททัวร์ ไกด์นำเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก และที่พักนักท่องเที่ยว ทำให้การกระจายรายได้ของธุรกิจต่างๆจำกัดอยู่ในกลุ่มทุนเพียงกลุ่มเดียว ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้สถานะทางสังคมของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยและกลุ่มที่ดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมีความค้ำคองกว่ากลุ่มนายทุนร้านอาหาร

2. ด้านเศรษฐกิจ

ร้านอาหารได้สร้างงานและรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ การทำธุรกิจกับคนนอกเกาะนั้นทำกันเพื่อให้เกิดรายได้ไม่ได้ทำเพราะการรู้จักกันเป็นการทำธุรกิจโดยการหวังพึ่งรายได้ให้ตัวเองมีความอยู่รอด เดิมชาวเกาะปีนหียส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำประมงและอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ปีนหียเป็นแกนหลักในการดำรงชีวิต เมื่อเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆเกิดขึ้นมากมายหลายประเภท ทั้งอาชีพไกด์ บริษัททัวร์ ธุรกิจที่พักนักท่องเที่ยว และธุรกิจร้านอาหารที่สามารถสร้างรายได้และสร้างงานให้คนในพื้นที่เกาะปีนหียได้เป็นจำนวนมาก เพราะการลดลงของทรัพยากรทางทะเลที่เป็นเส้นเลือดใหญ่ของชาวเกาะปีนหีย สร้างรายได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิม แต่แนวโน้มการลดจำนวนลงก็มีอย่างต่อเนื่องเพราะสภาพทางเศรษฐกิจและค่านิยมที่เปลี่ยนไป ร้านอาหารยังเป็นตัวกลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว นอกจากอาชีพบริการในร้านอาหารที่เกิดขึ้นจากความต้องการบริการของนักท่องเที่ยวแล้ว อาชีพที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวยังมีร้านอาหารเป็นตัวกลางในการกระจายรายได้และบทบาทของแต่ละอาชีพเช่นอาชีพไกด์นำเที่ยวบนเกาะที่จะมีการตกลงกับทางร้านอาหารถึงจำนวนคนที่ จะพามาใช้บริการในร้านอาหาร รวมทั้งค่าตอบแทนที่ไกด์จะได้เมื่อสามารถพานักท่องเที่ยวมาใช้บริการในร้านอาหารแห่งนั้น กรณีของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นคณะกับบริษัทนำเที่ยวและมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำกลุ่ม รายได้ของร้านค้าหรือชาวบ้านในเกาะปีนหีย ส่วนหนึ่งที่จะได้รับจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (นอกเหนือจากที่จ่ายค่าบริการไว้กับบริษัทแล้ว) ขึ้นอยู่กับความร่วมมือหรือช่วย

เหลือของมีค่าพิเศษโดยการเสนอค่าตอบแทนให้ในการพยายามโน้มน้าวชักจูงให้นักท่องเที่ยวซื้อหรือไม่ซื้อบริการหรือสินค้าจากร้านของชาวบ้าน บทบาทของมีค่าพิเศษก็จะมีผลต่อธุรกิจชุมชนไม่น้อยดังทัศนะของกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า

“นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการในร้านอาหาร จะกินอาหารที่สั่งผ่านบริษัทนำเที่ยว แต่ถ้าไกด์สามารถเชียร์ให้สั่งอาหารพิเศษ เช่น กุ้ง ปลา ปู ซึ่งต้องจ่ายเงินสด ร้านอาหารจะจ่ายค่าตอบแทนให้ไกด์ตามที่ตกลงกัน เช่น ให้ทานอาหารฟรี หรือ คิดเป็นรายหัวละ ประมาณ 20 บาทต่อหัว” (อรุณี สายตั้ง ,10 กันยายน 2546 และ ฌรงค์ สรรเสริญ ,12 กันยายน 2546)

“พวกไกด์จะได้ค่าตอบแทนหลายทาง ถ้าเป็นไกด์ของบริษัทจะมีเงินเดือน และค่าทิปจากแขก ถ้านำแขกเข้าร้านก็จะได้เปอร์เซ็นต์จากเจ้าของร้าน พวกขับเรือก็ต้องจ่ายให้ไกด์ด้วย ถ้าแขกเหมาเรือ” (มนูญ พลิตา , 20 พฤศจิกายน 2546)

มีค่าพิเศษบางคนอาจใช้ความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและวิชาชีพของตนในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ที่ส่งผลกระทบต่อกระจายรายได้ในชุมชน เพราะบางครั้งการให้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากข้อเท็จจริง ทำให้นักท่องเที่ยวอาจยกเลิกการเดินชมภายในเกาะหรือมีผลต่อการตัดสินใจเรื่องอื่นๆ ด้วย ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

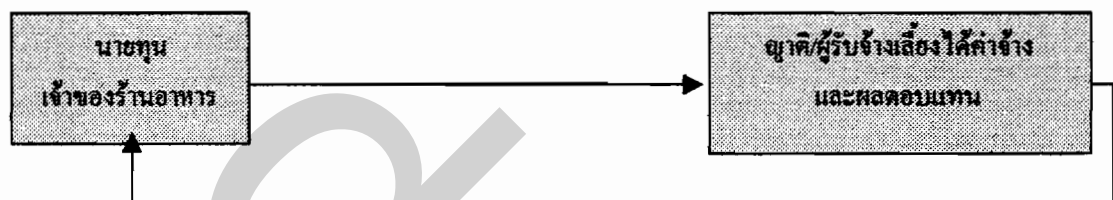
“ไกด์บางคนจะไม่ยอมให้นักท่องเที่ยวเดินไปตามบ้าน บางครั้งแค่ให้ขึ้นมากินอาหารที่ร้านอาหารแล้วอธิบายให้ฟัง จากนั้นก็พากันลงเรือกลับไป” (บีดิน สงสา , 12 เมษายน 2546)

“ร้านค้าต้องพยายามเอาใจไกด์ เพื่อให้พาแขกเข้าร้านอาหาร หรือร้านขายของชำถ้าแขกซื้อหลายๆ ก็ต้องจ่ายให้ไกด์มากๆ ด้วย” (อรุณ เหมสมินทร์ , 12 เมษายน 2546)

ทำให้เกิดธุรกิจสืบเนื่อง ปัจจุบันทรัพยากรในเขตเกาะปันหยีมีจำนวนลดลงแต่ความต้องการบริโภคสัตว์น้ำของชาวเกาะปันหยี และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี บนเกาะปันหยีจึงมีธุรกิจรูปแบบใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อผลิตสัตว์น้ำให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่คือธุรกิจเลี้ยงปลาในกระชัง ที่มีกลุ่มทุนสามกลุ่มเข้ามาบริหารจัดการคือกลุ่มชาวบ้านเอง กลุ่มนายทุนจากภายนอก และกลุ่มร้านอาหาร โดยการเลี้ยงปลาของกลุ่มทุนที่มาจากร้านอาหาร นายทุนเจ้าของร้านอาหารจะเป็นลงทุนในการดำเนินธุรกิจทั้ง

หมด ชาวบ้านที่อาจจะเป็นญาติกับนายทุนเจ้าของร้านอาหารจะเป็นผู้รับจ้างเลี้ยงปลา ผลผลิตที่ได้จะนำมาใช้ในการให้บริการแก่ร้านอาหาร โดยผู้เลี้ยงอาจจะได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือนหรือผลตอบแทนต่อรุ่นแล้วแต่จะตกลงกัน

ภาพที่ 3 การเลี้ยงสัตว์น้ำในระบบเครือข่ายร้านอาหาร

ผลผลิตนำมาใช้ในกิจการร้านอาหาร

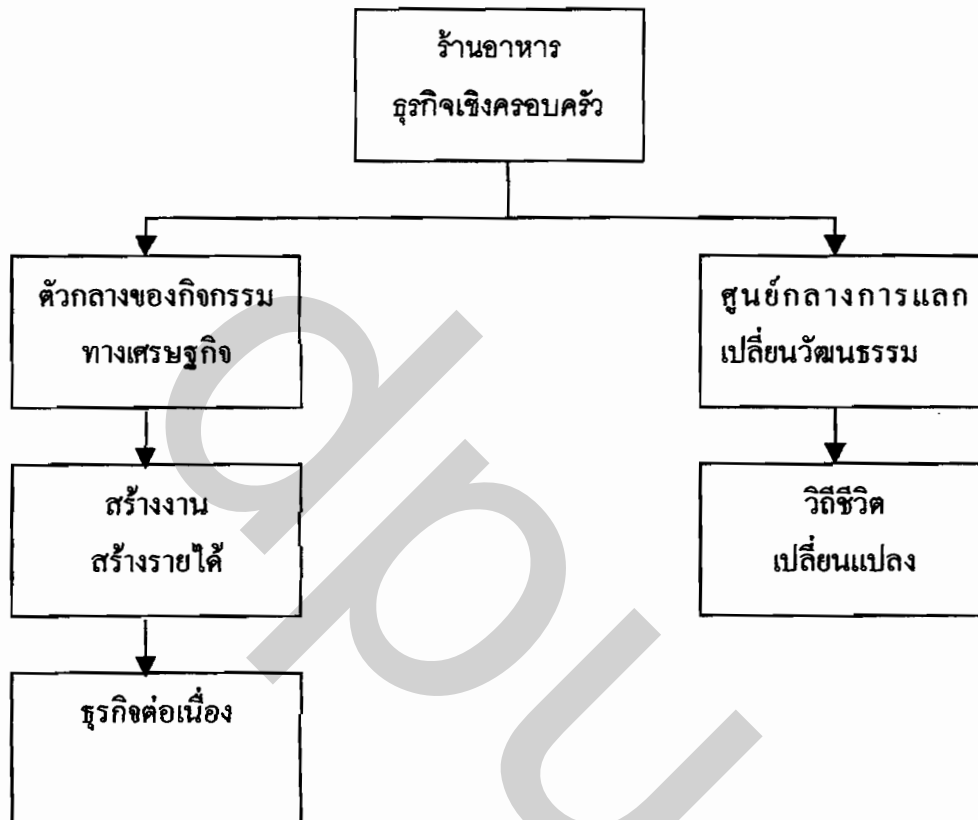
จากภาพที่ 3 การเลี้ยงสัตว์น้ำในระบบเครือข่ายร้านอาหารนั้น จะเห็นได้ว่ามีผู้รับจ้างเลี้ยงสัตว์ หรือผู้ที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการจัดจำหน่าย โดยจะส่งสัตว์น้ำให้กับนายทุนหรือเจ้าของร้านอาหารเพื่อทำการปรุงอาหารให้กับลูกค้าได้รับประทาน

ตารางที่ 8 สรุปบทบาทของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยี่ในด้านต่างๆ

บทบาทของร้านอาหารต่อชุมชน	การให้ความหมายของชุมชน
1. ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างงานและรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ - เป็นตัวกลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว - เกิดธุรกิจสืบเนื่อง
2. ด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นศูนย์กลางของการเปิดรับวัฒนธรรมและข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ - เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต - เป็นรูปแบบการดำเนินธุรกิจเชิงครอบครัวที่เป็นเอกลักษณ์ - เกิดการผูกขาดและสร้างระบบสังคมขึ้นใหม่ - เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านสังคม

จากตารางเราจะพบว่าร้านอาหารนั้นมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลักที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เข้ามาสู่เกาะปันหยี่ เพราะวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเกาะปันหยี่คือการทำประมงและดำรงชีวิตโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีธุรกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวขึ้นทำให้ร้านอาหารที่เกาะปันหยี่นั้นได้ทำให้สังคมและเศรษฐกิจนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆตามมา

ภาพที่ 4 ความเชื่อมโยงของผลกระทบที่เกิดจากธุรกิจร้านอาหาร

จากภาพที่ 4 ภาพการเชื่อมโยงของผลกระทบที่เกิดจากธุรกิจร้านอาหาร จะเห็นได้ว่า ธุรกิจร้านอาหารเชิงครอบครัวนั้น ทำให้เกิดเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจ รวมถึงการสร้างงานและรายได้ที่เกิดจากร้านอาหาร นอกจากนี้ยังทำให้เกิดธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ส่วนอีกด้านหนึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางอาหารและทำให้ชีวิตของคนภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

ชุมชนเกาะปันหยี เป็นเกาะเล็กๆ ในจำนวนหลายสิบเกาะของอ่าวพังงา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงา ประชาชนส่วนใหญ่ของเกาะนับถือศาสนาอิสลาม และชุมชนอิสลามในเกาะปันหยีมีการดำรงชีวิตแตกต่างจากชุมชนอื่น ที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม

และอัตลักษณ์ของตนเอง โดยอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมที่ยังคงรักษาความเป็นดั้งเดิมผ่านการสืบทอดการทำอาหารสู่คนรุ่นกลางและรุ่นใหม่ และเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัดมาตั้งแต่เดิมจารีตประเพณีของชาวเกาะปันหยีที่มีการละหมาด 5 ครั้งต่อวัน ผู้คนปฏิบัติตามคำสั่งสอนตามหลักศาสนาเคร่งครัด และความเป็นพี่น้องกันทั้งเกาะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อได้รับการส่งเสริมจากการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หลังไหลมาเทียวอยู่เสมอ ทำให้วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนไปจากการทำประมง เป็นการหารายได้โดยพึ่งพิงการท่องเที่ยว เริ่มมีการติดต่อสื่อสารภายนอกชุมชน เริ่มเรียนรู้การใช้ภาษาต่างประเทศของคนในชุมชน เกิดร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกมากมาย แม้ว่าช่วงแรกชาวเกาะปันหยีจะอึดอัดและรำคาญไม่น้อยต่อการมาเยือนของคนแปลกหน้าภายนอกเกาะแต่เมื่อสินค้าของคน เช่น ปลาต้ม กุ้งแห้ง กะปิ ที่วางขายหน้าบ้านถูกขอซื้อจากนักท่องเที่ยว ความรู้สึกของชาวบ้านจึงเปลี่ยนไปทำให้ชาวบ้านเริ่มนำสินทะเลที่มีมาแปรรูปและวางขายหน้าบ้าน แม้ชุมชนเกาะปันหยีจะต้องปะทะกระแสการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแต่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ถูกโยงใยด้วยพิธีกรรม ความเชื่อทางศาสนาและความเกี่ยวข้องทางสายสัมพันธ์ทางเครือญาติที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น

ร้านอาหารทำให้เกิดปรากฏการณ์ในชุมชนเกาะปันหยี อาจพิจารณาได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกิดจากผลกระทบด้านการผลิต ประกอบด้วย

สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือเมื่อทรัพยากรในชุมชนเริ่มขาดแคลน ภาวะการแข่งขันชิงทรัพยากรเข้มข้นขึ้น ส่งผลให้ระบบการผลิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้ที่มีโอกาสและได้เปรียบกว่า ก็จะปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและพบช่องทางที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตได้ง่ายกว่า ภาพสะท้อนที่เห็นได้ชัดเจนคือการทำธุรกิจการค้าของคนในชุมชนที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตลาดภายนอกอยู่เสมอเป็นช่องทางหนึ่งสร้างโอกาสให้ผู้ที่มีความสามารถในการเชิงธุรกิจขยายกิจการออกไปนอกชุมชนมากขึ้น เมื่อก่อนวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารก็จะมีใช้อยู่ในครัวเรือนก็จะปรุงแต่งและสามารถหาได้เอง พอมีร้านอาหารเกิดขึ้นก็จะมีการนำเข้าของวัตถุดิบมาจากแผ่นดินใหญ่

2. ปัจจัยที่เกิดจากผลกระทบด้านกรบริโภค

เมื่อมีการบริโภคภายในครัวเรือนมีการปรุงแต่งอาหารน้อยแต่พอเกาะปันหยีมีร้านอาหารเกิดขึ้น ก็จำเป็นต้องมีการปรุงอาหารที่มีสูตรการปรุงที่แตกต่างไปจากเดิม เพราะจะต้องนำ

วัตถุประสงค์จากที่อื่นเข้ามาเพื่อให้ได้รสชาติของการปรุงแต่งที่ทำให้นักที่ท่องเที่ยวได้ลิ้มลองแม้ว่าชาวชุมชนเกาะปันหยีจะมีข้อจำกัดในด้านการผลิตแต่กลับมีทางเลือกและโอกาสในการบริโภคมากมาย อันเนื่องมาจากค่านิยมในการใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญ

2.1 สภาวะการขาดแคลนทรัพยากร เมื่อสถานการณ์ภายนอกชุมชนเริ่มประสบภาวะขาดแคลนทรัพยากรเนื่องจากมีกลุ่มคนจากภายนอก เข้ามาแข่งขันทำประมงมากขึ้น ชาวชุมชนเกาะปันหยีส่วนหนึ่งจึงพยายามหาทางออก โดยการออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ นอกเกาะ มีการแต่งงานกับคนภายนอกและย้ายครอบครัวไปอยู่ที่อื่น บางครอบครัว (ประมาณ 15 ครอบครัว) สามารถไปซื้อที่ดินไว้บนแผ่นดินใหญ่ปลูกยางพารา และพืชสวนอื่นๆ มีการจ้างแรงงานไว้ดูแลและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ปันส่วนรายได้กันตามข้อตกลงเฉพาะรายก็มี

“ผมได้ไปซื้อสวนยางพาราไว้ที่บนแผ่นดินหรือในตลาดแถวๆ ทัพปุด เพราะบางครั้งถ้าเราต้องการมีรายได้มากขึ้นเราก็สามารถกรีดยางพาราเองได้ หรือ จ้างคนงานมากรีดยางพาราก็ได้ เพราะยางพารากิโลละ 35-40 บาท นอกจากนั้นก็ ทำให้มีรายได้จากการทำประมงอีกทางหนึ่ง (สนรยา พองละแอ , 20 กันยายน 2546)

ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวมากขึ้น แบบแผนการผลิตของชุมชนเปลี่ยนไป แบบแผนการบริโภคก็เปลี่ยนแปลงตาม ชาวบ้านมีรายได้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสะดวกง่ายดายขึ้น เงินจึงเป็นทุนสำคัญในการแสวงหาปัจจัยที่ต้องการได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และชุมชนเมือง คือพื้นที่เป้าหมายในการตอบสนองการดำรงชีวิต ตามวิถีบริโภคนิยมนั้น

2.2 การศึกษา ของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อผลกระทบให้เกิดการไหลออกของทรัพยากรบุคคลที่เห็นได้ชัดเงินที่สุด การเลือกบริโภคทางการศึกษา เป็นพฤติกรรมที่ชาวชุมชนเกาะปันหยีปฏิบัติเป็นปกติ มีเหตุผลไม่มากนักที่จะตอบคำถามว่า ทำไมจึงเลือกหรือไม่เลือกที่จะให้บุตรหลานของตนเรียนหรือไม่เรียนภายในเกาะ หนึ่งในคำตอบของกรณีไม่เลือกเรียนก็คือ โรงเรียนภายในชุมชนเกาะปันหยีมาตรฐานต่ำ และเหตุผลที่สนับสนุนการเลือกเรียนกับโรงเรียนในตัวจังหวัดก็คือ สามารถส่งเสียลูกหลานไปเรียนได้โดยไม่ต้องร้อน และเพื่อให้เขาได้รับในสิ่งที่ดีกว่าจากสถานศึกษาที่ได้มาตรฐาน มีการศึกษาอาหารและการปรุงอาหาร จากร้านอาหารที่

อยู่ภายนอกเกาะ โดยการศึกษาจากพ่อครัวและแม่ครัวทำให้อาหารที่ขึ้นโต๊ะขายนักท่องเที่ยวก็จะมี การปรุงที่ไม่เหมือนกันและรสชาติของอาหารและรูปแบบก็จะเปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันในชุมชนเกาะปันหยีมีคนที่สามารถเรียนจบระดับปริญญาตรีมากถึงประมาณ 70 คน แต่ที่เข้ามาทำงานอยู่ในเกาะมีเพียง 6 หรือ 7 คนเท่านั้น (โสม, สนธยา , ฟองทะเลแอ , 20 พฤศจิกายน 2546) พ่อแม่หลายคน เตรียมขยายกิจการของครอบครัวไว้เพื่อให้ลูกได้ดำเนินการ ต่อเมื่อเรียนจบกลับมา เช่น กรณีของอำนาจ ศรีทอง ที่ลงทุนต่อเติมร้านที่ 2 ให้เป็นห้องพักไว้ สำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืนบนเกาะ เพื่อให้ลูกชายซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ที่สถาบันราชภัฏแห่งหนึ่ง รับปริญญาแล้วกลับมาดำเนินกิจการ แต่ไม่สามารถเป็นไปตามที่คาดหวัง เพราะถูกอาชญากรรมที่คิดฆ่าหรือฉกฉวยทรัพย์สินในเมือง (อำนาจ ศรีทอง , 4 พฤศจิกายน 2546) ในขณะที่คนหนุ่มสาวหลายคนสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดแล้วกลับมาอยู่ที่บ้านแทบทั้งหมด ของคนที่ออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชน จะเป็นกลุ่มที่มีการย้ายที่อยู่อย่างถาวร โดยมีแรงจูงใจที่เป็นเหตุผลหลัก คือ การมีงานทำที่ดีและตรงกับวิชาความรู้ที่เรียนมา รวมทั้งความสะดวกสบายที่มีอยู่ในสังคมเมือง

จากปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 บทบาทและความหมายของร้านอาหารต่อชุมชนเกาะปันหยี ใน ด้านเศรษฐกิจ สังคม กล่าวสรุปได้ว่า บทบาทของร้านอาหารนั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะ เมื่อมีร้านอาหารเกิดขึ้นบนเกาะปันหยีก็ทำให้คนบนเกาะปันหยีนั่นก็ทำให้คนภายในชุมชน นั้นมีรายได้ ซึ่งทำให้คนบนเกาะปันหยีนั่นได้เปิดโลกของตัวเองในการรับรู้การรับประทานอาหาร จากบุคคลภายนอก ทำให้รู้วิธีการปรุงอาหารที่ถูกรสชาติถูกปากของนักท่องเที่ยว รวมถึงการรับประทานอาหารแบบพื้นเมืองเป็นอาหารอิสลาม และทำให้คนในชุมชนปันหยีนั่นได้มีสังคมและ เกิดการปฏิสัมพันธ์การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนคนบนเกาะปันหยี หรือการติดต่อกับบริษัท ทัวเรลมนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวตามหมู่เกาะ และมาแวะลิ้มลองพักรับประทานอาหารที่เกาะปันหยี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม” กรณีศึกษา ชุมชนเกาะปันหยี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของอาหารของเกาะปันหยีว่าเป็นอย่างไร รวมทั้งบทบาทของร้านอาหารที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารของครอบครัวคนบนเกาะปันหยีเป็นอย่างไร และร้านอาหารมีบทบาทและความหมายต่อชุมชนเกาะปันหยีในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่นในลักษณะใด โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม พหุคูณและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทปสัมภาษณ์

5.1 สรุปผลการวิจัย

เกาะปันหยีเป็นเกาะเล็กๆ ในจำนวนหลายสิบเกาะของอ่าวพังงา ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพังงา ประชาชนส่วนใหญ่ของเกาะนับถือศาสนาอิสลาม และชุมชนอิสลามในเกาะปันหยี มีการดำรงชีวิตแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของตนเอง โดยจะเห็นได้จากความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนอิสลามที่ยังคงรักษา ความเป็นคนดั้งเดิมของคนรุ่นเก่าผ่านการถ่ายทอดวัฒนธรรมในด้านศิลปะการทำอาหารสู่คนรุ่นใหม่ โดยโยงโยะกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลกับชุมชนในลักษณะการพูดคุย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อาวุโสและผู้ใหญ่ ประชากรในเกาะปันหยีส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม มีการปลูกสร้างบ้านเรือนทุกหลังคาเรือน โดยยกพื้นสูงปักเสาไม้อยู่ในน้ำ ชาวบ้านมีอาชีพขายของสินค้าที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง เสื้อผ้าเครื่องประดับต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว และทำประมงเป็นส่วนใหญ่ ชาวเกาะปันหยีจะเป็นเครือญาติโยงโยะถึงกัน แต่งงานกันกับคนภายในเกาะกันเองและเกาะใกล้เคียง

อาหารในฐานะของการสื่อสารการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น เกิดขึ้นโดยการให้อาหารเป็นตัวบริบทและการให้อาหารเป็นแกนของการถ่ายทอดวัฒนธรรมของอาหาร ที่สามารถรู้ได้โดยให้อาหารจะปรากฏตัวอยู่กับบ้านและร้านอาหารที่มีความแตกต่างกัน โดยอาหารที่บ้านจะเป็นอาหาร

ประเภทพื้นเมืองอย่างเช่นแกงเลียง หรือต้มส้มปลา ที่มีส่วนผสม คือ การใช้เครื่องเทศ ขมิ้น น้ำมะขาม หรือไม่ว่าจะเป็นประเภทน้ำพริกก็จะเป็นน้ำพริกขยำ มีวิธีการทำ คือ การนำปลาซิงซัง และกุ้งสดตัวเล็กๆ กะปิ มะนาว หัวหอมแดง จากนั้นก็ให้นำน้ำอุ่นมาใส่แล้วขยำเพื่อให้รวมกันเป็นน้ำพริกขยำ ก็จะมีรสชาติที่เผ็ดและอร่อย ลักษณะน้ำก็จะเป็นสีชมพู เกิดขึ้นจากการใส่กุ้งสด ส่วนอาหารที่ปรากฏตัวในร้านอาหารนั้นก็จะมีน้ำพริก, แกงเลียง,แกงต้มส้ม ขึ้นโต๊ะ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะไม่รับประทาน ส่วนมากแล้วนักท่องเที่ยวจะรับประทานรายการอาหารที่เป็นจำพวกทะเลเสียมากกว่า เช่น พวกกุ้งต้มยำ, กุ้งอบเกลือ, กุ้งทอดกระเทียมพริกไทย,ปลาหมึกเผา ฯลฯ เพราะการมาเกาะปันหยีก็ต้องมาทานอาหารทะเลที่สดและใหม่

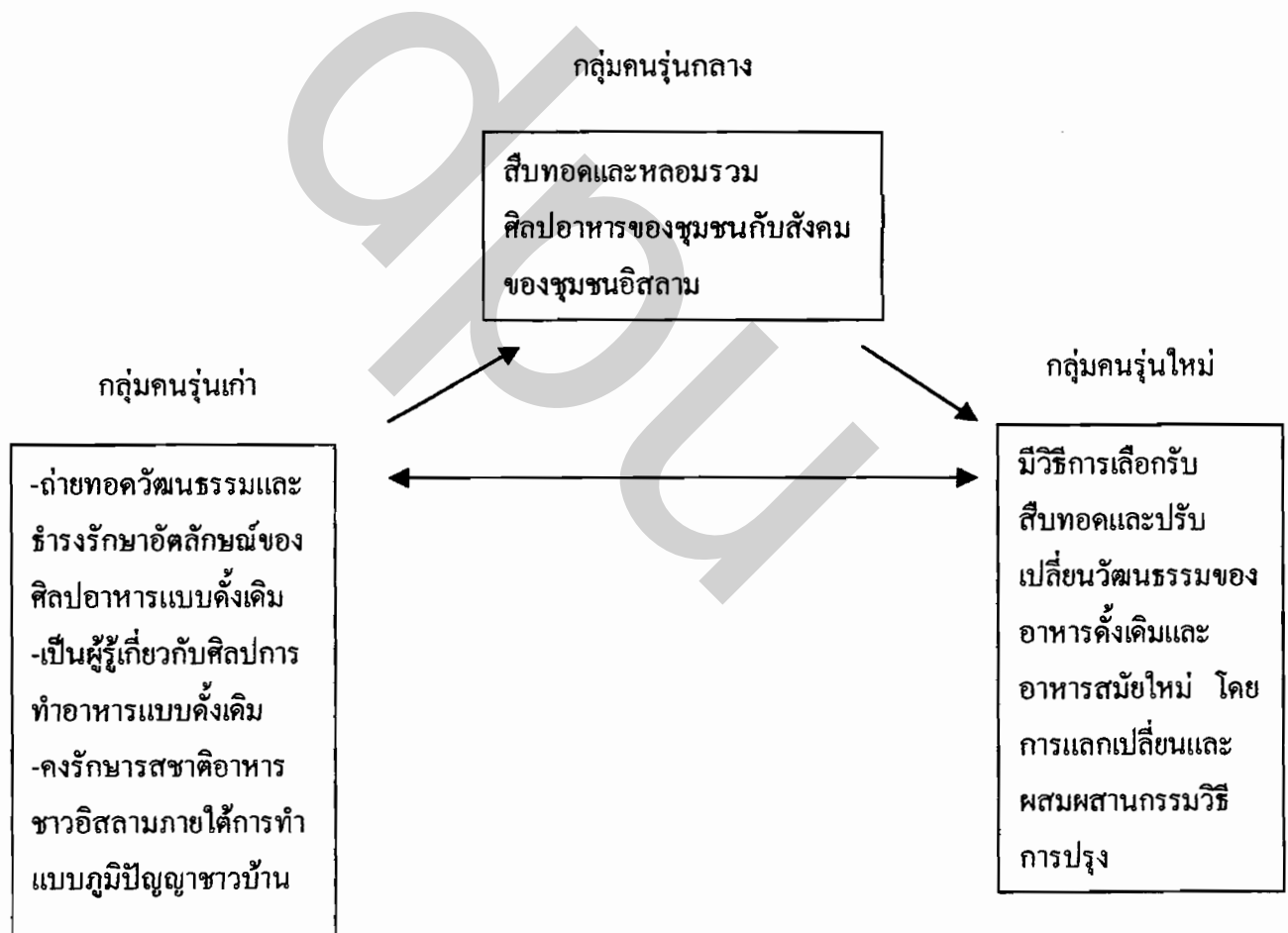
ในเรื่องของการกินอาหารของศาสนาอิสลาม คือ มิได้ห้ามมนุษย์เรื่องการหาความสุขในการบริโภคอาหารคาว หวานชนิดต่างๆ หลากรส และหลากสี แต่ทว่าอิสลามได้อนุมัติสิ่งต่างๆ มากมายให้เป็นอาหารของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ต่างๆ หรือพืชพันธุ์ธัญญาหารมากมาย เพื่อให้เป็นอาหารแก่มนุษย์และถือว่าการฆ่าสัตว์จะต้องตระหนัก ถึงภาระหน้าที่สำคัญโดยจะต้องรู้วิธีการที่ถูกต้องในการเชือดสัตว์ดังที่ศาสนากำหนดโดยมิใช่การฆ่าเพื่อการคึกคะนองหรือการฆ่าเพื่อเกมกีฬา หรือการนำสัตว์มาทรมานในรูปแบบหนึ่งแบบใดจะตั้งเหตุไต่ถามว่าสัตว์อีกจำพวกหนึ่งที่อิสลามห้ามรับประทาน ได้แก่

1. สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย หรือถูกทุบตาย
2. สัตว์ที่ถูกขว้างหรือเหวี่ยงตาย
3. สัตว์ที่ถูกขวิดตาย
4. สัตว์ที่ตกจากที่สูงตาย
5. สัตว์ที่ตกสัตว์อื่นกัดกินจนตาย

สัตว์ต่างๆ เหล่านี้เราจะเห็นได้ว่าเป็นสัตว์ที่ตายอย่างทรมานซึ่งอิสลามได้ห้ามเอาไว้เพื่อเป็นความเมตตา ต่อสัตว์ และห้ามมิให้มนุษย์จับสัตว์มาทรมานก่อนที่จะนำมาเป็นอาหาร และอิสลามยังได้สอนอีกว่าให้มุสลิมบริโภคแต่สิ่งดีๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย คีหังในแง่ของตัวตนของสิ่งที่จะนำมาเป็นอาหาร และคีในแง่ของวิธีการได้มาซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ดีที่ขวนขวายหามาได้โดยสุจริตเพื่อมนุษย์จะได้มีพละกำลังในการประกอบภารกิจต่างๆ ดังที่ได้รับมอบหมายจากพระองค์อัลเลาะห์เจ้า

ปัจจุบันอาหารที่มีอยู่เดิมบนเกาะปันหยีนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังในทฤษฎี “อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์” คือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกาะปันหยีโดยการให้เกาะปันหยีเป็นแหล่งท่องเที่ยว การกินอาหารและการบริโภคอาหารของคนภายในครัวเรือนและอาหารที่นักท่องเที่ยวรับประทานนั้น จะมีความแตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าการบริโภคอาหารภายในครัวเรือนยังคงมีการบริโภคอาหารที่เป็นพื้นเมืองอยู่ แต่ภายในอีกมิติหนึ่งของชุมชนก็อยากที่จะล้มล้างของแปลงใหม่บ้าง ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 5 การดำรงชีวิตของคนบนเกาะปันหยี

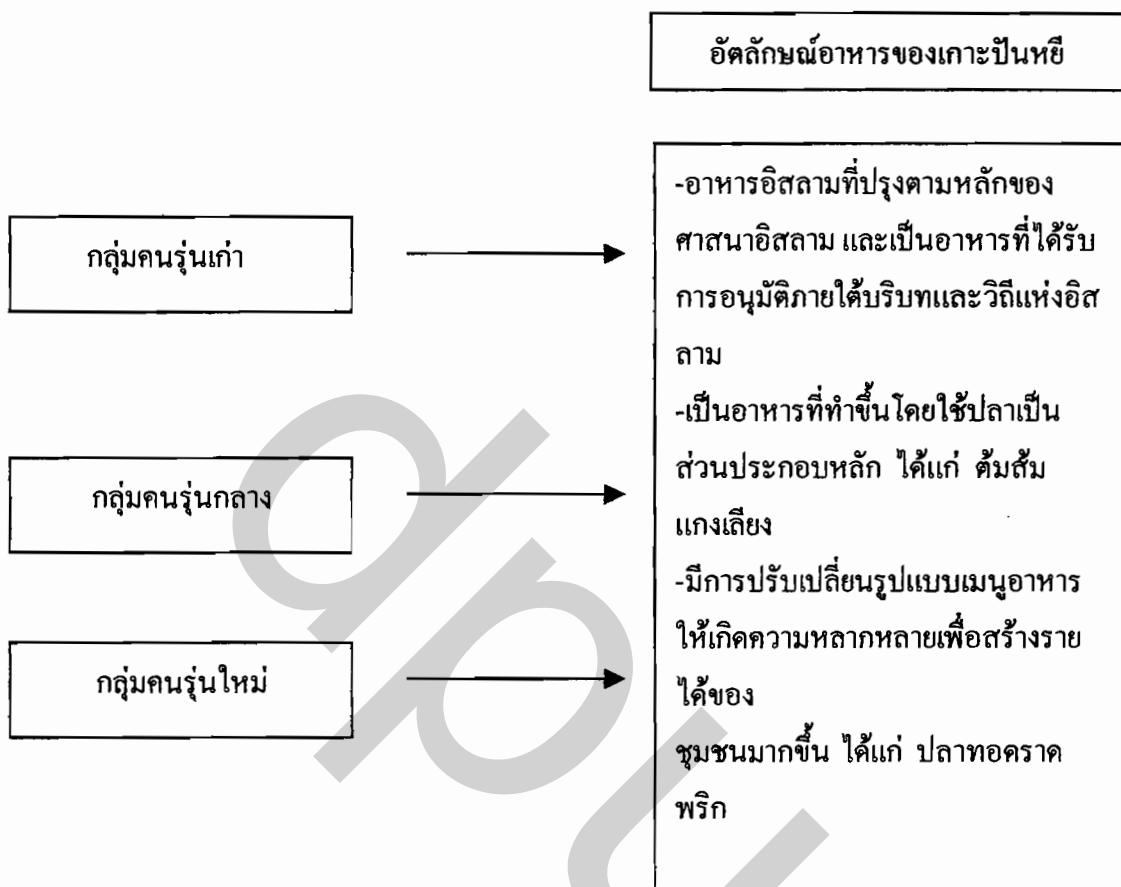
จากแผนภาพข้างต้นสรุปได้ว่า การดำรงชีวิตของคนในเกาะปันหยี มีการสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์ร่วมผ่านศิลปปะการทำอาหาร โดยมีคนรุ่นเก่าเป็นผู้กุมอำนาจและมีบทบาทในการหลอมรวมวัฒนธรรมการทำอาหาร โดยพิจารณาได้จากการยอมรับให้เป็นผู้ติดต่อ และประสานงานกับผู้นำและเครือข่ายของชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อครัวและแม่ครัวที่ยังรักษาศิลปการทำอาหารแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยผ่านการเรียนรู้จากผู้อาวุโสในเกาะปันหยีและมีการประยุกต์จัดเป็นเมนูอาหารให้สำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ต้มส้ม แกงเลียง ซึ่งรสชาติอาหารยังคงแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน ในขณะที่ยิวกันมีการลอกเลียนแบบเมนูอาหารสมัยใหม่จากสื่อต่างๆ เช่น โทรท์สัน จากคำบอกเล่าของมัคคุเทศน์และนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาทำเป็นอาหารพิเศษให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น ปลาราดพริก ซึ่งมีการนำกลับไปทำทานกันที่บ้านในครอบครัวด้วย ซึ่งจะได้ว่ากลุ่มคนรุ่นกลางเป็นผู้มีอิทธิพลในการต่อรองกับอำนาจที่มาจากภายนอกชุมชน และยังหลอมรวมวัฒนธรรมระหว่างภายนอกกับความเป็นท้องถิ่นของเกาะปันหยีได้อย่างดี ในขณะที่ยิวกันก็ยังมีกลุ่มคนรุ่นเก่าในชุมชนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านการสื่อสารระหว่างบุคคล แบบตัวต่อตัว(face-to-face) ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านการบอกเล่าเรื่องราว ความเป็นมา กรรมวิธีการปรุงอาหารและรสชาติจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ทำให้กลุ่มคนรุ่นเก่าได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่ ของเกาะปันหยี เป็นผู้รู้และบอกเล่าความเป็นมาของชุมชนผ่านอาหารการกินและข้าวของเครื่องใช้ อุปโภค บริโภค เชื่อมโยงความเป็นชุมชนอิสลามให้คงอยู่ นอกจากนี้ในกลุ่มคนรุ่นกลางและกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ให้คุณค่าต่ออัตลักษณ์อาหารของเกาะปันหยีว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าแลกเปลี่ยนในการช่วยสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน จึงมุ่งเน้นในการหลอมรวมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน มีการผสมผสานรูปแบบเมนูอาหารใหม่ๆมากขึ้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายและให้ถูกใจนักท่องเที่ยว ซึ่งมีลักษณะเป็น Globalization คือมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบ อาหารสมัยใหม่จากกระแสภายนอกกับความเป็นท้องถิ่น โดยส่วนมากแล้วตามหลักศาสนาอิสลามคนที่นับถือศาสนาอิสลามก็จะบริโภคอาหารที่คนอิสลามได้ทำปรุงขึ้นเท่านั้น

อาหารที่เข้ามาใหม่ผสมผสานกับระบบการให้ความหมายและคุณค่าที่มีอยู่เดิมอย่างไร

ในอดีตชุมชนเกาะปันหยีเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง เพราะความสมบูรณ์ของสินทะเล ต่อมาชุมชนเกาะปันหยีได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลให้เป็น “ชุมชนมุสลิมกลางทะเลแห่งเดียวในโลก” มีนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่างแวะเวียนมามากขึ้น ชุมชนเกาะปันหยีจึงเปลี่ยนแปลงไปและพึ่งพาการท่องเที่ยวมากขึ้น อย่างไรก็ตามชุมชนเกาะปันหยีเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัด ทั้งกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน จารีตประเพณี ทำให้ทุกคนในเกาะอยู่ร่วมกันได้อย่างค่อนข้างสงบสุข เมื่อชุมชนเกาะปันหยีต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น จึงเกิดร้านค้าของที่ระลึก ของฝาก เครื่องอุปโภค บริโภค มากมาย รวมทั้งธุรกิจร้านอาหารซึ่งเป็นการเกิดขึ้นในลักษณะธุรกิจในรอบครัวผ่านสายสัมพันธ์ของเครือญาติ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับการต้อนรับจากชาวบ้านเปรียบเสมือนบุคคลสำคัญและความสัมพันธ์ของเครือญาติของธุรกิจร้านอาหารยังมีผลต่อการจัดการธุรกิจอื่นๆ เช่น บริษัทนำเที่ยว เรือโดยสารกลุ่มประมงฯ

การวิจัยพบว่า เมื่อสังคมวัฒนธรรมแบบทุนนิยมตะวันตกได้ก่อตัวและขยายลงสู่ภาคใต้และลงสู่ชุมชนชาวเกาะปันหยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งอัตลักษณ์ของอาหารชุมชนเกาะปันหยี แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมแบบผสมผสาน แลกเปลี่ยน และหลอมรวมแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่เข้าด้วยกันผ่านการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอาหารของชุมชนเกาะปันหยีของกลุ่มคนในชุมชนทั้ง 3 รุ่น (กลุ่มคนรุ่นเก่า รุ่นกลาง และรุ่นใหม่)

ภาพที่ 6 แสดงการให้ความหมายในอัตลักษณ์ร่วมด้านอาหารของชุมชนเกาะปันหยี

จากแผนภาพสรุปได้ว่า ชาวเกาะปันหยีทุกกลุ่มมีการให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านอาหารของเกาะปันหยีตรงกัน โดยต่างถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะปันหยี เป็นอาหารที่เป็นของมุสลิมอยู่ภายใต้บริบทและวิถีแห่งอิสลาม สำหรับการให้คุณค่าของอาหารของชุมชนเกาะปันหยีนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งในด้านการแลกเปลี่ยน (Exchange value) เพื่อดำรงชีพ สรุปได้ว่าคนในชุมชนมีการให้อัตลักษณ์ด้านอาหารแตกต่างกันไป พบว่าในกลุ่มคนรุ่นเก่ามีอัตลักษณ์ด้านอาหารที่มีคุณค่าและธำรงรักษาศิลปการทำอาหารและรสชาติแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นอาหารพื้นเมืองของชาวอิสลาม อีกทั้งยังถ่ายทอดสู่คนรุ่นกลางและคนรุ่นใหม่ สิ่งที่กลุ่มคนทั้ง 3 รุ่น ได้ให้คุณค่าตรงกัน คือ อาหารของเกาะปันหยีแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวเกาะปันหยี และยังเป็นสิ่งที่ยึดโยงความ

เป็นอิสลามของชุมชนเกาะปันหยีให้คงอยู่ นอกจากนี้ในกลุ่มคนรุ่นกลางและกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ให้คุณค่าต่ออัตลักษณ์อาหารของเกาะปันหยีว่า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าแลกเปลี่ยนในการช่วยสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน จึงมุ่งเน้นในการหลอมรวมวัฒนธรรมดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน มีการผสมผสานรูปแบบเมนูอาหารใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มาเยือนซึ่งมักจะสั่งเมนูอาหารที่ตนเคยรับประทานภายนอกชุมชน

จะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ด้านอาหารพื้นเมืองของเกาะปันหยีจะยังคงอัตลักษณ์ของอาหารพื้นเมืองเอาไว้อย่างเหนียวแน่นจากรุ่นสู่รุ่น ถึงแม้จะมีกระแสหรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกก็ตามอัตลักษณ์ด้านอาหารของชาวเกาะปันหยีก็ยังคงอยู่ โดยปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านอัตลักษณ์ของอาหารพื้นเมืองเกาะปันหยีจะประกอบไปด้วย

1. ปัจจัยด้านสังคมปัจจัยด้านสังคมจะประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนรุ่นใหม่ที่ผ่านการศึกษาหรือปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเกาะปันหยี ทำให้ได้รับอิทธิพลด้านความคิดและทัศนคติรวมทั้งวิธีการปรุงและประเภทของอาหารจากภายนอกเกาะที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดการปรับปรุงรวมทั้งประยุกต์รูปแบบของอาหารให้มีรสชาติดีขึ้น และดูโดดเด่นแตกต่างจากคนอื่นในพื้นที่

- ความมีหน้ามีตาและสถานะทางสังคม สังคมมนุษย์โดยเฉพาะสังคมที่มีความใกล้ชิดกันและผูกพันกันในระบบเครือญาติจะมีการพบปะสังสรรค์กันบ่อยครั้ง อาหารที่ทางเจ้าภาพหรือผู้จัดการพบปะสังสรรค์จัดขึ้นมักได้รับการปรุงให้มีรสชาติที่ดีและต้อนรับแขกหรือ ได้อย่างไม่น้อยหน้า ดังนั้นอาหารที่ใช้ในงานรื่นเริงและพบปะสังสรรค์กันของจึงมักได้รับการปรุงแต่งอย่างดีโดยอาจได้รับสูตรมาจากภายนอกโดยตรงหรือนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมและรากฐานทางสังคมของชาวเกาะปันหยี

- ข้อกำหนดด้านการปกครอง จากภาวที่เกาะปันหยีได้รับการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติทำให้บนพื้นที่เกาะ ไม่สามารถทำการเพาะที่จะนำมาใช้บริโภคได้โดยไม่ผิดหลักปฏิบัติทางศาสนา เช่น แปะ เป็นต้น ทำให้อาหารบางประเภทที่ประกอบขึ้นด้วยเนื้อแพะ ไม่สามารถหาวัตถุดิบ

ที่จะนำมาปรุงได้ ทำให้อาหารที่ประกอบขึ้นมาจากเนื้อแพะไม่ได้รับการจัดทำขึ้นในช่วงเวลาปกติ

- ความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า การคมนาคมขนส่งทางเรือทำให้สามารถขนส่งวัตถุดิบและซื้อหาเครื่องใช้ไฟฟ้ามาใช้ในการประกอบอาหารและถนอมอาหารได้ เช่น ตู้เย็น เป็นต้น ทำให้อาหารที่ปรุงขึ้นในปัจจุบันใช้วัตถุดิบต่างๆจากพื้นที่ภายนอกเกาะมากขึ้น เพราะสามารถขนส่งมาทางเรือและนำมาแช่แข็งเพื่อเก็บไว้ใช้ได้นาน

- นโยบายจากภาครัฐในแต่ละปีรัฐบาลมักจัดแคมเปญรณรงค์ให้ชาวต่างชาติมาเที่ยวเมืองไทยในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจะแข่งขันกันคิดกลยุทธ์เพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ การปรับปรุงและคิดค้นสูตรอาหารใหม่ๆ จัดว่าเป็นปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ส่งผลให้รูปแบบของอาหารพื้นเมืองบนเกาะปันหยีเปลี่ยนแปลงไป

2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจจัดเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านของเกาะปันหยี โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่ออัตรากษณด้านอาหารของเกาะปันหยีสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- ความต้องการของนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวบนเกาะปันหยีแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ความต้องการในการบริโภคและความต้องการในการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ส่งผลให้เกิดธุรกิจต่างๆเพื่อรองรับความต้องการนี้เพิ่มขึ้น โดยมีเงินที่ได้จากนักท่องเที่ยวในแต่ละปีคิดเป็นจำนวนมหาศาล นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาบนเกาะมีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้รสนิยมในการบริโภคอาหารมีความแตกต่างกัน อาหารพื้นเมืองของเกาะปันหยีมีรสชาติที่เผ็ดร้อนไม่เหมาะกับชาวต่างชาติดังนั้นร้านอาหารที่มิให้บริการจำหน่ายอาหารแก่นักท่องเที่ยวจึงมักจะปรับเปลี่ยนรสชาติอาหารและการปรุงรวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้เพื่อตอบสนองรสนิยมในการบริโภคของลูกค้า

ฐานะทางการเงินที่ดีขึ้นจากธุรกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวงส่งผลให้ประชาชนบนเกาะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถซื้อหาสินค้าและเครื่องปรุง ตลอดจนเครื่องมือในการถนอมอาหารและวัตถุดิบ เช่น ตู้เย็น ตู้แช่แข็ง ทำให้วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารมีความหลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้อาหารที่ปรุงขึ้นมีหลากหลายชนิดกว่าแต่ก่อน

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออาหารบนเกาะปันหยียังคงอัตลักษณ์ไว้ได้ ถึงแม้จะไม่ใช่อัตลักษณ์ดั้งเดิมทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาในบทที่สี่แล้วก็คือ

1. ลักษณะทางกายภาพของเกาะปันหยี ที่เป็นเกาะกลางน้ำทำให้การคมนาคมขนส่งและติดต่อกับผู้สัมพันธ์กับบุคคลภายนอกไม่ค่อยสะดวกเท่าการเดินทางทางบก การรับวัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆจึงมีจำกัด รูปแบบของอาหารบนเกาะจึงยังเป็นรูปแบบเดิมๆ
2. ข้อห้ามทางศาสนา จะนับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีข้อห้ามเกี่ยวกับอาหารบางประการ ทำให้รูปแบบการปรุงอาหารตลอดจนการบริโภคถูกจำกัดโดยกรอบของข้อกำหนดทางศาสนา
3. อาชีพและการดำเนินชีวิต สืบเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่บนเกาะประกอบอาชีพทำประมง ด้วยเหตุนี้อาหารที่ปรุงขึ้นเพื่อรับประทานเองในครัวเรือนและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงประกอบขึ้นมาจากสัตว์น้ำ
4. ข้อกำหนดและระเบียบการปกครองภายในเกาะ ระเบียบการปกครองภายในเกาะปันหยีจะตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อการจัดการความสงบเรียบร้อยบนพื้นที่เกาะ ข้อกำหนดบางข้อของคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีพื้นฐานมากจากข้อกำหนดทางศาสนา

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์ด้านอาหารของเกาะปันหยีคงอยู่และเปลี่ยนแปลงไป

ประเภทของปัจจัย	ปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์อาหารเปลี่ยนแปลง	ปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์อาหารคงอยู่
1. ด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของคนรุ่นใหม่ - ความมีหน้ามีตาและสถานะทางสังคม - ข้อกำหนดด้านการปกครอง - การได้รับความรู้ด้านสุขอนามัยที่ดีขึ้น - นโยบายจากภาครัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อห้ามทางศาสนา - อาชีพและการดำเนินชีวิต - ข้อกำหนดและระเบียบการปกครองภายในเกาะ
2. ด้านกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ความเจริญทางด้านสาธารณูปโภค 	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะทางกายภาพของเกาะปันหยี
3. ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - ความต้องการของนักท่องเที่ยว - ฐานะทางการเงินที่ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ความยากจนของประชากรบางกลุ่ม

5. ความยากจนของประชากรบางกลุ่ม ในพื้นที่เกาะปันหยี ยังมีประชากรบางกลุ่มที่มีฐานะทางการเงินค่อนข้างยากจน โดยเฉพาะกลุ่มชาวประมงที่ยังใช้รูปแบบดั้งเดิมในการทำประมง ส่งผลให้รายได้ในครัวเรือนค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และกลุ่มชาวประมงที่ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการจับสัตว์น้ำ ดังนั้น อาหารที่ชาวประมงกลุ่มนี้บริโภคจึงยังเป็นอาหารพื้นเมืองดั้งเดิมที่ประกอบขึ้นจากสัตว์น้ำเนื่องจากหาเองได้ง่ายและมีราคาถูกในพื้นที่เกาะปันหยี

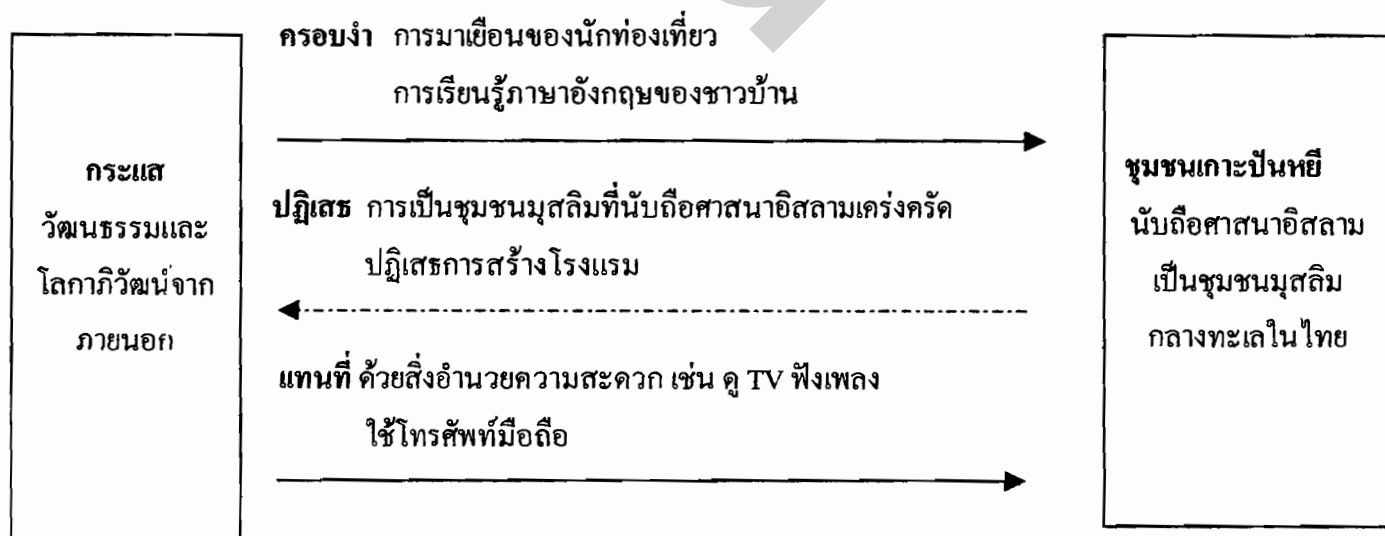
จากตารางเปรียบเทียบ ปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์ด้านอาหารของเกาะปันหยีคงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนอัตลักษณ์ของอาหารบนเกาะปันหยีมากที่สุด คือ ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนชนิดและรสชาติอาหารเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จะส่งผลให้รูปแบบของอาหารพื้นเมืองบนเกาะปันหยีเปลี่ยนแปลงไป ส่วนตัวแปรที่ส่งผลให้อัตลักษณ์ของอาหารพื้นเมืองบนเกาะปันหยีคงอยู่ คือ ปัจจัยด้านสังคม คือข้อห้ามทางศาสนาและกายภาพ

การยอมรับอาหารจากคนภายนอกมีความหมายอย่างไร

เมื่อกระแสโลกาภิวัตน์ได้เคลื่อนขบวนเข้ามาบนเกาะป็นหิ ทำให้อาหารในครัวเรือนที่คนภายนอกได้มองเห็นว่า เป็นอาหารพื้นบ้านนั้นมีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะป็นหิว่า อาหารของคนภายในชุมชนที่บริโภคนั้นก็จะเป็นอาหารที่มีพวกเขา เครื่องเทศที่มีส่วนผสมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งคนภายนอกก็เกิดการยอมรับเพราะอาหารก็สามารถรับประทานเข้าไปได้และทำให้เกิดประโยชน์กับร่างกาย และการมองของคนภายนอกนั้น ก็จะมองว่าอาหารเป็นสื่อถึงการสื่อสารกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนบนโต๊ะอาหาร เพราะถือว่าเราได้มีการสื่อสารโดยการผ่านอาหารเป็นสื่อที่ช่วยในการถ่ายทอดที่ติดตั้งทฤษฎีของ วิลลาซีน พิพิชกุล, 2543:101 ได้กล่าวไว้ว่า “อัตลักษณ์เป็นตัวกำหนดที่แสดงถึงความแตกต่าง”

ร้านอาหารจุดเปลี่ยนของพฤติกรรมการกินของคนป็นหิ ที่บ่งชี้ว่าสังคมของป็นหิเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

ภาพที่ 7 ปัจจัยจากโลกภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบนเกาะป็นหิ

จากภาพที่ 7 การที่ร้านอาหารเป็นจุดเปลี่ยนพฤติกรรมการกินของคนป็นหิที่บ่งชี้ว่าสังคมของป็นหิเริ่มเปลี่ยนแปลงไปโดยโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะเกิดจากกระแสของโลกภายนอก คือการมาเยือนของนักท่องเที่ยว และด้วยความที่เกาะป็นหินี้เป็นชุมชนมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดนั้น การเปิดร้านอาหารก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการกินของคนภายในเกาะป็นหิได้ อย่างไรก็ตาม คนเกาะป็นหิก็สามารถที่จะเปิดรับเอาวัฒนธรรมการกินจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนภายในเกาะป็นหิได้โดยการยอมรับกระแสของโลกาภิวัตน์

บทบาทของร้านอาหารที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารของครอบครัวคนบนเกาะป็นหิ

บทบาทของร้านอาหารที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ด้านอาหารในครอบครัวของคนบนเกาะป็นหิ ส่วนใหญ่แล้วบทบาทของร้านอาหารจะส่งผลผ่านการพบปะสังสรรค์ของคนบนเกาะผ่านทางแม่ครัว หรือผู้มีหน้าที่ปรุงอาหารในครอบครัวที่มีโอกาสได้รับความรู้และสูตรอาหารใหม่ๆ จากคนทำครัวในร้านอาหาร นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากการได้รับความรู้ และระสนิยมในการรับประทานอาหารจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาใช้บริการร้านอาหารบนเกาะ โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็น คือ

- ความต้องการของนักท่องเที่ยว
- การปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและพื้นที่ภายนอก
- การปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเอง
- ความเจริญของสาธารณูปโภค

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลต่อรูปแบบของอาหารพื้นบ้านบนเกาะป็นหิ 3 ประการคือ

- รสชาติอาหาร
- เครื่องปรุงรส
- วัตถุดิบ

โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาหารทั้งสามประการของชาวบ้านบนพื้นที่เกาะปันหยีส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 บทบาทของร้านอาหารต่ออัตลักษณ์ด้านอาหารในครัวเรือนบนเกาะปันหยี

บทบาทของร้านอาหารต่อชุมชน	การให้ความหมายของชุมชน
1. ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น ค่าครองชีพสูงขึ้น - เงินไหลออกจากพื้นที่มากขึ้นกว่าเดิม - สร้างอาชีพค้าขายให้แก่คนในพื้นที่
2. ด้านสังคม, วัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการปฏิสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่มีมากขึ้นจากการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้า - การสูญเสียอัตลักษณ์ของรสชาติอาหารดั้งเดิมของเกาะปันหยี

จากผลการศึกษาด้านอัตลักษณ์ของอาหารบนเกาะปันหยี เราจะพบรูปแบบของอัตลักษณ์อาหารพื้นเมืองที่ชาวเกาะปันหยีบริโภคในปัจจุบัน ยังคงรูปแบบของอาหารพื้นเมืองแบบดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้จะมีกระแสของวัฒนธรรมการบริโภครูปแบบหลังไหลเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาวเกาะปันหยี ถูกกำหนดโดยกรอบของข้อกำหนดทางศาสนา ถึงแม้ว่าจะมีตัวแปรและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆทั้งทางด้านวิถีชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆมากมายแต่ข้อกำหนดทางศาสนา ยังคงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้อัตลักษณ์ในการดำเนินชีวิตของชาวเกาะปันหยีดำรงอยู่ได้ ถึงแม้จะมีการประยุกต์รูปแบบเพื่อให้เข้ากับยุคปัจจุบันและกระแสวัฒนธรรม รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาบนเกาะอยู่ตลอดเวลาก็ตาม ดังนั้นจึงอาจจะสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางด้านอาหารและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวเกาะปันหยียังคงอยู่ได้ โดยผ่านการปรับให้เข้ากับยุคสมัยภายใต้ข้อกำหนด

ทางศาสนา เป็นสำคัญ โดย Melucci เรียกข้อกำหนดทางศาสนาที่เป็นตัวแปรในการกำหนดอัตลักษณ์ด้านต่างๆว่าเป็น อัตลักษณ์ร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆในสังคม อันจะทำให้สมาชิกตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มของตนเองและกลุ่มอื่นๆอย่างไร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง อาหารในฐานะสื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม กรณีศึกษาชุมชนเกาะปันหยี พบว่า ชาวเกาะปันหยีในปัจจุบันยังคงมีเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ค่อนข้างดี ถึงแม้จะมีปัจจัยหลายอย่าง ที่หลังไหลเข้ามาทำให้วัฒนธรรมด้านต่างๆเปลี่ยนไปก็ตาม ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านอื่นๆของชาวชุมชนเกาะปันหยีไปด้วย เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ของเกาะปันหยี

draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ: สภาคาทอริกแห่งประเทศไทย
เพื่อการพัฒนา, 2538 (ก).
- กาญจนา แก้วเทพ. เครื่องมือทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : สภาคาทอริกแห่งประเทศไทย
เพื่อการพัฒนา , 2538 (ข).
- จรรยา พลเวียง (ผศ.).แม่บ้าน อาหารไทย ๔ ภาค. กรุงเทพฯ
ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. แลได้สี่ทศวรรษ: ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและพัฒนาการ
ทางเมือง(ในช่วงเวลา 2490-2536). กรุงเทพฯ:คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. “การศึกษาเพื่อฟื้นฟูศักยภาพของชุมชน”ในทิศทางหมู่บ้านไทย.บรรณาธิการ โดย
เสรี พงศ์พิศ. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2531
- นลิน คูอมรพัฒนะ.รวมสูตรอาหารจานอร่อย 4 ภาคของไทย.อาหารไทย 4 ภาค. พิมพ์ครั้งที่7.
กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์แสงแดด จำกัด, 2545
- มยุรา วงษ์สันต์ (อาชิระห์ มุณีร์). รู้จักอิสลาม .พิมพ์ครั้งแรก .สภายูมุสลิมโลก สำนักงานประเทศ
ไทย (WAMY) , 2546
- ยศ สันตสมบัติ.มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537
- รัชนิกร เศรษฐโร.โครงสร้างและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิชย์, 2546
- สันติ เสวตวิมล (แม่ซ้อย นางรำ). เป็บพิศดารตำนานอาหารโลก.พิมพ์ครั้งแรก.กรุงเทพฯ :สำนัก
พิมพ์ประพันธ์สาสน์ จำกัด, 2543
- สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ดวงแก้ว.กรุงเทพฯ: ม.ป.ส., 2541

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.ดวงแก้ว. กรุงเทพฯ: ม.ป.ศ.,2542

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.ภูมิทัศน์ไทย.กรุงเทพฯ:สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ,2539

สุทธิพงศ์ พงศ์ไพบูลย์ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 9. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์,2542

สุริชัย หวันแก้ว.สังคมและวัฒนธรรม.พิมพ์ครั้งที่4 .กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2537

อานันท์ กาญจนพันธ์.วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย:วิธีใหม่แห่งการพัฒนา.พิมพ์ครั้งที่2.บรรณาธิการ โดย จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร,หน้า 302-306.กรุงเทพฯ:เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์,2537

อามีนะ คำรงผล. สาระน่ารู้เกี่ยวกับชีวิตมุสลิม.พิมพ์ครั้งที่แรก . ม.ป.ศ., 2544

วารสาร

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ “หมู่บ้านมุสลิมป็นหีบสะท้อนภาพปัญหามุสลิมภาคใต้ได้อย่างไร” สารคดี 9. 108 , 91-93.กุมภาพันธ์ 2537

สถานีอนามัยตำบลเกาะป็นหีบ.สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี2540.พังงา : สถานีอนามัยตำบลเกาะป็นหีบ,2540

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะป็นหีบ.สำนักงานแผนพัฒนาประจำปี 2543. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะป็นหีบ

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขย.สำนักงานแผนพัฒนาตำบลเกาะขย อำเภอมือง จังหวัดสงขลา ประจำปี 2544 .สงขลา: สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขย,2543

วิทยานิพนธ์

วิไกรภณ์ จริวัฒนเศรษฐ. “สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทาง
วัฒนธรรม (โฮมสเตย์) : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์,2545

สิรินุช บุญช่วย. “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจาก
การสร้างสะพานติณสูลานนท์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรฒ,2536

ภาษาอังกฤษ

Article

John Wiley. **Internationnal Journal of Tourism Research Int.** J Tourism Res.5,1-
11, 1960.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวธนิยาภรณ์ ไตรศรีธนนนท์
การศึกษา	ปี พ.ศ.2538 สำเร็จการศึกษา ปริญญาโทเศรษฐศาสตรบัณฑิต เอกวิชาการประชาสัมพันธ์ จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปี พ.ศ.2546 สำเร็จการศึกษา ในหลักสูตรนิเทศศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ประสบการณ์ทำงาน	ปี พ.ศ.2538-2545 ทำงานบริษัท UNITED BROADCASTING CORPORATION PUBLIC COMPANY LIMITED POSITION ; SALES EXECUTIVE. ปี พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน ทำงานบริษัท TA ORANGE LTD.,CO. POSITION : SALES REPRESENTATION.